

Bulletin slovenskej advokácie

**Rozhodcovský súd
SAK – elektronické
doručovanie**
prostredníctvom ÚPVS

**Elektronické pod-
pisovanie podania
vo veci samej**

**Vyšetrovanie
daňových trestných
činov – vybrané
aplikačné problémy**

**Etický hacking
a (ne)oprávnený
prístup do počítačového
systému**

**Dôvodnosť
vznesenia obvinenia
v trestnom konaní
v kontexte uplatnenia
inštitútu väzby**



**Uľahčenie
kontaktu
advokáta
s komorou**

Efektivní řešení firemních nákupů



Zvládne každou pracovní zátěž

 **alza PC**



Alza TopOffice i5 SSD

Procesor Intel® Core™ i5-11400, Windows 11
RAM 16 GB DDR4, SSD 500 GB, DVD mechanika
Grafická karta Intel® UHD Graphics 730, Midi Tower
Chladič Arctic Freezer i13 X, integrovaná Wi-Fi

Majstrštyk pro hráče

 **alza PC**



Alza Officebook Core i5

Procesor Intel® Core™ i5-1135G7
15,6" Full HD displej s matným povrchem
RAM 8 GB DDR4, SSD 500 GB, Windows 11
Výdrž až 10 h, numerická klávesnice

Posed jako na obláčku





OMEN od HP Citadel Gaming Chair

Herní židle se synchronním mechanismem
Automatické nastavení sedadla podle opěradla
Opěrka hlavy i bederní opěrka, nosnost až 136 kg
Rotace horní části, kolečka z odolného plastu

Bez energie ani krok

 **alza power**



AlzaPower WFA130 PureCharge 3 v 1 Dock

Bezdrátová nabíječka pro 3 zařízení
Ochrana proti přepětí, přetížení i zkratu
Protiskluzové nožičky, součástí USB-C kabel
Indikátor nabíjení, regulace teploty

Registrujte se na alza.cz/pro-firmy

 **alza.cz**
pro firmy

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný časopis
pre právnu vedu a prax

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 000 ks

Redakčná rada

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)
JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)
prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.
prof. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.
doc. JUDr. Martina Jánošíková, PhD.
doc. JUDr. Marek Kordík, LL.M., PhD.
doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.
prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
JUDr. Soňa Mesiarkinová
JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.
JUDr. Ondrej Mularčík
prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.
JUDr. Eva Sihelniková, PhD.
JUDr. Alexander Škrinár, CSc.
prof. JUDr. Marek Števec, PhD.
JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.

Redakcia

Výkonná redaktorka:
PhDr. Nadá Ondrišová (02 204 227 28)
ondrisova@sak.sk
Administrácia:
Darina Stračinová (02 204 227 26)
darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:
Ing. Ladislav Blecha
Predtlačová príprava:
Helondia, s. r. o., Bratislava
Tlač:
Printhall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:
Darina Stračinová (02/204 227 26)
darina.stracinova@sak.sk

reg. č. MK SR: 4161/10
ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 5. 4. 2022
Uzávierka redakčnej časti: 14. 4. 2022
Toto číslo vyšlo 29. 4. 2022

SLOVENSKÁ
ADVOKÁTSKA
KOMORA

bulletin slovenskej advokácie 4/2022 Obsah

AKTUÁLNE

- 2 Rozvoj činnosti Rozhodcovského súdu SAK – elektronické doručovanie prostredníctvom ÚPVS
- 4 Ku Dňu advokácie a desiatemu výročiu Dňa otvorených dverí SAK
- 6 **DISKUSIA**
Elektronické podpisovanie podania vo veci samej
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

PRÁVNA TEÓRIA A PRAX

ČLÁNKY

- 8 Vyšetrovanie daňových trestných činov – vybrané aplikačné problémy
doc. Ing. Cecília Olexová, PhD., Ing. JUDr. Milan Husťák
- 16 Etický hacking a (ne)oprávnený prístup do počítačového systému
JUDr. Michal Rampášek
- 25 Dôvodnosť vznesenia obvinenia v trestnom konaní
v kontexte uplatnenia inštitútu väzby
Mgr. Ivana Mokrý
- 31 Na počiatku bol ľud, a ten sa uzniesol na spoločenskej zmluve
(v kontexte Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky
sp. zn. PL.ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021)
Mgr. Erik Tóth

JUDIKATÚRA

- 36 Cloudové úložisko a autorské práva
- 38 Porušenie základných práv advokáta odopretím
odmeny za zastupovanie v nezanedbateľnej sume

ADVOKÁCIA

SAK

- 40 Aktuálne udalosti
- 42 Zo zasadnutí Predsedníctva SAK
- 43 Koncipientske okienko
- 44 7 dobrých dôvodov pre voľbu Rozhodcovského súdu SAK
- 46 Nečinnosť advokáta po prevzatí zastupovania
- 47 Pýta(j)te sa predsedníctva

ZAHRANIČIE

- 50 Výber z aktuálneho diania na európskej a medzinárodnej úrovni
- 51 LAWYEREX II. Ponuka krátkodobej stáže v zahraničí pre advokátov
- 52 Povinnosť advokáta riadne a včas informovať klienta – nečinnosť advokáta

ZAÚJÍMAVOSTI

- 53 Vyhlásenie publikačnej súťaže
Bulletinu slovenskej advokácie pre rok 2022

LITERATÚRA

- 55 Zákon o samosprávnych krajoch. Komentár
JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.

K obálke: Od 14. marca 2022 je na SAK zriadená
automatická spojovateľka. Viac na s. 49.

Rozvoj činnosti Rozhodcovského súdu SAK – elektronické doručovanie prostredníctvom ÚPVS

Slovenská advokátska komora je zriaďovateľom Rozhodcovského súdu SAK, ktorého poslaním je slúžiť stranám v spravodlivom riešení obchodných sporov pri dôslednom rešpektovaní princípov odbornosti, nestrannosti a rovnosti strán.

Vďaka činnosti RS SAK dnes majú najmä tuzemské obchodné spoločnosti dôveryhodnú alternatívu, ako efektívne riešiť obchodné spory, prípadne vďaka dobrým doložkám takýmto sporom účinne predchádzať. Myslíme si, že najmä v prostredí hospodárskej neistoty a limitov všeobecných súdov spôsobených ich objektívnou preťaženosťou, je pri uzatváraní kontraktov mimoriadne dôležité zodpovedne zvážiť aj to, ako budú rozhodované prípadné spory.

Výhodou pri voľbe rozhodcovskej doložky RS SAK je okrem vysokej odbornosti a dôveryhodnosti arbitrov aj rýchlosť konania. Priemerná dĺžka konania od podania žaloby po odoslanie rozsudku sa stabilne pohybuje okolo **4 mesiacov**, pričom právoplatné rozhodnutie senátu je vymožiteľné rovnako ako rozhodnutie všeobecného súdu.

Na základe podnetov z praxe nedávno Predsedníctvo SAK v záujme ďalšieho zefektívnenia činnosti súdu rozhodlo o zriadení elektronickej schránky RS SAK. Strany konania vďaka tomu budú môcť s Rozhodcovským súdom SAK komunikovať aj v zmysle zákona o e-Governmente. Názov služby na Ústrednom portáli verejnej služby je **Rozhodcovský súd Slovenskej advokátskej komory**.

Možnosť výberu

Zriadenie elektronickej schránky RS SAK neznamená pre strany konania povinnosť doručovať podania do elektronickej schránky. Výber formy doručovania tak ostáva na rozhodnutí strany, ktorá môže doručiť podanie poštou, kuriérom, osobne, alebo po novom do elektronickej schránky.

Rozhodcovský súd SAK bude môcť v súlade s § 25 ods. 3 zák. o rozhodcovskom konaní (ZoRK) doručovať písomnosti s účinkami podľa osobitného predpisu (zákon o e-Governmente). Typicky pôjde o komunikáciu RS SAK ako stáleho súdu so stranami konania: výzva na vyjadrenie k žalobe, výzva na odstránenie väd podania, výzva na nominovanie rozhodcu, upovedomenie o ustanovení senátu a ďalšie uznesenia. Doručovať do elektronickej schránky bude možné aj samotný rozhodcovský rozsudok, ktorý sa ale naďalej bude v zmysle ZoRK vyhotovovať v listinnej forme (§ 34 ods. 1).

Zriadenie elektronickej schránky nateraz nebude mať priamy dosah na činnosť rozhodcovských senátov, ktoré budú môcť naďalej komunikovať so stranami spôsobom, aký určia v procesných pravidlách. V odôvodnených prípadoch

však ustanovený senát bude môcť požiadať tajomníka o zabezpečenie doručenia jeho korešpondencie aj do elektronickej schránky sporovej strany.

Úprava sadzobníka – nižšie poplatky pre spory s vyššou hodnotou

V súvislosti so zriadením elektronickej schránky RS SAK bolo potrebné prijať čiastočné legislatívno-technické úpravy Rokovacieho poriadku v časti Doručovanie (Článok XI Rokovacieho poriadku). Okrem toho bola na návrh Predsedníctva RS SAK schválená aj čiastočná úprava Sadzobníka, ktorou opäť reagujeme na podnety z praxe. Doposiaľ bol poplatok za konanie určený „rovnou sadzbou“ šesť percent z hodnoty sporu. Po novom dochádza k zníženiu poplatku pri sporoch nad 500 tis. eur (sporov s nižšou hodnotou sa zmena netýka). Pri zohľadnení skutočnosti, že rozhodcovské konanie je z princípu jednoinštančné a jeho výsledkom je plnohodnotný exekučný titul, je vysoko pravdepodobné, že v konečnom dôsledku bude aj nákladovo efektívnejšie ako zdĺhavé konanie pred všeobecným súdom.

Sadzobník RS SAK (nové znenie)

- 1) Registračný poplatok za podanie žaloby, vzájomnej žaloby a žiadosti o preskúmanie rozhodcovského rozsudku: **300 eur**
- 2) Poplatok z podania žaloby, vzájomnej žaloby a žiadosti o preskúmanie rozhodcovského rozsudku
 - a. pri hodnote predmetu sporu do 500 000 eur: **6 % z hodnoty predmetu sporu, najmenej však 500 eur**
 - b. pri hodnote predmetu sporu do 1 000 000 eur: **30 000 eur plus 3 % z hodnoty predmetu sporu nad 500 000 eur**
 - c. pri hodnote predmetu sporu nad 1 000 000 eur: **45 000 eur plus 1 % z hodnoty predmetu sporu nad 1 000 000 eur, najviac však 200 000 eur**
- 3) Poplatok z podania návrhu na nariadenie predbežného opatrenia: **500 eur**
- 4) Poplatok z podania námietky proti predbežnému opatreniu: **500 EUR**
- 5) Poplatok z podania námietky nedostatku právomoci RS SAK: **50 % z poplatku za rozhodcovské konanie podľa bodu 2)**

Poplatok za konanie určený v Sadzobníku s výnimkou minimálneho poplatku podľa bodu 2 Sadzobníku sa znižuje o 30 %, ak spor rozhoduje jednočlenný rozhodcovský senát.

Všetko podstatné o Rozhodcovskom súde SAK – pravidlá, vzorové doložky, zoznamy rozhodcov: **sud.sak.sk**

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

blíží sa Deň advokácie, ktorým si každoročne pripomíname prijatie prvého ponovembrového Zákona o slobodnej advokácii. Tento rok pripadne na stredu 27. apríla 2022. Teším sa, že po dvojročnej pauze spôsobenej koronou môžeme tento deň opäť osláviť tradičným poskytovaním bezplatnej právnej pomoci občanom. Ide o osvedčenú akciu, ktorá má vo verejnosti dobré meno a vždy pritiahla veľký počet záujemcov.



Tento rok bude náš projekt bezplatnej právnej pomoci obohatený aj o rozmer pomoci špeciálne zameranej pre utečencov z Ukrajiny. Cítíme to ako našu povinnosť neostať len pri úvodnej vlne solidarity, ale aj v dlhšom horizonte vytvárať podmienky na účinnú ochranu práv našich susedov, ktorí u nás našli prechodné útočisko pred vojnou.

Vzhľadom na tento rozmer predpokladáme, že práce počas Dňa advokácie budeme mať viac než dosť. Aj touto cestou vás chcem povzbudiť, že je stále možnosť prihlásiť sa a prísť do niektorého z krajských miest pomôcť s poskytovaním pro bono pomoci.

Rád by som vám predstavil (staro)nových regionálnych zástupcov Slovenskej advokátskej komory a priblížil ich činnosť. Našou ambíciou je, aby vo svojich krajoch slúžili ako predĺžený aparát komory. To najpodstatnejšie o nich, vrátane kontaktných údajov, nájdete vo vloženej prílohe tohto čísla Bulletinu.

Mám tu česť toto funkčné obdobie predsedáť pracovnej skupine regionálnych zástupcov a som zároveň regionálnym zástupcom pre Bratislavský kraj. Spolu s kolegami sme pripravili plán rozvoja advokátskeho stavu v regiónoch, ktorý sa v tomto funkčnom období budeme snažiť zaviesť a presadiť. Pracovná skupina regionálnych zástupcov vypracovala program s názvom Regionálne desatoro, v rámci ktorého chce, okrem iného, prehĺbiť spoluprácu s Nadáciou slovenskej advokácie, realizovať vzdelávanie a pro bono aktivity (vrátane bezplatnej právnej pomoci), spolupracovať so školami v oblasti právnej gramotnosti (projekt Advokáti do škôl), prepájať advokáciu s lokálnym verejným sektorom (mestá, okresy, kraje), organizovať športovo – spoločenské a kultúrne podujatia, tiež spolupracovať so zástupcami iných právnických profesií na lokálnej úrovni. Prvoradou úlohou však bude hájiť záujmy advokátov priamo v ich regióne.

Nemám záujem presne určovať činnosť regionálnych zástupcov, ide len o základné vymedzenie okruhov tém, v rámci ktorých bude každý zástupca rozvíjať aktivity podľa skutočných potrieb regiónov, vrátane očakávaného rozvoja partnerskej komunikácie s miestnymi úradmi. Pri týchto aktivitách pomáha aj aparát kancelárie SAK, najmä kolegyně Alica Turanová (Košice) a Michaela Chládeková (Bratislava), ktorým ďakujem za ich nasadenie a profesionalitu.

Milé kolegyně a kolegovia, budeme radi, ak nás budete kontaktovať s vašimi požiadavkami a podnetmi, pri ktorých riešení chceme čo najviac približovať činnosť komory priamo tam, kde pôsobíte.

Mgr. Ján Kutan
člen Predsedníctva SAK

ROZHOVOR

Ku Dňu advokácie a desiatemu výročiu Dňa otvorených dverí SAK

„Advokát nesmie zabudnúť na svoje dvojjediné poslanie, ktorým je nielen pomáhať klientovi, ale aj chrániť spoločnosť pred bezprávím, reprezentovať právo a podieľať sa na spravodlivom rozhodnutí.“

„Dôvodom privilégia i záväzku nezávislosti je samotná povaha profesionalizmu: schopnosť zachovať si korektný odstup od veci je základom prospešnosti pomoci a rady odborníka klientovi.“

Alexandra Krsková

Čím zložitejšie a ťažšie časy žijeme, tým väčší význam má pripomínať si nadčasové hodnoty a medzníky v toku času. Pre nás advokátov bolo jedným z takýchto medzníkov prijatie Zákona o slobodnej advokácii v roku 1990.

Od roku 2011 si advokáti túto udalosť pripomínajú Dňom advokácie. Je pre nás príležitosťou zamyslieť sa nad tým, kam advokácia kráča. Pripomíname si ho i poskytovaním bezplatných právnych rád po celom Slovensku, v tento deň sa otvárajú brány Slovenskej advokátskej komory verejnosti, ktorá na pôde komory dostáva príležitosť nie len klásť otázky, ale vypočuť si aj prednášky advokátov a predstaviteľov komory. Deň advokácie bol od jeho vzniku spätý zároveň s oceňovaním advokátov, ktorí sa o rozvoj advokácie zaslúžili. So spoločenským rozmerom, ktorý Deň advokácie neskôr nadobudol, sa spájajú aj charitatívne zbierky.

Deň advokácie je však predovšetkým príležitosťou znova si pripomenúť obnovenie slobody advokácie v roku 1990, ale zároveň aj poslanie a povinnosti advokácie v dnešnom

svete, ktoré nám advokátom patrí naplňovať. Utvrdzujeme sa v presvedčení a odhodlaní dôsledne plniť naše povinnosti ku klientom, posilňovať ušľachtilú povinnosť pomáhať nemajetným, bojovať za spravodlivosť, ale aj proti bezprávniu a bezcitnosti, porušovaniu základných práv a to všetko nie len pre našich klientov, ale aj v záujme spoločnosti ako celku. Pripomíname si význam advokácie v justičnom systéme, jej zápas o pravdu a spravodlivosť, tradičné hodnoty advokácie, ale aj našu povinnosť vstúpiť tieto hodnoty našim koncipientom.

Deň advokácie by mal byť pre nás zároveň povzbudením v týchto našich snahách pre všetky ostatné dni v roku. Mal by byť pripomienkou vznešenosti nášho povolania, ktorá prikazuje pomáhať tým, ktorí to potrebujú ale aj povinnosti konať dobro a urobiť vždy všetko potrebné na prospech našich klientov.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

predseda pracovnej komisie SAK pre históriu advokácie

Prierez desaťročím: Deň otvorených dverí Slovenskej advokátskej komory

■ 2012

Vo štvrtok **26. apríla 2012** sa v sídle SAK uskutočnil prvý „Deň otvorených dverí Slovenskej advokátskej komory“. Dvere boli symbolicky otvorené deň pred dvadsiatym druhým výročím prijatia novodobého zákona o advokácii. Zmyslom tohto

podujatia bolo sprístupnenie a priblíženie činnosti SAK a advokácie médiám a širokej laickej verejnosti. Ťažiskovými boli štyri samostatné prednášky pre verejnosť, ktoré odzneli v zasadačej miestnosti komory. V priebehu dňa využilo 29 ob-

čanov bezplatné právne poradenstvo, ktoré zabezpečovali traja advokáti. Prostredníctvom propagačných materiálov boli verejnosti k dispozícii informácie o činnosti SAK, o jej vnútornej štruktúre a orgánoch. Podujatie sa stretlo s pozitívnym ohlasom a bolo ideálnou predzvesťou nasledujúceho Dňa advokácie.

■ 2013

V poradí druhý Deň otvorených dverí sa konal dňa **10. apríla 2013**. Počas celodennej akcie navštívilo sídlo SAK v Bratislave viac ako 150 osôb. Bezplatné právne porady približne 55 záujemcom poskytli traja advokáti. Reakcie občanov na túto iniciatívu boli veľmi pozitívne. Asi stovka študentov bratislavských gymnázií si vypočula prednášky súvisiace s výkonom advokácie.

■ 2014

Aj súčasťou osláv 24. výročia prijatia zákona o advokácii bol Deň otvorených dverí, ktorý sa konal **23. apríla 2014**. Na rozdiel od predošlých rokov sa dvere pre občanov symbolicky otvorili okrem Bratislavy aj v Banskej Bystrici, Žiline a v Košiciach. Súčasťou bol v Bratislave sprievodný program vo forme prednášok pre študentov stredných škôl. Možnosť bezplatných právnych porád v Bratislave využilo cca 100 osôb, v Košiciach cca 60 osôb, v Banskej Bystrici cca 50 osôb a v Žiline cca 50 osôb. Bezplatnú právnu pomoc v sídle komory v Bratislave poskytli piati advokáti, v Banskej Bystrici dvaja advokáti, v Žiline štyria advokáti a v Košiciach dvaja advokáti. Deň otvorených dverí v regiónoch sa uskutočnil najmä vďaka výraznej spolupráci s primátormi miestnych samospráv, ktorí poskytli nielen priestory, ale zabezpečili aj mediálny priestor vo svojich komunikačných prostriedkoch.

■ 2015

SAK otvorila dvere verejnosti aj **22. apríla 2015**. V rámci štvrtého ročníka sa paralelne konali dve aktivity: členovia predsedníctva prednášali študentom stredných škôl a advokáti a koncipienti poskytovali bezplatné právne porady. Bezplatné právne porady poskytovali 5 advokáti v Bratislave v priestoroch SAK, ale aj v centrách regiónov na mestských úradoch – v Banskej Bystrici (5 advokátov), v Žiline (4 advokáti) v Košiciach (4 advokáti) a po prvý raz v Prešove (14 advokátov). O bezplatné právne porady sa v celoslovenskom meradle uchádzalo takmer 230 občanov.

■ 2016

Dňa **22. apríla 2016** sa v rámci zvyšovania povedomia verejnosti o advokátskom povolani realizoval cyklus prednášok a občanom, ktorí vyhľadali bezplatné právne poradenstvo poskytovali advokáti v úzkej súčinnosti s Mestskými úradmi v Žiline – 5 kolegovia, v Prešove – 17 kolegovia, v Poprade – 3 kolegovia a v Banskej Bystrici – 8 kolegovia. Na Magistráte mesta Košice poskytovali právnu pomoc 4 kolegovia a v Bratislave sa bezplatnému právnemu poradenstvu venovali 7 kolegovia.

■ 2017

Dňa **26. apríla 2017** pribudli do portfólia ďalšie dve mestá. Advokáti v praxi naplnili obsah slova „poslanie“ aj touto for-

mou v Banskej Bystrici, Bratislave, Košiciach, Nitre, Poprade, Prešove, Trenčíne a v Žiline. Súčasťou Dňa otvorených dverí boli aj odborné prednášky pre študentov stredných škôl a verejnosť na témy súvisiace s advokáciou a jej úlohami v spoločnosti, históriou advokácie na Slovensku či etikou výkonu advokátskeho povolania. Advokáti prednášali v Bratislave na pôde komory študentom Základnej školy pre nadané deti, Gymnázia na Grösslingovej ulici či Gymnázia Ladislava Novomestského a Súkromného evanjelického gymnázia, v Žiline prezentovali advokáciu študentom na bilingválnom gymnázium a na Katolíckom gymnázium sv. Františka z Assisi.

■ 2018

Do už tradičnej osvetovej akcie sa pri príležitosti Dňa advokácie v **roku 2018** zapojil rekordný počet advokátov a koncipientov. V rámci Dňa otvorených dverí Slovenskej advokátskej komory sa v 10 slovenských mestách venovalo občanom takmer 100 kolegýň a kolegov. Projekt bol propagovaný aj v rámci celoštátnej mediálnej kampane zameranej na podporu advokátskych služieb s názvom „Internet nepozná vašu situáciu, dôverujte len svojmu advokátovi“ (www.advokatinavasejstrane.sk). Aj vďaka širokému medializovaniu podujatia medziročne stúpol záujem verejnosti o toto podujatie a celkovo poskytli advokáti v rámci Dňa otvorených dverí bezplatné konzultácie 659 osobám.

■ 2019

Už deviatykrát počas Dňa otvorených dverí dňa **24. apríla 2019** advokáti radili v 12 mestách: Banská Bystrica, Bratislava, Dunajská streda, Košice, Michalovce, Nitra, Poprad, Prešov, Rožňava, Trenčín, Trnava, Žilina, v ktorých 115 advokátov poradilo takmer 750 ľuďom, ako by mali postupovať vo svojej právnej situácii a poskytovali občanom prvotnú právnu radu zdarma.

■ 2020

V dôsledku opatrení núdzového stavu spojenom s pandemiou COVID-19 Slovenská advokátska komora prišla s myšlienkou prispôbiť poskytovanie bezplatnej právnej pomoci situácii. Od **24. marca do 7. apríla 2020** bola spustená „PRÁVNA POMOC V KARANTÉNE“, kedy mohli záujemcovia o právnu radu napísať e-mailom svoje otázky zapojeným advokátom. Advokáti do 7 dní taktiež e-mailom odpovedali. Na poskytovanie bezplatnej právnej pomoci sa prihlásilo celkovo 305 advokátov z celého Slovenska, ktorým prišlo viac ako 1 300 otázok. Asi tretina otázok sa týkala aktuálnej situácie naviazanej na šírenie nákazlivej choroby Covid-19. Časté boli pracovnoprávne otázky – skončenie pracovného pomeru, nariadené čerpanie dovolenky, práca z domu, čerpanie OČR. Ďalšou problematikou, na ktorú sa občania pýtali bolo stretávanie sa rozvedených rodičov s deťmi počas koronavírusu, ale aj riešenie zrušených dovoleníek s cestovnými kancelárkami.

■ 2021

Z dôvodu pretrvávajúcej pandémie bola v **roku 2021** opäť zvolená alternatíva ku Dňu otvorených dverí a to formou právnej pomoci obetiam domáceho násillia, ktoré v čase proti-

pandemických opatrení mali zhoršený prístup k advokátom. Zapojilo sa 41 advokátov z rôznych miest Slovenska a pomoc poskytl 39 žiadateľkám a 2 žiadateľom. Projekt spolu s kampaňou na webe Advokáti na Vašej strane a na sociálnej sieti Facebook prebiehala počas celého roka 2021 a na verejnej FB stránke Advokáti na Vašej strane pokračuje naďalej.

■ Čo nás čaká tento rok?

Vážené kolegyně, vážení kolegovia, v rámci Dňa advokácie si Slovenská advokátska komora pripomína prijatie zákona o slobodnom a nezávislom výkone advokátskeho povolania. Ako už býva zvykom, komora oslavuje tento sviatok aj poskytováním bezplatných právnych rád občanom.

V roku 2022 bude mať tento deň dvojnásobný význam, a to aj v spojitosti s krízou na Ukrajine a doplnením ponuky právnej pomoci naším východným susedom.

Záujemcovia o právnu pomoc sa budú môcť poradiť s advokátmi v stredu 27. apríla 2022 v čase od 9:00 – 14:00 hod. v krajských mestách pod organizačnou taktovkou regionálnych zástupcov SAK:

Bratislava – Slovenská advokátska komora, Kolárska 4

Trnava – Právnická fakulta TU, Kollárova 10

Trenčín – Miestny úrad Trenčín, Mierové nám. 2

Nitra – Miestny úrad Nitra, Štefánikova trieda 60

Žilina – Miestny úrad Žilina, Nám. obetí komunizmu 1

Banská Bystrica – Miestny úrad B. Bystrica, Čsl. armády 26

Prešov – Miestny úrad Prešov, Hlavná 73

Košice – Miestny úrad Košice, Floriánska 19

Poprad – Miestny úrad Poprad, Nábr. Jána Pavla II. 3.

Vopred ďakujeme prihláseným advokátom za ochotu a váš čas. ■

DISKUSIA

Elektronické podpisovanie podania vo veci samej

Námety na nové témy, krátke glosy alebo poznámky do diskusnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu office@sak.sk. Vaše podnety publikačne spracuje **JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.**



Elektronizácia výkonu advokácie sa prejavuje ako novodobý evolučný prvok, ktorý by mal zjednodušiť a zefektívniť niektoré typické úkony advokáta v súvislosti s poskytovaním právnych služieb. Ide predovšetkým o nástroj moderného digitálneho prístupu ku komunikácii medzi advokátom a orgánmi verejnej moci navzájom.

Na danú tému už bolo uverejnených niekoľko príspevkov s odborným zameraním. Základné informácie boli publikované aj v rámci tejto rubriky (BSA 6, 7-8, 9 a 10 v roku 2017; 4, 5 a 9 v roku 2018 a 10/2020). Naďalej však právnická verejnosť očakáva predovšetkým judikatórne výstupy na úrovni najvyšších súdnych autorít, ktoré by vymedzili interpretačný a aplikačný prístup k jednotlivým problematikám inštitútom.

Znenie zákona je totiž v realite všedných dní zriedkakedy natoľko zrozumiteľné, že neponechá nikoho na pochybách a umožní generovať bezvýhradne jednotný právny názor iba na základe jazykového výkladu. Pre advokátsku prax je preto zásadným práve poznanie sprostredkované judikatúrou, ktoré adresne konkretizuje, ako spornému ustanoveniu rozumie súd a ako ho bude v praxi aplikovať.

Keďže elektronizácia výkonu advokácie (ale aj samotného výkonu verejnej moci) je novou a do značnej miery

komplikovanou problematikou, ktorej legislatívne vyjadrenie je sémanticky náročné a výsledok iba sporadicky ľahko zrozumiteľný, sú mienkotvorné judikáty doslova dychtivo očakávané.

Jedným z prvých zásadných rozhodnutí na túto tému je aktuálny nález Ústavného súdu SR zo dňa 3. 2. 2022 sp. zn. II.ÚS 442/2021, ktorý sa zaoberá náležitosťami elektronického podania vo veci samej, s osobitným zameraním na jeho autorizáciu prostredníctvom kvalifikovaného elektronického podpisu.

Zo všeobecných ustanovení CSP vyplýva, že elektronické podanie vo veci samej musí byť autorizované podľa osobitného predpisu (ZeG a nariadenie eIDAS) alebo dodatočne doručené v desaťdňovej lehote, inak naň súd bez výzvy neprihliada (§ 125 ods. 2 CSP). Systém elektronickej komunikácie so súdom však umožňuje nielen autorizovanie elektronického podania resp. elektronického formulára, ale aj súvisiacich príloh alebo elektronických správ, ktoré nie sú elektronickým podaním vo veci samej.

V uvedenom prípade podal advokát žalobcu včas odvolanie proti zamietavému rozsudku okresného súdu. Na komunikáciu so súdom použil Ústredný portál verejnej správy

(slovensko.sk) a službu „Všeobecná agenda“. V rámci tejto služby vytvoril elektronickú správu, v ktorej súd informoval, že v konkrétnej veci predkladá odvolanie žalobcu. Táto správa bola riadne elektronicky podpísaná kvalifikovaným elektronickým podpisom advokáta. Neobsahovala však zákonné náležitosti odvolania a išlo iba o tzv. sprievodnú správu.

Jej prílohou bolo samotné odvolanie žalobcu vo formáte bežného textového súboru MS Word (.doc), ktoré nebolo autorizované resp. elektronicky podpísané. Pre úplnosť je potrebné dodať, že na Ústrednom portáli verejnej správy ani nie je možné elektronicky podpísať voľne editovateľný súbor v takomto formáte, keďže nespĺňa predpísané štandardy (výnos MF SR č. 55/2014 Z. z. a od 1. 5. 2020 vyhláška č. 78/2020 Z. z.). Najčastejšie používaným formátom je tzv. Portable Document Format, teda PDF.

V súhrne teda možno konštatovať, že došlo k včasnému podaniu odvolania v elektronickej podobe prostredníctvom ÚPVŠ, pričom riadne autorizovaná bola sprievodná správa v rámci služby „Všeobecná agenda“. K nej priložený textový súbor, obsahujúci samotné odvolanie, nebol autorizovaný resp. elektronicky podpísaný. Súd prvej inštancie túto vadu ignoroval a jej procesnými dôsledkami sa zaoberal až odvolací súd na základe osobitnej námietky žalovaného vo vyjadrení k odvolaniu.

Odvolací súd sa stotožnil s argumentom o nedostatku autorizácie odvolania, avšak v priamom rozpore so znením § 125 ods. 2 CSP vrátil spis bez rozhodnutia súdu prvej inštancie a uložil mu povinnosť postupovať podľa § 373 ods. 1 CSP, teda vyzvať odvolateľa na odstránenie vady spočívajúcej v absencii podpisu odvolania. Na výzvu súdu advokát žalobcu vadu odstránil a elektronicky doručil odvolanie vo formáte PDF, ktoré bolo podpísané kvalifikovaným elektronickým podpisom. Následne odvolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a rozhodnutie. Námietky žalovaného, že odstraňovanie tejto vady bolo *contra legem* a na odvolanie nemal súd vôbec prihliadnuť (§ 125 ods. 2 CSP), neakceptoval.

Kasačné uznesenie odvolacieho súdu napadol ústavnou sťažnosťou žalovaný, ktorý sa domáhal ústavnoprávneho prieskumu z dôvodu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Podstata jeho argumentácie spočívala v tom, že napriek autorizácii sprievodnej správy kvalifikovaným elektronickým podpisom advokáta nemožno za rovnako autorizované považovať odvolanie žalobcu, ktoré tvorilo prílohu tejto správy. Z tohto dôvodu nemal súd na odvolanie prihliadnuť, a to pre márne uplynutie desaťdňovej lehoty podľa § 125 ods. 2 CSP.

Ústavný súd sa s uvedenou argumentáciou stotožnil a rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil. Dospel k záveru, že žalobca podal odvolanie v elektronickej podobe bez autorizácie, na ktoré nemožno prihliadnuť, keďže ide o podanie vo veci samej (§ 125 ods. 2 v nadv. na 123 ods. 2 CSP). Postup a rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré vychádzali z riadne podaného odvolania, sú z ústavnoprávneho hľadiska neak-

ceptovateľné. Odkázal zároveň aj na svoje uznesenie zo dňa 25. 5. 2021 sp. zn. I. ÚS 223/2021.

Ako právne irelevantné označil ústavný súd za daných okolností to, či všeobecné súdy vedeli kto a v akej veci podal v mene žalobcu odvolanie a či bola autorizovaná sprievodná elektronická správa. Za rozhodujúce kritérium označil iba predpísanú autorizáciu odvolania, ktorá v tomto prípade evidentne absentuje, pričom za odvolanie považoval spomínanú prílohu autorizovanej elektronickej správy (ods. 28 nálezu).

Odvolací súd, ktorý v rozpore s CSP a ZeG prihliadol na neautorizované odvolanie žalobcu a na jeho základe rozhodol, ignoroval skutočnosť, že zamietavý rozsudok okresného súdu je už fakticky právoplatný, čím porušil základné práva žalovaného (ods. 29 nálezu). Odvolanie, na ktoré súd v zmysle zákona neprihliada, nemôže vyvolať z procesného hľadiska riadny odvolací prieskum a nemôže viesť k štandardnému rozhodnutiu odvolacieho súdu o odvolaní, t. j. k potvrdeniu, zmene alebo zrušeniu napadnutého rozhodnutia.

Prístup Ústavného súdu SR k danej problematike možno považovať do značnej miery za nekompromisný. Práve z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby si advokáti uvedomovali elementárne náležitosti autorizácie elektronickej podaní a potenciálne negatívne dôsledky, ktoré môžu vyplývať z neznalosti, nepresnosti, nedôslednosti a pod.

Pre úplnosť je potrebné zdôrazniť, že ak by advokát žalobcu v tomto špecifickom prípade naformuloval celé znenie odvolania do elektronickej správy v rámci služby „Všeobecná agenda“, alebo by s rovnakým obsahom vyplnil elektronický formulár na webe Ministerstva spravodlivosti SR (tzv. portál e-žaloby), išlo by bez ohľadu na prílohy o úplné elektronické podanie v zmysle § 3 písm. j) v nadv. na § 24 ods. 5 ZeG. Takéto elektronické podanie advokáta vo veci samej, autorizované kvalifikovaným elektronickým podpisom, má riadne procesnoprávne účinky, aj keby obsahovalo v prílohe ďalšiu (v podstate duplicitnú) verziu podania vo veci samej v textovom súbore, ktorý by autorizovaný nebol.

Ak však advokát zvolí zaslanie podania vo veci samej v elektronickej podobe takým spôsobom, že na Ústrednom portáli verejnej správy (slovensko.sk) v službe „Všeobecná agenda“ naformuluje iba prírpis resp. sprievodnú správu a samotné podanie vo veci samej k tejto správe priloží, musí byť priložené podanie osobitne autorizované kvalifikovaným elektronickým podpisom. Nedostatok takejto autorizácie nie je konvalidovaný ani tým, že kvalifikovaným elektronickým podpisom je autorizovaná sprievodná správa.

V opačnom prípade môže nastať situácia, že vzhľadom na aktuálnu rozhodovaciu prax Ústavného súdu SR nebude všeobecný súd na podanie vo veci samej prihliadať, čo môže mať mimoriadne negatívne následky. Uvedený spôsob elektronickej komunikácie advokáta so súdmi (správa cez ÚPVŠ a podanie v prílohe) je nepochybne najrozšírenejší. Javí sa preto ako viac než vhodné osvojiť si správny postup autorizácie elektronickej podania ako pravidelnú rutinu, ochudobnenú o akékoľvek formálne nedostatky. ■

Vyšetrovanie daňových trestných činov – vybrané aplikačné problémy¹

doc. Ing. Cecília Olexová, PhD.
Ing. JUDr. Milan Hušťák

Ochranu fiškálnych záujmov v daňovej oblasti, spočívajúcu v zabezpečení riadneho vymeriavania a odvádzania daní, možno zaistiť v rámci dvoch úzko previazaných právnych odvetví. V prípade protiprávneho konania sa využívajú metódy a prostriedky daňového práva a pri nedostatočnom pokrytí vyvodenia zodpovednosti za protiprávne konanie daňovým právom sa aplikujú inštitúty trestného práva. Príspevok sa zameriava na začatie trestného stíhania, vrátane komentovaného vývoja a súčasného stavu počtu podaných podnetov na začatie trestného stíhania, resp. trestných oznámení ohľadne daňových podvodných konaní. Súčasťou príspevku sú vybrané problémy z aplikačnej praxe pri vyšetrovaní daňových trestných činov, najmä z hľadiska špecifik tohto vyšetrovania a jeho odlišností od daňového konania.

1. Systematika právneho poriadku Slovenskej republiky ako východisko pri vyšetrovaní daňových trestných činov

Pohľad na vyšetrovanie daňových trestných činov je daný hlavným delením právneho poriadku na právo verejné a právo súkromné, pričom základom pre trestné konanie a pre konanie vo veciach daní je oblasť verejného práva – ústavného, daňového a trestného práva.

Ústava SR v čl. 2 ods. 2 vymedzuje postup všetkých štátnych orgánov, ktoré „môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“. Pokiaľ ide o procesné úkony vykonávané orgánmi činnými v trestnom konaní (ďalej len „OČTK“) a súdov, je na základe toho nutné konštatovať, že tie môžu konať iba to, čo im zákon explicitne dovoľuje a na čo ich splnomocňuje. Širší rámec práv priznáva štát každému a zákonodarca tým myslí tak občanov SR, ako aj cudzincov, pričom rozhoduje prvok teritoriality. Každý teda môže konať to, čo nie je zákonom zakázané a nemožno nikoho nútiť na vykonávanie niečoho, čo neukladá zákon; na rozdiel od OČTK.

Daňové a trestné právo sú samostatné právne odvetvia, založené na vzájomne odlišných právnych princípoch a zásadách a z toho dôvodu je potrebné rozlišovať konanie podľa právneho odvetvia. Podstatný rozdiel spočíva v chápaní nositeľa dôkazného bremena:²

- V daňovom konaní je dôkazné bremeno na strane kontrolovaného daňového subjektu.³ Pre názornosť uvádzame Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 29. mája 2019, sp. zn. II. ÚS 104/2019, podľa ktorého „dôkazné bremeno o splnení podmienok pre oslobodenie od dane z pridanej hodnoty znáša daňový subjekt, ktorý oslobodenie uplatňuje. Na získanie oslobodenia od dane znáša dôkazné bremeno dodávateľ tovaru, ktorý musí preukázať, že stanovené podmienky oslobodenia od dane vrátane podmienok zavedených členskými štátmi na zabezpečenie správnej a jednoduchšej aplikácie oslobodení a na zabránenie akémukoľvek podvodu, daňovému úniku či prípadnému zneužitiu

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-19-0124.

² Podľa Uznesenia Najvyššieho súdu SR z 24. júna 2010, sp. zn. Obo/52/2010 dôkazným bremenom chápeme „procesnú zodpovednosť účastníka konania za to, že za konania neboli preukázané jeho tvrdenia, že z toho dôvodu nemuselo byť rozhodnuté o veci samej v jeho neprospech. Zmyslom dôkazného bremena je umožniť súdu rozhodnúť o veci samej i v takých prípadoch, keď určitá skutočnosť významná podľa hmotného práva pre rozhodnutie o veci, nebola alebo nemohla byť preukázaná a keď teda výsledky hodnotenia dôkazov neumožňujú súdu prijať záver ani o pravdivosti tejto skutočnosti, ani o tom, že by táto skutočnosť bola nepravdivá. Dôkazné bremeno

ohľadom určitých skutočností leží na tom účastníkovi konania, ktorý z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky; ide o toho účastníka, ktorý existenciu týchto skutočností tiež tvrdí. Ak teda žalovaný tvrdil, že kúpnu cenu zaplatil, bolo jeho povinnosťou označiť a predložiť súdu relevantné dôkazy na preukázanie tejto skutočnosti. Ak tu existovali dôkazy na podporu tvrdenia žalobcu, že žalovaný doposiaľ kúpnu cenu v požadovanom rozsahu, v žalovanom rozsahu, nezaplatil, bolo úlohou súdu označené a navrhnuté dôkazy účastníkmi konania zákonným spôsobom vykonať, dôkazy vyhodnotiť podľa svojej úvahy a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci tak, ako to vyplýva z ustanovenia § 132 O. s. p.“

3 Pozri aj Vernarský, M.: Daňová kontrola a dokazovanie v daňovom konaní. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 9. – 10. októbra 2015 Bratislavské právnické fórum 2015, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2015.

4 Bližšie pozri Štrkolec, M. a kol.: Interpretácia noriem daňového práca orgánmi verejnej správy a súdnej moci. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. ISBN 978-80-7097-897-9, s. 183 – 184.

boli splnené.“ V momente, ak toto dôkazné bremeno daňový subjekt neunesie, nastáva vyvodenie zodpovednosti v podobe určenia rozdielu dane, resp. aj uloženia sankcie v rámci správy daní.

- V trestnom konaní je nositeľom dôkazného bremena orgán činný v trestnom konaní. Tzn., že v trestnom konaní je výslovne na poverenom príslušníkovi Policajného zboru SR (ďalej len „PZ“), resp. vyšetrovateľovi PZ, aby preukázal dôvodnosť existujúcich tvrdení, že sa konkrétna osoba dopustila určitého konkrétneho konania. Vychádza sa z podnetu, ktorými sú relevantné skutočnosti obsiahnuté z výsledkov daňovej kontroly, resp. oznámeného dôvodného podozrenia, že fyzická, resp. právnická osoba naplnila pojmové znaky z niektorých daňových trestných činov. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že na rozdiel od daňového práva, ktoré pracuje iba s pojmom daňový subjekt, ktorý môže byť zodpovedný za protiprávne konanie a bližšie nevymedzuje, či ide o fyzickú osobu alebo právnickú osobu, v odvetví trestného práva je vymedzený subjekt trestného práva je vymedzený subjekt trestného práva – pachateľ – je osoba, ktorá spĺňa zákonom stanovené všeobecné podmienky pre vyvodenie zodpovednosti (t. j. vek, príčetnosť) a ktorá súčasne napĺňa svojím konaním aj ostatné znaky skutkovej podstaty trestného činu a teda trestnoprávne zodpovedná osoba môže byť aj iná, ako daňový subjekt.⁴

2. Začatie trestného stíhania

Už pre začatie trestného stíhania podľa § 199 Tr. por. je potrebné, aby existovalo určité odôvodnené podozrenie, že bol spáchaný trestný čin. Odôvodnenosť predmetného podozrenia sa pritom nemôže obmedziť len na formálne naplnenie znakov trestného činu bez ich materiálneho podkladu. To musí byť aspoň čiastočne zachytené v zákonnej podobe skôr, ako OČTK rozhodne o začatí trestného stíhania.

V závislosti od miery odôvodnenosti je potrebné rozlišovať niektoré oznámenia a naložiť s nimi primerane či už podľa § 199 Tr. por., alebo sa o takomto oznámení rozhodne v zmysle § 197 Tr. por.

Pokiaľ ide o anonymné oznámenia týkajúce sa spáchania trestných činov, zastávame názor, že samotná odôvodnenosť postupu v zmysle § 199 Tr. por. je tak nedostatočná, a to z dôvodu následného objasnenia konkrétnych skutočností, ktoré mal na mysli oznamovateľ v obsiahnutom anonyme. Uvedená forma oznámenia môže viesť k neefektívnosti vykonania procesných úkonov za účelom náležitého objasnenia skutkového stavu veci, čo má za následok postup podľa § 197 Tr. por. To znamená, že predmetné oznámenie sa odovzdá na prípadné operatívne rozpracovanie zložkám PZ, prípadne iným oprávneným zložkám a následne je ich úlohou takéto formálne oznámenie preveriť aj po materiálnej stránke.

Ak sa pravdivosť uvádzaných skutočností následne preverí a ukážu sa ako opodstatnené aj po materiálnej stránke, nastanú dostatočné dôvody pre OČTK, aby začal trestné stíhanie. Tzn., že sa postupuje v zmysle § 199 Tr. por., v rámci ktorého OČTK vykonáva úkony smerujúce k preukázaniu subjektívnej stránky pachateľa, teda úmyselného zavinenia pachateľa.

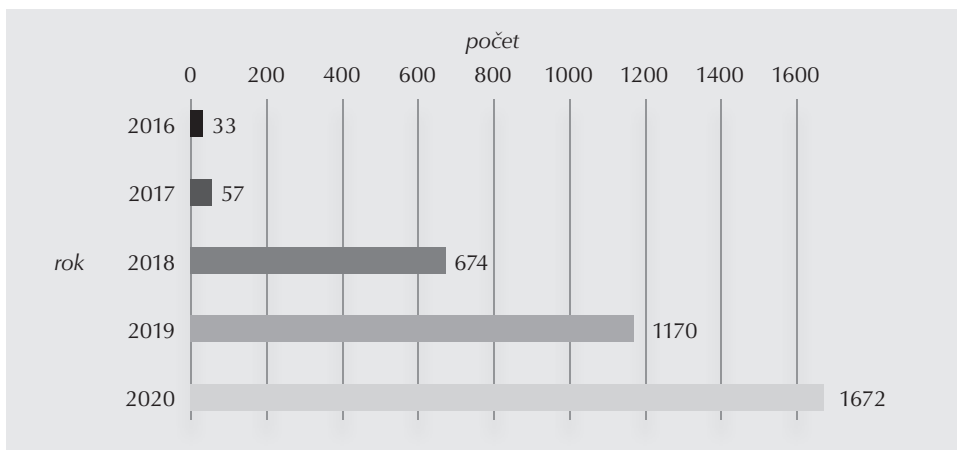
Na druhej strane je nutné poznamenať, že už samotné začatie trestného stíhania podľa § 199 je určitá činnosť PZ. Osoby sú podrobené vonkajším tlakom zo strany OČTK, čo má za následok prenikanie do osobnej sféry subjektu – fyzickej osoby.

Doc. Ing. Cecília Olexová, PhD. je docentka na Ekonomickej univerzite v Bratislave, Podnikovohospodárskej fakulte so sídlom v Košiciach, kde sa zameriava na vybrané spôsobilosti manažérov v podnikovej sfére. Jednou z oblastí, na ktorú sa špecializuje vo svojej vedecko-výskumnej činnosti, je daňová problematika.

Ing. JUDr. Milan Husťák je sudca trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Košiciach. Pôsobil ako predseda disciplinárneho senátu. V publikačnej činnosti sa zameriava na problematiku daňového práva a ekonomickej trestnej činnosti.

2.1 Analýza podaných podnetov na začatie trestného stíhania, resp. trestných oznámení

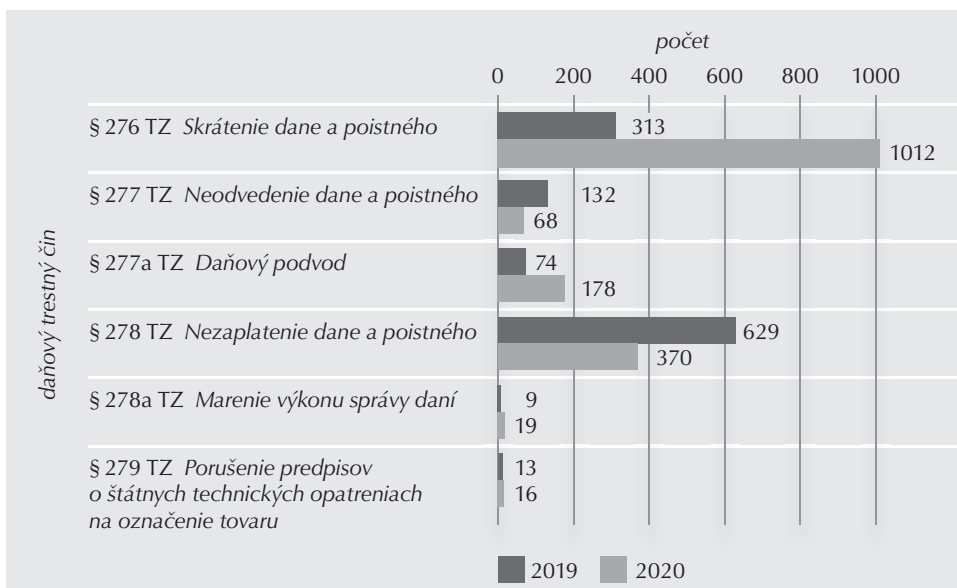
Počet podaných podnetov na začatie trestného stíhania, resp. trestných oznámení Kriminálnym úradom Finančnej správy (ďalej len „KÚFS“) ohľadne daňových podvodných konaní na OČTK za roky 2016 – 2020 je znázornený na grafe 1. Ide o trestné činy podľa § 276 až 279 zákona č. 300/2005 Z. z. (Trestný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Tr. zák.“) spolu.



Graf 1: Počet podaných podnetov na začatie trestného stíhania, resp. trestných oznámení KÚFS za 2016 – 2020. Zdroj: vlastné spracovanie, dáta: KÚFS (2021)

Ako vyplýva z údajov na grafe, počet podaných podnetov výrazne rastie od roku 2018. S podrobnými štatistickými informáciami za dané obdobie, a to koľko bolo podaných obžalôb na súd, koľko bolo pozastavených z dôvodu zániku trestnosti činu, koľko bolo odmietnutých, v koľkých prípadoch boli páchatelia uznanými za vinných z daňových trestných činov a tiež, v koľkých prípadoch ešte nedošlo k právoplatnému skončeniu trestnej veci, KÚFS nedisponuje, ani ich nevedie.

Štatistické údaje o počte podaných podnetov na začatie trestného stíhania, resp. trestných oznámení KÚFS ohľadne daňových podvodných konaní na OČTK podrobne podľa § 276 až § 279 Tr. zák. sa vedú od roku 2019, z tohto dôvodu je ďalej uvedený aktuálny prehľad podľa jednotlivých daňových trestných činov za roky 2019 a 2020 (Graf 2).



Graf 2: Počet podaných podnetov na začatie trestného stíhania, resp. trestných oznámení KÚFS za 2019 – 2020 podľa daňového trestného činu. Zdroj: vlastné spracovanie, dáta: KÚFS (2021)

Ako je vidieť z údajov za roky 2019 a 2020, najviac podaní bolo vo vzťahu k skutkovej podstate skrátenia dane a poistného, nezaplatenia dane a poistného a daňového podvodu. Vo všeobecnosti počet podaných podnetov výrazne stúpa. O to väčší je tlak na kvalitu a efektívnosť vyšetrovania daňových trestných činov. Tu je potrebné uviesť, že v týchto prípadoch musí ísť o úmyselný trestný čin, teda ak sa ho páchatel dopúšťa zavineným konaním (§ 15 Tr. zák.). Pre vyodenie trestnoprávnej zodpovednosti je tak nevyhnutnosťou preukázať úmyselné zavinenie.

2.2 Predsúdne konanie

Postup pred začatím trestného stíhania podľa § 196 Tr. por. a následných ustanovení Tr. por.

Ustanovenie § 196 ods. 1 Tr. por. upravuje procesný postup OČTK v štádiu pred začatím trestného stíhania. Vymedzuje OČTK ako orgány, ktoré sú oprávnené prijímať trestné oznámenia, od fyzickej alebo od právnickej osoby. Ak sa po prijatí trestného oznámenia zistí, že je ho potrebné doplniť, doplnenie vykoná OČTK výsluchom oznamovateľa, poškodeného, alebo vyžiadanim písomných podkladov od týchto, prípadne od iných osôb. Tiež môže vypočuť osobu, ktorú je na základe trestného oznámenia alebo iného podnetu potrebné vypočuť k okolnostiam nasvedčujúcim, že mala spáchať trestný čin. To znamená, že v rámci predmetného inštitútu nemôžu byť vypočúvané iné ako zákonom vymedzené osoby. Toto štádium nie je možné nahrádzať trestným stíhaním, tzn., že nie je možné vypočúvať rôznych svedkov a pod. za účelom overenia určitých skutočností. Na druhej strane však možno vyžiadať písomné podklady od kohokoľvek. To musí OČTK urobiť tak, aby mohol rozhodnúť podľa § 197 alebo § 199 v lehote do 30 dní od prijatia trestného oznámenia. V danom prípade ide síce o poriadkovú lehotu, ktorej prekročenie nespôsobuje vznik, zmenu ani zánik nejakého právneho vzťahu, avšak zákonodarca na tejto lehote trvá. Analogicky tak možno vyvodiť záver, že ak OČTK v tejto lehote nedokáže doplniť oznámenie, ktoré by odôvodňovalo postup podľa § 199 ods. 1 Tr. por., tak by mal postupovať podľa § 197 Tr. por. Takéto rozhodnutie v ďalšom nepredstavuje prekážku rozhodnutej veci, a teda ak by sa následne akýmkoľvek iným spôsobom podarilo zabezpečiť podklady pre vydanie rozhodnutia podľa § 199 ods. 1 Tr. por., tak OČTK ďalej v tejto veci vydá uvedené rozhodnutie a vedie trestné stíhanie vo veci. To môže urobiť aj pod tým istým číslom konania. Do pozornosti treba dať tiež skutočnosť, že v zmysle gramatického výkladu, ak je predložený podnet na trestné stíhanie, tak nie je možné k tejto veci v zmysle § 196 Tr. por. dopyčuť ani oznamovateľa a ani poškodeného, nakoľko tieto osoby možno podľa zákona dopyčuť iba v prípade podaného trestného oznámenia. Avšak osobu, voči ktorej smeruje trestné oznámenie, možno k veci dopyčuť tak v prípade trestného oznámenia ako aj v prípade iného podnetu, keďže to zákonodarca výslovne uvádza.

Postup pred začatím trestného stíhania podľa § 197 ods. 1 písm. d) Tr. por.

V prípade, že z výsledkov daňovej kontroly nevyplývajú žiadne okolnosti nasvedčujúce spáchanie trestného činu, postupuje sa v zmysle § 197 ods. 1 písm. d) Tr. por. Výrok je potrebné formulovať stále z oznámených skutočností, pričom niekedy vyplynie, že už ani samotný výrok nezakladá žiadny trestný čin. Ak však skutočnosť oznamujúce správcovi dane, alebo inou osobu neobsahujú žiadne také skutočnosti, z ktorých by vyplývalo podozrenie z trestného činu, OČTK nie je oprávnený formulovať výrok spôsobom, ktorým v skutkovej vete dotvára fikcie oznámených skutočností.⁵

Postup pri začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 Tr. por.

Policajt, ktorý prijal trestné oznámenie, trestné oznámenie preskúma z formálno-právneho hľadiska (zvyčajne bez vykonania ďalších úkonov). V prípade, ak nie je dôvod na to, aby postupoval v zmysle § 197 ods. 1 alebo 2 Tr. por., začne bez meškania trestné stíhanie. Tr. por. policajtomu umožňuje, aby v prípade, ak oznámenie neobsahuje skutočnosti potrebné k nezameniteľnosti skutku, tieto skutočnosti zistil, a to v lehote obmedzenej Tr. por., tzn. najviac 30 dní od prijatia oznámenia policajtom. Začatie trestného stíhania (tzv. vo veci) je východiskovou podmienkou, ktorá umožňuje vykonávať dokazovanie. Policajt je oprávnený

5 Výrok nemôže obsahovať skutočnosti, ktoré z oznámenia nevyplývajú. Napríklad, ak správca dane uvedie, že určil rozdiel na dani na základe toho, že daňový subjekt nepredložil príslušné doklady a neunesol tak dôkazné bremeno, výrok musí byť formulovaný verne a na základe tejto formulácie musí OČTK rozhodnúť o ďalšom postupe, tzn., že nemôže písať o predstieraných zdaniteľných plneniach, ak toto predstieranie z ničoho nevyplýva.

začať trestné stíhanie dvoma spôsobmi a to vydaním uznesenia, alebo vykonaním zaisťovacieho, neopakovateľného alebo neodkladného úkonu.

V prípade, že je začaté trestné stíhanie podľa § 199 ods. 1 Tr. por. za určité zdaňovacie obdobie, a v priebehu vyšetrovania v štádiu od začatia trestného stíhania do vznesenia obvinenia vyjde najavo skutočnosť, z ktorej vyplýva podozrenie odôvodňujúce postup podľa § 199 ods. 1 Tr. por. aj vo vzťahu k ďalším zdaňovacím obdobiam, v takomto prípade je potrebné vydať uznesenie o začatí trestného stíhania aj pre tieto ďalšie zdaňovacie obdobia, bez ohľadu na to, že ide o pokračovací trestný čin. To vyplýva z ustanovenia § 10 ods. 15 Tr. por., kde sa uvádza, že „skutkom sa rozumie aj čiastkový útok pokračovacieho trestného činu, ak nie je výslovne ustanovené inak.“ Vzhľadom na to a s odvolaním na § 199 ods. 3 Tr. por. je potrebné vydať tak uznesenie aj pre tento čiastkový útok, nakoľko uznesenie o začatí trestného stíhania musí obsahovať opis skutku. Vo vzťahu špeciality k začatiu trestného stíhania sú ustanovenia § 206 ods. 4 a 5 Tr. por., kde zákonodarca výslovne uvádza, kedy už nie je potrebné začať trestné stíhanie. Preto aj v ďalšom pri odstupovaní spisového materiálu ak je začaté trestné stíhanie za určité zdaňovacie obdobia, ktoré zakladajú vecnú príslušnosť OKP OR PZ a k týmto budú ešte doručené protokoly k ďalším zdaňovacím obdobiam, alebo trestné oznámenia pre tieto ďalšie zdaňovacie obdobia, tak je nevyhnutné tieto opäť samostatne posúdiť a ak tieto čiastkové útoky zakladajú vecnú príslušnosť OR PZ, tak aj vydať príslušné uznesenie o začatí trestného stíhania. Ak sa následne po vydaní tohto ďalšieho uznesenia zistí, že súhrnne ide o pokračovací trestný čin zakladajúci vecnú príslušnosť KR PZ, až vtedy je možné spis odovzdať pre vecnú príslušnosť. V praxi sa totiž môže stať, že v rámci určitého zdaňovacieho obdobia bola vykonaná kontrola na základe pomôcok a z jej výsledkov nie je možné začať trestné stíhanie pre tento čiastkový útok, a teda potom ani skutok nezakladá vecnú príslušnosť KR PZ. Teda nie je možné len spočítať škody vyčíslené správcou dane v rámci príslušných protokolov, ale tieto je potrebné stále samostatne vyhodnotiť a následne po ich osobitnom vyhodnotení posúdiť, koho je vecná príslušnosť.

Presné vymedzenie skutku je nevyhnutné aj kvôli zamedzeniu vedenia duplicitného stíhanie (trestného konania) z jedného materiálneho plnenia, pričom len jasné a zreteľné vymedzenie doby spáchania trestného činu s uvedením spôsobenej škody slúži k možnému identifikovaniu skutku. V praxi totiž môžu nastať rôzne situácie. Napríklad, keď správca dane neuzná v rámci určitého zdaňovacieho obdobia nárok na odpočítanie DPH pri kúpe tovaru z dôvodu, že táto kúpa bola predstieraná. Súčasne však vykonáva kontrolu aj v ďalšom zdaňovacom období, v ktorom daňový subjekt deklaroval dodanie tohto tovaru do iného členského štátu, a tak správca dane neuzná nárok na oslobodenie od DPH, nakoľko to mal byť predstieraný predaj. V skutočnosti však ide o predstieranie nákupu a následného predaja toho istého tovaru, a teda nemôže byť duplicitne vyčíslená škoda z predmetného tovaru tým, že v jednom zdaňovacom období bude daňový subjekt stíhaný za neuznanie nároku na odpočítanie DPH a v druhom zdaňovacom období bude stíhaný za neoprávnene oslobodenie od DPH z toho istého tovaru.

3. Vyšetrovanie daňových trestných činov

V prípade, ak poverený príslušník PZ, resp. vyšetrovateľ nazhromaždí dostatok dôkazov svedčiacich, že je dôvodné podozrenie, že konkrétna osoba svojím konaním naplnila niektorú zo skutkových podstát daňových trestných činov, je namieste postup v zmysle § 206 ods. 1 Tr. por., teda vznesenie obvinenia, pričom samotné uznesenie obvinenia musí byť skutkovo vymedzené s uvedením miesta a času spáchania skutku konania páchatela a s uvedením kvalifikačného momentu – škody.⁶

Samotné vyšetrovanie je proces, v rámci ktorého má OČTK objasniť skutkové okolnosti naformulované v uznesení o začatí trestného konania a následne na základe nazhromaždených dôkazov rozhodnúť o tom, či sú dôvody na vznesenie obvinenia, resp. postup v zmysle § 197 Tr. por., alebo v širšom meradle je tu postup na podanie obžaloby v zmysle § 234 Tr. por.

⁶ Odlišný prístup je v daňovom konaní, v ktorom je nositeľom dôkazného bremena daňový subjekt.

Jedným z najpodstatnejších dôkazných prostriedkov pri daňových trestných činoch je výpoveď svedkov (spoluobvinených) a listinné dôkazy, pravdivosť ktorých je povinnosťou vyhľadať, zhromaždiť, preveriť a následne vyhodnotiť, resp. vyvodíť z toho záver o možnom naplnení niektorej zo skutkových podstat daňových trestných činov.

Nemožnosť preukázať konanie páchatela naplnením vedomostnej a vôľovej zložky (priameho úmyslu) nemá mať za následok opakované predvolávanie na úkony pred OČTK v rámci toho istého vyšetrovania. Išlo by tak z pohľadu demokratického a právneho štátu o šikanovanie daňového subjektu pre neschopnosť preukázania uvádzaných tvrdení.

Vybrané príklady vo vzťahu k problematike neunesenia dôkazného bremena v rámci daňovej kontroly

Daňový subjekt neumožnil vykonať daňovú kontrolu a keďže nastali skutočnosti podľa § 48 ods. 1, písm. d) zák. č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „daňový poriadok“), tak bolo správcom dane rozhodnuté o určení dane podľa pomôcok, pričom ako pomôcky boli použité riadne daňové priznania dane z pridanej hodnoty za kontrolované zdaňovacie obdobia. Kontrolovaný subjekt nepredložil žiadne doklady a neunesol dôkazné bremeno, keďže nepredložil žiadne faktúry od platiteľov vyhotovené podľa § 71 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“) a žiadne faktúry od dodávateľov z iného členského štátu, čím nepreukázal nárok na odpočítanie dane. Vzhľadom na to daňový subjekt nemal nárok na uplatnenie práva na odpočítanie dane podľa § 51 ods. 1, písm. a) a ďalších ustanovení zákona o DPH. Správca dane preto určil daňovému subjektu daň podľa pomôcok zo základov dane za zdaniteľné obchody deklarované daňovým subjektom, ako je uvedené v podaných daňových priznaniach. Z takto vyčísleného základu dane správca dane určil rozdiel na dani z pridanej hodnoty u kontrolovaného daňového subjektu. Uvedený rozdiel a postup jeho vyčíslenia správca dane vyjadril v „Protokole o výkone daňovej kontroly“ a následne vydal príslušné „Rozhodnutia o vyrubení rozdielu dane“.

Vzhľadom na to, že daňový subjekt neumožnil výkon daňovej kontroly a nepredložil doklady preukazujúce nárok na uplatnené odpočítanie DPH, správca dane postupoval v zmysle § 48 a § 49 daňového poriadku pri určení dane podľa pomôcok. To znamená, že daňový subjekt v prípade neunesenia dôkazného bremena za to nesie objektívnu zodpovednosť, ktorá je transformovaná do neuznania príslušných nárokov, ktoré si daňový subjekt vo všeobecnosti uplatnil. Postup správcu dane je preto legitímny a opodstatnený. Pre trestné konanie je však takýto postup absolútne neprípustný, pretože vo vzťahu k daňovým trestným činom je nevyhnutné zavinenie. Dôležitou súčasťou v prípade vedenia trestného stíhania je v úvode schopnosť z oznámených skutočností vymedziť aspoň skutok, ktorý by mal napĺňať znaky skutkovej podstaty príslušného trestného činu. V tomto prípade ako je už aj z výrokovvej vety zrejmé, nie je možné ani naformulovať skutkovú vetu, ktorá by opisovala konanie smerujúce k skráteniu dane, či inému obdobnému daňovému trestnému činu.

Nepredloženie dokladov k daňovej kontrole je porušením § 45 ods. 2 daňového poriadku, čo umožňuje správcovi dane určiť daň na základe pomôcok podľa § 48 a § 49 daňového poriadku, avšak ju nemožno automaticky posudzovať ako konanie v zmysle skutkovej podstaty trestného činu skrátenia dane a poistného podľa § 276 Tr. zák. Podstatným rozdielom medzi daňovým konaním a trestným konaním je v nositeľovi dôkazného bremena.⁷ V trestnom konaní je nositeľom dôkazného bremena OČTK a pri neunesení dôkazného bremena je okresný súd nútený rozhodnúť v zmysle § 285 Tr. por.

Ďalšou podstatnou skutočnosťou pre uznanie viny súdom je preukázanie skutkového stavu vychádzajúc z výpovedí vypočutých svedkov, výsledkov daňových kontrol a listinných dôkazov, čo v danom prípade je ich objektivizácia a následné vyhodnotenie pri ekonomickej trestnej činnosti nosným dôkazom. Súd je povinný poukázať na dôkazy, ktoré vzal za preukázané a o ktoré oprel svoje skutkové zistenia, na základe ktorých meritórne rozhodol. Rovnako podstatnou skutočnosťou svedčiacou, či sa obžalovaný dopustil trestnej činnosti kladenej mu za vinu je skutočnosť, či obžalovaný vykonal prepravu tovaru prostredníctvom vlastnej dopravy, resp. prostredníctvom iných prepravných spoločností. Rovnako tak povinnosťou súdu je skúmať pravdivosť predložených faktúr, resp. ich fiktívnosť a tým aj

⁷ Jednou z podstatných chýb vyplývajúcich z aplikačnej praxe je skutočnosť, že sa prenáša dôkazné bremeno, ktoré je v daňovom konaní na daňovom subjekte, do trestného konania. Vychádzajúc z uvedeného nie je možné v trestnom konaní toto dôkazné bremeno prenášať na daňový subjekt, resp. fyzickú osobu a vyvodzovať z toho trestnoprávnu zodpovednosť.

reálnosť dodania tovaru obchodnej spoločnosti. Jedným z predpokladov na uznanie viny obžalovaného je povinnosť súdu dôkazy vyhodnotiť jednotlivo, ako aj súhrnne, pričom z týchto musí mať súd preukázané, že skutok sa stal tak, ako je uvedené v obžalobe a teda, že ho spáchal obžalovaný. Výrok o vine obžalovaného musí byť založený na presvedčivých dôkazoch, ktoré bez **akýchkoľvek pochybností** vylučujú akúkoľvek inú alternatívu skutkového deja, ktorý bol na základe týchto dôkazov pri predmetnom skutku ustálený. Pri takto vykonanom dokazovaní, ktoré súd vykoná, majú oporu vo vykonanom dokazovaní, nemožno mať žiadne pochybnosti o vine obžalovaného, ktorá bola preukázaná súborom priamych, ako aj nepriamych dôkazov, ktoré tvoria nepretržitú a súvislú niť vykonaného dokazovania.

Dôležitou skutočnosťou je tiež fakt, že správca dane vychádzal len zo skutočnosti, že mu ku kontrole neboli predložené účtovné doklady, a teda mu nebolo umožnené vykonať daňovú kontrolu. Daňovú kontrolu tak ukončil spôsobom určenia dane na základe pomôcok a nárok na uplatnenie nároku na odpočítanie DPH v plnej výške neuznal, čo však nie je možné v žiadnom prípade považovať ako objektívne zistenú výšku škody, ktorá je obligatónnym znakom daného trestného činu. Uplatnený postup v rámci daňovej kontroly a následného daňového konania je síce v súlade s daňovým poriadkom, v trestnom konaní však takýto postup nie je akceptovateľný.

Z § 8 Tr. zák., ktorý stanovuje, že „trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak“ vyplýva, že na to, aby bolo možné konanie určitej osoby právne kvalifikovať ako trestný čin, je nevyhnutné, aby jej konanie vykazovalo znaky, ktoré pre takého kvalifikovanie Tr. zák. požaduje. Trestným činom nie je a ani nemôže byť každé také konanie, ktoré spočíva v porušení ustanovení iných právnych predpisov súkromného alebo verejného práva, interných predpisov alebo v porušení dobrých mravov.

Pre samotné začatie trestného stíhania podľa § 199 Tr. por. je nevyhnutné, aby existovalo určité odôvodnené podozrenie, že bol spáchaný konkrétny trestný čin, pre ktorý je trestné stíhanie začaté. Odôvodnenosť uvedeného podozrenia sa pritom nemôže obmedziť len na formálne naplnenie znakov trestného činu bez ich materiálneho podkladu.⁸

V trestnom práve je nevyhnutné rešpektovať zásady trestného konania, ktoré sa opierajú o princípy právnej logiky a nie je možné usudzovať „z možného skutočné“, ak nie je zrejmé, že skutočnosť reálne nastala. Ak by sa začalo trestné stíhanie pre daňovú trestnú činnosť len na základe indície, samotná skutková veta výroku príslušného uznesenia by sa opierala buď o domnienku, alebo by mohla byť iba tak všeobecne formulovaná, že by nebolo možné zachovať princíp zákonnosti, pretože nie je možné z ničoho formulovať a vyvodiť záver, že uplatnený nárok na odpočítanie DPH, prípadne iné neoprávnené skrátenie daňovej povinnosti v prípade uvedeného daňového subjektu vychádza z predstieraných zdaniteľných plnení.

Je potrebné rozlíšiť medzi neoprávneným uplatnením nároku na odpočítanie DPH a neunesením dôkazného bremena v rámci následnej daňovej kontroly, resp. medzi nesplnením formálnych požiadaviek kladených na daňové subjekty a skutočnou snahou skrátiť daň, prípadne inak dosiahnuť predstieraním zdaniteľných plnení či už na vstupe alebo výstupe určitú daňovú výhodu.

Zločinu skrátenia dane a poistného podľa § 276, ods. 1, ods. 4 Tr. zák. sa dopustí ten, kto skráti daň, a to vo veľkom rozsahu. Objektom tohto trestného činu je záujem štátu na riadnom odovzdávaní dane. Po stránke subjektívnej ide o úmyselný trestný čin. Pre jeho naplnenie sa vyžaduje, aby páchatel konal vo forme úmyslu. To znamená, že úmysel sa musí vzťahovať aj na okolnosti úmyselného skrátenia dane. Po objektívnej stránke, trestný čin je spáchaný za podmienky, že bude páchatelovi skrátenie dane dokázané.

Skrátením dane je také konanie, keď páchatel úmyselne tvorí podmienky vedúce k tomu, že mu príslušný štátny orgán daň ani vôbec neurčí, alebo tým dosiahne, že daň správcovi dane vôbec nezaplatí, či zaplatí v nižšej než zákonom určenej výške. Páchatelom tohto trestného činu môže byť každý, kto spôsobí, že sa uvedená daň nevymerala v zákonnej výške. Subjekt dane a subjekt trestného činu skrátenia dane nemusia byť totožné a nemožno preto zamieňať daňovú zodpovednosť (povinnosť zaplatiť daň) s trestnou zodpovednosťou za skrátenie dane.⁹

8 Zákonná podoba zacyhtenia materiálnych podkladov môže mať rôzne formy, spravidla ide o trestné oznámenie alebo realizačný návrh, ktoré dokumentujú tieto skutočnosti.

9 Bližšie pozri Rozsudok Najvyššieho súdu z 21. februára 1968, 8 Tz 10/68 (R 25/1968).

Záver

V rámci daňového konania sú orgány daňovej správy povinné pri vykonávaní procesných úkonov postupovať s prihliadnutím na existenciu zákonných podmienok na vydanie svojich rozhodnutí. Je preto na mieste uviesť, že správca dane pri výkone svojich oprávnení je povinný postupovať tak, aby svojím procesným postupom neobťažoval daňový subjekt a zameral sa na výkon svojich oprávnení tak, aby tieto boli vykonané vyčerpávajúcim spôsobom s cieľom preverenia uvádzaných skutočností, rozhodných pre zákonné rozhodnutie. Pokiaľ ide o trestné konanie, je nevyhnutné, aby OČTK náležite zisťovali skutkový stav veci a vyhodnocovali všetky zhromaždené dôkazy, či tieto boli získané zákonným spôsobom a následne ich posúdili samostatne, ako aj vo vzájomných súvislostiach. Je preto nevyhnutné, aby OČTK pri rozhodovaní posúdili, či vykonaný dôkaz, resp. úkon v zmysle daňového poriadku bol vykonaný v súlade s procesnými predpismi a či nedošlo k porušeniu aj hmotnoprávných predpisov. ■

RESUMÉ

Vyšetrovanie daňových trestných činov – vybrané aplikačné problémy

Príspevok je zameraný na problematiku daňových trestných činov a daňových podvodných konaní. Jeho súčasťou sú vybrané problémy aplikačnej praxe vyšetrovania daňových trestných činov a ich špecifiká a odlišnosti od daňového konania. Podstatný rozdiel spočíva v chápaní nositeľa dôkazného bremena; kým v daňovom konaní je dôkazné bremeno na strane kontrovaného daňového subjektu, v trestnom konaní je nositeľom dôkazného bremena orgán činný v trestnom konaní.

SUMMARY

Investigation of Tax Crimes – Selected Application Problems

The article focuses on tax crimes and tax fraud. It deals with the selected application practice problems in the context of investigating tax crimes and with their specifics and differences when compared to tax proceedings. The main difference lies in the understanding of a bearer of the burden of proof; while in tax proceedings the burden of proof lies with a taxpayer being the subject of a tax compliance check, in criminal proceedings the burden of proof lies with a law enforcement agency.

ZUSAMMENFASSUNG

Ermittlungen bei Steuerstraftaten – ausgewählte Anwendungsschwierigkeiten

Der Beitrag ist auf die Problematik von Steuerstraftaten und steuerlichen betrügerischen Handlungen gerichtet. Sein Bestandteil sind ausgewählte Probleme in der Anwendungspraxis bei Untersuchung von Steuerstraftaten sowie deren Besonderheiten und Unterschiedlichkeiten gegenüber dem Steuerverfahren. Der wesentliche Unterschied besteht in der Auffassung des Beweislastträgers: während im Steuerverfahren die Beweislast auf der Seite des überwachten Steuersubjektes liegt, im Strafverfahren ist der Träger der Beweislast die Strafverfolgungsbehörde.

Etický hacking a (ne)oprávnený prístup do počítačového systému

JUDr. Michal Rampášek

Etickí hackeri využívajú svoje znalosti na zlepšenie kybernetickej bezpečnosti produktov, služieb a informačných systémov. Často však musia čeliť hrozbe trestného stíhania, pretože nie vždy sa stretnú s pochopením, čo môže viesť k odradeniu od oznamovania zraniteľností. Medzinárodné normy v oblasti informačnej bezpečnosti, ako aj pripravovaná európska smernica NIS 2 vedú prevádzkovateľov informačných systémov v súkromnom aj verejnom sektore k tomu, aby urobili aktívne kroky pre prijímanie správ o zraniteľnostiach, koordinovali postup s oznamovateľmi – etickými hackermi a po prijatí nápravy zverejnili nájdenú zraniteľnosť. Tieto skutočnosti povedú jednak k motivovaniu etických hackerov odhaľovať a oznamovať zraniteľnosti, k zlepšeniu kybernetickej bezpečnosti produktov, služieb a informačných systémov, ale v neposlednom rade aj k minimalizácii rizika trestného stíhania etických hackerov. Ochranu etických hackerov by malo priniesť aj doplnenie Trestného zákona o podmienky beztrestnosti pri skutkových podstatách tzv. počítačových trestných činov a aplikácia procesného inštitútu súhlasu poškodeného podľa § 211 Trestného poriadku.

Úvod

Hacking je spravidla spájaný s prienikom do informačných systémov so zlým úmyslom. Takáto forma hackingu je v zásade trestná. Existuje však aj hacking s dobrým úmyslom, takzvaný etický hacking (známe aj pod anglickým pojmom *white hat hacking*). Etickí hackeri nachádzajú zraniteľné miesta v produktoch, službách a informačných systémoch a odlišujú sa (od *black hat* hackerov) tým, že ich nezneužívajú, ale nahlasujú zraniteľnosti priamo správcovi systému.

Etický hacking v praxi prebieha v zásade v dvoch formách.

V prvom prípade sa tak deje na základe písomnej zmluvy medzi organizáciou ako objednávatelom služieb a hackerom, resp. spoločnosťou, ktorá poskytuje služby penetračného testovania.



JUDr. Michal Rampášek
je advokát spolupracujúci s advokátskou kanceláriou WISE3.

Vo svojej praxi sa venuje najmä právu IKT, trestnému právu, kybernetickej

bezpečnosti a ochrane osobných údajov. Je členom pracovnej skupiny SAK pre elektronizáciu výkonu advokácie a Asociácie kybernetickej bezpečnosti.

Najčastejšie ide o zmluvu o výkone penetračného testovania, ktorá vymedzuje, ktorý informačný systém, resp. časť má byť predmetom testovania, v akom časovom období sa má testovanie vykonať a pod. V tomto prípade je miera právneho rizika pre etického hackera, resp. penetračného testera pomerne limitovaná. V praxi nevytvára riziko, i keď ani v tomto prípade nemožno úplne právne riziká vylúčiť (najmä pri zásahu do práv tretích osôb). Okrem toho existujú aj platformy, ktoré na základe vopred daných pravidiel (tzv. bug bounty program), sprostredkujú, resp.

moderujú a zastrešujú vzťah medzi spoločnosťami, ktoré majú záujem preveriť bezpečnosť svojich IT systémov a etickými hackermi. Ak sprostredkovateľ, resp. moderátor overí nájdenú zraniteľnosť a táto spĺňa podmienky zadania, hacker dostane odmenu.¹

¹ Príkladom je platforma Hacktrophie (<https://hacktrophie.com/sk/>), ktorá je považovaná za prvý bug bounty projekt na Slovensku

2 Zákon č. 69/2018 Z. z. v znení neskorších predpisov

3 Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov

4 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1148 zo 6. júla 2016 o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne bezpečnosti sietí a informačných systémov v Únii

5 Čl. 3 ods. 3.77 normy ISO/IEC 27000:2018 (Informačné technológie. Bezpečnostné metódy. Systémy riadenia informačnej bezpečnosti)

6 Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v Únii a o zrušení smernice (EÚ) 2016/1148 zo dňa 16. 12. 2020 [2020/0359(COD)], ďalej len „návrh smernice NIS 2“ dostupný na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52-020PC0823&from=EN>

7 Článok 4 bod 8 návrhu smernice NIS 2

8 Strana vii (úvodu) ISO/IEC 29147:2018 (Informačné technológie. Bezpečnostné metódy. Odhalenie zraniteľnosti)

Druhá forma etického hackingu je z právneho hľadiska riziková, pretože etický hacker v tomto prípade koná vo vlastnom mene, bez výslovného súhlasu organizácie, na ktorej informačné systémy útočí.

Slovenský právny poriadok (predovšetkým Zákon o kybernetickej bezpečnosti² a Trestný zákon³), európska smernica NIS⁴ a ani medzinárodné štandardy ISO, nepoznajú, resp. nerozlišujú medzi pojmami etický, či neetický, v spojitosti s hackingom, či nahlasovaním zraniteľností. Výklad toho čo je etické a čo už nie je často predmetom rôznych sporov, pričom každý môže mať inú predstavu, čo v prípade hackingu je a čo už nie je etické.

Trestný zákon nerozlišuje medzi páchatelmi (hackermi) podľa ich motívu (pohnútky) či úmyslu. Na etický hacking sa v zásade vzťahujú ustanovenia Trestného zákona o jednotlivých tzv. počítačových trestných činoch, teda najmä trestný čin neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247 Trestného zákona.

V tomto článku sa snažím formulovať odpoveď na základnú otázku – ako môže pôsobiť etický hacker bez toho, aby mu hrozilo riziko vzniku trestnoprávnej zodpovednosti, resp. toto riziko bolo minimalizované? Otázky civilnej zodpovednosti, najmä v podobe zásahu do práv duševného vlastníctva, obchodného tajomstva či prípadne zodpovednosti za škodu v tomto prípade ponechám stranou, pretože presahujú rámec tohto článku.

Viaceré prípady, predovšetkým z minulého roka (napríklad únik dát z Národného centra zdravotníckych informácií), opätovne nastolili tému definície a hraníc toho, čo chápeme pod dovoleným či etickým hackingom, a to predovšetkým v oblasti verejného sektora.

Jedna vec je istá, etický hacking by mal a dokonca musí byť umožnený, pretože ide o legítimny, a sme presvedčení, že aj legálny spôsob, ako udržiavať čo najvyššiu úroveň kybernetickej bezpečnosti služieb, produktov a informačných systémov subjektov tak v súkromnom ako aj vo verejnom sektore.

Zraniteľnosť

V kontexte informačných technológií a kybernetickej bezpečnosti je **zraniteľnosť** správaním alebo súborom podmienok prítomných v systéme, produkte, komponente alebo službe, ktoré porušujú implicitné alebo explicitné bezpečnostné politiky. Norma ISO/IEC 27000:2018 definuje zraniteľnosť ako *slabinu aktíva alebo opatrenia, ktorá by potenciálne mohla byť zneužitá jednou alebo viacerými hrozbami*.⁵ Návrh smernice NIS 2⁶ zase pod zraniteľnosťou chápe *slabé miesto, náchylnosť alebo chybu prostriedku, systému, procesu alebo kontroly, ktoré môžu byť zneužitú v rámci kybernetickej hrozby*.⁷

Útočníci využívajú slabé miesta na ohrozenie dôvernosti, integrity, dostupnosti, či prevádzky informačných systémov. Zraniteľnosť často vyplýva zo zlyhaní programu alebo systému bezpečne zvládnuť nedôveryhodný, resp. neočakávaný vstup. Medzi príčiny, ktoré vedú k zraniteľnostiam, patria chyby v softvéri alebo konfigurácii, nedopatrenia pri výbere dizajnu a nedostatočne bezpečné špecifikácie protokolu a formátu.⁸

Zverejnenie zraniteľnosti je kritickým prvkom pre podporu a údržbu akéhokoľvek produktu alebo služby vystavených hrozbám. Konkrétne, norma ISO/IEC 29147:2018 poskytuje *usmernenia na prijímanie správ o potenciálnych zraniteľnostiach*, usmernenia na zverejňovanie informácií o náprave zraniteľnosti, termíny a definície špecifické pre zverejnenie zraniteľnosti, koncepty zverejnenia zraniteľnosti, okolnosti spojené so zverejnením zraniteľnosti a príklady techník, politik a komunikácie. Táto norma dopĺňa systém riadenia informačnej bezpečnosti podľa normy ISO 27002:2013 (Informačné technológie – Bezpečnostné metódy- Pravidlá dobrej praxe riadenia informačnej bezpečnosti) v opatrení týkajúcom sa riadenia technickej zraniteľnosti (opatrenie 12.6.1).

Ďalšie súvisiace činnosti, ktoré prebiehajú medzi prijatím a zverejnením správ o zraniteľnosti, sú opísané v ďalej norme, ISO/IEC 30111:2019 (Informačné technológie – Bezpečnostné techniky – Procesy riešenia zraniteľnosti).

V nižšie uvedených právnych predpisoch a usmerneniach sa stretáme s pojmami „zodpovedné“ či „koordinované“ postupy pre oznamovanie (zverejňovanie) zraniteľností.

Smernica NIS 2 a koordinované zverejňovanie informácií o zraniteľnosti

Smernica NIS⁹ 2 vo svojom návrhu predstavuje nádej pre rozšírenie a povinné implementovanie postupov koordinovaného zverejňovania zraniteľnosti. V návrhu smernice NIS 2 sa stanovuje rámec pre koordinované zverejňovanie informácií o zraniteľnostiach a od členských štátov sa vyžaduje, aby poverili jednotky CSIRT, aby konali ako dôveryhodní sprostredkovatelia a uľahčili interakciu medzi oznamujúcimi subjektmi a výrobcami alebo poskytovateľmi produktov a služieb informačných a komunikačných technológií (IKT). Agentúra ENISA¹⁰ sa v návrhu smernice poveruje, aby pre zistené zraniteľnosti vyvinula a spravovala európsky register zraniteľností.

Návrh smernice NIS 2 v recitáloch 27 a 28 a v článku 6 jasne zvyrazňuje, že „pokiaľ ide o zverejňovanie informácií o zraniteľnosti, obzvlášť dôležitá je koordinácia medzi oznamujúcimi subjektmi a výrobcami alebo poskytovateľmi produktov alebo služieb IKT. Koordinované zverejňovanie informácií o zraniteľnosti sa riadi štruktúrovaným procesom, v rámci ktorého sa zraniteľnosti hlásia organizáciám takým spôsobom, ktorým sa danej organizácii umožňuje diagnostikovať zraniteľnosť a zabezpečiť jej nápravu pred tým, ako sa podrobné informácie o zraniteľnosti poskytnú tretím stranám alebo verejnosti. Koordinované zverejňovanie informácií o zraniteľnosti by malo zahŕňať aj koordináciu medzi oznamujúcim subjektom a organizáciou, pokiaľ ide o načasovanie nápravy a zverejnenie zraniteľností.“ Návrh smernice NIS 2 počíta s tým, že členské štáty zavedú politiku na podporu a uľahčenie koordinovaného zverejňovania informácií o zraniteľnosti. Jednotka CSIRT¹¹ by mala mať úlohu „koordinátora“, či „dôveryhodného sprostredkovateľa“, ktorý v prípade potreby uľahčuje interakciu medzi oznamujúcim subjektom a výrobcou alebo poskytovateľom produktov alebo služieb IKT.

Hľadanie cesty

V súčasnosti chýba právny rámec na európskej úrovni doplnený vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktorý by v súlade s usmerneniami a odporúčaniami definovanými v spomenutých normách ISO/IEC 29147:2018 a ISO/IEC 30111:2019 poskytoval právny základ pri zisťovaní a zverejňovaní zraniteľností. Jednotlivé členské štáty Európskej únie tak postupne – niektoré viac, niektoré menej – hľadali vlastnú cestu k stanoveniu postupu pri oznamovaní zraniteľností a definovaní okolností, za ktorých etickému hackerovi nehrozí postih. S príchodom smernice NIS 2 však prichádza nádej, že sa dočkáme istej harmonizácie aj v tejto oblasti.

USA (Hack the Pentagon)

Hack the Pentagon bol prvý bug bounty program (t. j. program odmeňovania za odhaľovanie zraniteľností) v histórii federálnej vlády Spojených štátov amerických. Pilotný program prebehol v roku 2016 a bol navrhnutý tak, aby identifikoval a vyriešil bezpečnostné zraniteľnosti na verejných webových stránkach Ministerstva obrany.¹² Používanie programov odmeňovania za odhaľovanie zraniteľností zo strany Ministerstva obrany prispelo k zmene postoja, v rámci ktorého niekoľko vládnych agentúr USA zmenilo postoj od vyhrážania sa etickým hackerom k tomu, že ich pozvali na účasť v rámci komplexného rámca odhaľovania zraniteľností. Aj na základe uvedených skúseností, Ministerstvo spravodlivosti USA v júli 2017 zverejnilo prvú verziu Rámca pre program oznamovania zraniteľnosti pre online systémy (*Framework for a Vulnerability Disclosure Program for Online Systems*).¹³ Keďže rôzne organizácie môžu mať rôzne ciele a priority pre svoje programy oznamovania zraniteľnosti, americký rámec nediktuje formu ani ciele zverejňovania zraniteľnosti. Súčasťou programu je politika oznamovania zraniteľnosti, ktorá má byť verejne dostupná. Pri príprave programu a politiky dokument obsahuje usmernenia, aby sa organizácia rozhodla

9 NIS (angl. skratka *Network and Information Security*)

10 Agentúra Európskej únie pre kybernetickú bezpečnosť

11 Jednotka pre riešenie počítačových incidentov (angl. skratka *Computer Security Incident Response Team*). Národné centrum kybernetickej bezpečnosti, ktoré je útvarom NBÚ SR, má postavenie národnej jednotky CSIRT s pôsobnosťou pre Slovenskú republiku (§ 6 Zákona o kybernetickej bezpečnosti).

12 Článok *Hack the Pentagon*, dostupný na: <https://www.hackone.com/-hack-the-pentagon>

13 Ministerstvo spravodlivosti USA: Rámec pre program odhaľovania zraniteľnosti pre online systémy, verzia 1.0 (Júl 2017), dostupný na: <https://www.justice.gov/criminal-ccips/page/file/983996/download>

- (i) či zahrnúť všetky sieťové komponenty organizácie a/alebo údaje v programe oznamovania zraniteľnosti alebo len podmnožinu takýchto aktív,
- (ii) či má program rozlišovať a špecifikovať typy zraniteľností (a možno aj zlých bezpečnostných postupov), na ktoré sa možno zamerať
- (iii) či niektorý zo sieťových komponentov alebo údajov v rozsahu programu oznamovania zraniteľnosti zahŕňa záujmy tretích strán, a teda či by mali byť úplne vylúčené z programu alebo ich získanie od organizácie vyžadovať dodatočnú autorizáciu pred ich zahrnutím do programu
- (iv) prezrieť si ďalšie zdroje s pokynmi/odporúčaniami na vytvorenie programu oznamovania zraniteľnosti
- (v) ako budú hlásené zraniteľnosti
- (vi) určiť dostupné kontaktné miesto v rámci organizácie, ktoré bude prijímať správy o odhalení zraniteľnosti
- (vii) určiť personál, ktorý má oprávnenie odpovedať na otázky o správaní, ktoré program oznamovania zraniteľností organizácie dovoľuje alebo nedovoľuje
- (viii) pred spustením programu oznamovania zraniteľnosti by sa mala organizácia rozhodnúť, ako bude riešiť náhodné porušenia programu oznamovania zraniteľností v dobrej viere, ako aj úmyselné porušenia
- (ix) opísať autorizované a neoprávnené správanie jednoduchými, ľahko zrozumiteľnými výrazmi
- (x) ak bude do programu oznamovania zraniteľností zahrnutá podmnožina systémov alebo údajov organizácie, čo najkonkrétnejšie identifikujte sieťové komponenty alebo údaje v politike, ktoré patria do rozsahu programu
- (xi) popísať či program oznamovania zraniteľnosti obmedzuje prístup k určitým informáciám alebo vyžaduje špeciálne zaobchádzanie s citlivými údajmi
- (xii) vysvetliť dôsledky dodržiavania a nedodržiavania zverejnenej politiky
- (xiii) vyzvať účastníkov, aby kontaktovali organizáciu kvôli objasneniu skôr, ako sa zapoja do správaní, ktoré môže byť v rozpore s politikou
- (xiv) zahrnúť proces kontaktovania koordinačného centra (CERT) v prípade, že zraniteľnosť ovplyvňuje aj služby alebo systémy iných organizácií, ako sú napríklad dodávatelia technológie alebo softvéru
- (xv) politika oznamovania zraniteľnosti má byť ľahko prístupná a široko dostupná.

Holandsko

V roku 2018 vydalo holandské Národné centrum pre kybernetickú bezpečnosť (NCSC) revidované usmernenie na zavedenie koordinovaného postupu oznamovania zraniteľností (*Coordinated Vulnerability Disclosure*, tiež známe aj ako *zodpovedné oznamovanie Responsible Disclosure*).¹⁴ Okrem toho poskytuje bezpečnostným výskumníkom (usmernenie nepoužíva pojem etický hacker) návod, ako postupovať pri hľadaní a hlásení zraniteľnosti. Proces koordinovaného postupu oznamovania zraniteľností je predovšetkým záležitosťou organizácie a oznamovateľa. NCSC poskytuje podporu pre tento proces. Po konzultácii s oznamovateľom a organizáciou, sa do zdieľania informácií môže zapojiť aj NCSC s cieľom ďalej obmedzovať bezpečnostné riziká vyplývajúce zo zraniteľnosti.

Ak hlásenie o zraniteľnosti neprebehne tak, ako oznamovateľ očakáva, alebo ak oznamovateľ nechce túto zraniteľnosť nahlásiť priamo na organizáciu, môžu kontaktovať NCSC. V tomto prípade, NCSC môže v prípade potreby pôsobiť ako sprostredkovateľ.¹⁵

V roku 2013 zverejnila holandská prokuratúra (*Public Prosecution Service*) rámcové stanovisko pre zaobchádzanie s oznamovateľmi alebo etickými hackermi, ktorí sa podieľajú na zodpovednom oznamovaní. Vo všeobecnosti sa v holandskom zákone o počítačovej kriminalite nespomína „etický“ hacking. Zákon neustanovuje ani konkrétny dôvod na vylúčenie trestnej zodpovednosti pre oznamovateľa, ktorý koná z etických pohnútok. Aj keď to zákon neupravuje, neznamená to, že „etické“ motívy nemôžu hrať rolu pri posudzovaní trestnej zodpovednosti konania páchatela.¹⁶

14 National Cyber Security Centre (NCSC): Coordinated Vulnerability Disclosure: the Guideline, publikovaný 2. 10. 2018, dostupný na: <https://english.ncsc.nl/publications/publications/2019/juni/-01/coordinated-vulnerability-disclosure-the-guideline>

15 Ibidem, strana 14

16 Software Vulnerability Disclosure in Europe : Technology, Policies and Legal Challenges: Report of a CEPS Task Force, Jún 2018, strana 27, dostupné na: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2018/06/CEPS%20TFRonSVD%20with%20cover_0.pdf

Ak spoločnosť nemá prijatú politiku koordinovaného oznamovania zraniteľnosti, pri posudzovaní týchto prípadov je samozrejme možné zohľadniť všeobecné princípy používané na koordinované oznamovanie zraniteľnosti, ako sú popísané v usmernení NSCS. Často sa však bude v týchto prípadoch viesť vyšetrovanie, aby sa posúdilo, či kroky, ktoré vykonal oznamovateľ boli potrebné a primerané daným okolnostiam. Ak oznamovateľ priamo a bezpečne komunikuje s vlastníkom IT systému o zistenej zraniteľnosti a žiadne údaje neboli vymazané ani s nimi nebolo manipulované, mohlo by to predstavovať koordinované oznámenie zraniteľnosti a nebude existovať dôvod na (ďalšie) vyšetrovanie alebo obvinenie konkrétnej osoby. Ak však boli údaje vymazané, upravené alebo skopírované, alebo ak by oznamovateľ pri získavaní prístupu do IT systému podnikol neprimerané kroky, nebude to predstavovať koordinované oznámenie zraniteľnosti a preto bude potrebné viesť ďalšie vyšetrovanie, ktoré môže viesť k obvineniu osoby oznamovateľa. Príkladom je kopírovanie citlivých osobných údajov alebo inštalácia škodlivého softvéru do systému.¹⁷

V súhrne bude holandský prokurátor pri posudzovaní proporcionálneho a nevyhnutného správania oznamovateľa, brať do úvahy tieto okolnosti:¹⁸

- Naplnil podozrivý niektorú zo skutkových podstát trestných činov v procese zisťovania a nahlasovania zraniteľnosti?
- Boli kroky podozrivého nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, t. j. týkali sa dôležitého všeobecného záujmu?
- Zahŕňalo správanie podozrivého primerané kroky (boli prostriedky zvolené v pomere k cieľu, ktorý sa mal dosiahnuť)? Inými slovami, ako hacker získal prístup do IT systému? Ak by boli za týmto účelom vykonané nejaké neprimerané úkony, napr. ako sú popísané v usmernení NSCS, nebude to predstavovať „etický“ hacking.
- Mohol subjekt, ktorý ho zverejňuje, prijať iné možné opatrenia? Inými slovami, bola zraniteľnosť okamžite nahlásená vlastníkovi IT systému alebo tak oznamovateľ neurobil, aby napríklad vymazal svoje stopy alebo manipuloval, kopíroval alebo vymazal údaje? Ak boli nejaké stopy vymazané alebo s údajmi manipulované, skopírované alebo vymazané, nebude to predstavovať koordinované oznamovanie zraniteľnosti.

Ako je uvedené vyššie, môže byť potrebné najskôr začať vyšetrovanie a považovať oznamovateľa za podozrivého, aby bolo možné zodpovedať vyššie uvedené otázky.

Stanovisko holandskej prokuratúry teda zdôrazňuje, že zodpovedné nahlásenie zraniteľnosti v žiadnom prípade nezabavuje oznamovateľa rizika trestného stíhania. V prípade pochybností chce prokuratúra vedieť posúdiť, či oznamovateľ nezašiel príďaleko.¹⁹

Francúzsko

Za zmienku stojí francúzsky prístup k riešeniu problematiky zodpovedného oznamovania zraniteľností. V roku 2016 došlo k novelizácii francúzskeho Zákonníka obhajoby (*Code de la défense*) na základe článku 47 Zákona č. 2016-1321 o Digitálnej republike,²⁰ ktorým bol doplnený nový článok L.2321-4 Zákonníka obhajoby v nasledovnom znení:

„Pre potreby bezpečnosti informačných systémov povinnosť ustanovená v § 40 Trestného poriadku²¹ (pozn. ide o ustanovenie obdobné § 3 ods. 2 slovenského Trestného poriadku, tzv. súčinnosť štátnych orgánov a právnických osôb) sa nevzťahuje na osobu v dobrej viere, ktorá odovzdá informácie o existencii zraniteľnosti týkajúcej sa bezpečnosti systému automatizovaného spracovania údajov národnému bezpečnostnému orgánu pre informačné systémy (pozn. Agence nationale de la sécurité des systèmes d'information – ANSSI).“

„Národný bezpečnostný orgán zachováva mlčanlivosť o totožnosti osoby, ktorá je pôvodcom prenosu, ako aj o podmienkach, za ktorých sa prenos uskutočnil.“

„Národný bezpečnostný orgán môže vykonať technické operácie nevyhnutne potrebné na charakterizáciu rizika alebo hrozby uvedenej v prvom odseku tohto článku na účely varovania hostiteľa, prevádzkovateľa alebo osoby zodpovednej za informačný systém.“

Francúzsky zákonodarca teda zvolil pre ochranu etických hackerov riešenie aj v oblasti trestného práva. Napriek uvedenému je vždy možné, že postihnutý subjekt podá voči etickému hackerovi trestné oznámenie. Francúzsky bezpečnostný orgán ANSSI by však mal mierniť prípadne odvetné kroky dotknutej spoločnosti voči etickému hackerovi a prispievať tak k lepšej ochrane etických hackerov.²²

17 Ibidem

18 Ibidem

19 Článok Ethical hacking and criminal law, zo dňa 24. 4. 2019, dostupný na: <https://www.meijerscantan.nl/en/ethisch-hacken-en-het-strafrecht/>

20 Citovaný právny predpis je dostupný na: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORF-TEXT000033202746/>

21 Podľa § 40 francúzskeho trestného poriadku citovaného v článku L.2321-4: „Každý štátny orgán, každý štátny úradník alebo štátny zamestnanec, ktorý sa pri výkone svojich funkcií dozvie o trestnom čine alebo priestupku, je povinný to bezodkladne oznámiť prokurátorovi a odovzdať tomuto sudcovi všetky informácie, správy a doklady s tým súvisiace.“

22 Článok Hacker éthique: la législation française enfin claire?,

zo dňa 26. 10. 2016, upravený dňa 3. 1. 2022, dostupný na: <https://www.silicon.fr/-hacker-ethique-legislation-francaise-claire-160842.html>

23 SK-CERT (angl. skratka *Slovak Computer Emergency Response Team*) je útvar Národného bezpečnostného úradu, ďalej len „SK-CERT“.

24 Návod na oznamovanie zraniteľností, dostupný na: <https://www.sk-cert.sk/sk/-oznamovanie-zranitelnosti/-index.html>

25 Tlačová správa NBÚ (SK-CERT) zo dňa 4. 11. 2019, dostupná na: <https://www.nbu.gov.sk/-2019/10/07/tlacova-sprava/-index.html>

26 Ibidem

Slovensko

Na Slovensku sme sa inšpirovali holandským prístupom a po vzore usmernenia holandského Národného centra pre kybernetickú bezpečnosť (NCSC) v roku 2019 zverejnilo Národné centrum kybernetickej bezpečnosti SK-CERT²³ Návod na oznamovanie zraniteľností.²⁴ Ten obsahuje odporúčaný postup tak pre oznamovateľa, ako pre postihnutý subjekt (výrobcu, vlastníka, prevádzkovateľa zraniteľného systému). Návod má „slúžiť ako pomôcka pre bezpečnostných výskumníkov, bezpečnostných aktivistov, ale aj pre laickú verejnosť.“²⁵ Vytvorenie uceleného návodu na oznamovanie zraniteľností je prvým dôležitým krokom, ako určiť štandardy pri zodpovednom oznamovaní problémov na produktoch a službách v súkromnom aj verejnom sektore.²⁶

V návode SK-CERT postihnutým subjektom okrem iného odporúča prijať a implementovať proces oznamovania zraniteľností, bližšie však jeho obsah nerozvádza. Ďalej ich upozorňuje na možnosť postihnutých subjektov oznamovateľa za oznámenie zraniteľnosti odmeniť či „vypísať odmenu“ za nachádzanie zraniteľností vo svojich produktoch.

Návod SK-CERT vnímam určite ako hodnotný podklad na riešenie nastolenej problematiky. Avšak v súčasnom znení ho nemožno považovať za efektívny nástroj, použiteľný pri obrane etický hackerov pred prípadnými negatívnymi (odvetnými) krokmi postihnutého subjektu, teda najmä v prípadnom trestnom konaní. Návod má čisto odporúčací charakter, aj keď obsahuje určité štandardy postupu pre etického hackera, súd ani orgány činné v trestnom konaní nie sú viazané zohľadniť či v konkrétnom prípade oznamovateľ postupoval podľa uvedeného návodu pri skúmaní protiprávnosti konania, prípadne pri posúdení naplnenia závažnosti (materiálnej stránky) trestného činu.

Neoprávnený prístup do počítačového systému

Pokiaľ etický hacker nezostane v úplnej anonymite, trestné stíhanie nemožno nikdy úplne vylúčiť. Pôjde predovšetkým o prípady kde postihnutý subjekt nemá zverejnenú politiku koordinovaného oznamovania zraniteľností. Existencia zverejnenej politiky koordinovaného oznamovania zraniteľností ešte však neznamená, že postihnutý subjekt nevyhodnotí konanie etického hackera ako porušenie tejto politiky a preto podá trestné oznámenie na etického hackera, resp. neznámeho páchatela. Nemožno preto úplne vylúčiť, že bude vykonávané preverovanie pred začatím trestného stíhania, prípadne aj vyšetrovanie spojené so začatím trestného stíhania vo veci podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku²⁷ pre podozrenie zo spáchania trestného činu neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247 Trestného zákona (na účely tohto článku sa obmedzíme len na uvedený trestný čin, hoci Trestný zákon upravuje aj ďalšie tzv. počítačové trestné činy v § 247a a nasl.).

Trestného činu neoprávneného prístupu do počítačového systému sa dopustí ten, kto prekoná *bezpečnostné opatrenie, a tým získa neoprávnený prístup do počítačového systému alebo jeho časti*. Aby bolo takéto konanie trestným vyžaduje sa teda kumulatívne naplnenie dvoch podmienok, (i) úmyselné prekonanie bezpečnostného opatrenia, a (ii) získanie prístupu do systému (alebo jeho časti), pričom tak páchatel musí urobiť neoprávnené, t. j. bez súhlasu poškodeného.²⁸ Neoprávneným prístupom do počítačového systému sa rozumie akékoľvek konanie, ktoré páchatelovi umožní neoprávnenú dispozíciu počítačovým systémom, resp. jeho časťou a využitie informačného obsahu.²⁹

Kritériá pri posudzovaní etického hackingu orgánmi činnými v trestnom konaní, prípadne súdom musia byť vyhodnotené vždy podľa individuálnych okolností. Pôjde predovšetkým o skúmanie či existoval alebo existuje súhlas poškodeného (vlastníka či prevádzkovateľa počítačového systému) s konaním páchatela.

Ku konaniu etického hackera by mal v zásade existovať súhlas vlastníka či prevádzkovateľa počítačového systému. Za takýto súhlas možno považovať nielen zmluvu o penetračnom testovaní, ale aj zverejnenie postupu koordinovaného oznamovania zraniteľností. Konanie etického hackera na základe takejto zmluvy či zverejneného postupu by sa aj v prípade

27 Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov

28 Podľa čl. 2 písm. d) smernice EP a Rady 2013/40/EÚ o útokoch na informačné systémy sa pod pojmom „bez oprávnenia“ rozumie konanie uvedené v tejto smernici vrátane prístupu, zásahu alebo zachytávania údajov, **ktoré nie je povolené zo strany vlastníka či iného držiteľa práv systému alebo jeho časti, alebo ktoré nie je povolené vnútroštátnym právom.**

29 KLIMEK L., ZÁHORA J., HOLCR K., Počítačová kriminalita v európskych súvislostiach. 1. vyd., Bratislava : Wolters Kluwer, 2016, strana 153

podozrenia z trestného činu malo považovať za okolnosť vylučujúcu protiprávnosť činu, keďže by išlo o výkon práva a povinnosti podľa § 28 Trestného zákona³⁰, eventuálne v prípade, ak by napríklad takáto zmluva bola neplatná, pôjde za splnenia všetkých podmienok o súhlas poškodeného podľa § 29 Trestného zákona.³¹

Na druhej strane, hacking bez súhlasu vlastníka počítačového systému nemusí byť nevyhnutne trestný. Napríklad, ak hacker bez cieľového vykonávania útoku odhalí, že databáza prostredníctvom formulára na webovej stránke je náchylná na útok druhu SQL injection³² a oznámi to vlastníkovi počítačového systému, môže takéto konanie spadať pod etický hacking. Rovnako tak možno pripustiť v rámci etického hackingu aj kopírovanie údajov, avšak len v rozsahu nevyhnutnom na preukázanie zraniteľnosti. Iné konania, ako je napríklad inštalovanie škodlivého softvéru (*malware*), vykonanie DDoS útoku³³ alebo Brute Force útoku³⁴ pre získanie neoprávneného prístupu do systému, podľa môjho názoru však už nebudú spadať do rámca etického hackingu.

Rizikovým scenárom je teda postup, ak sa etický hacker rozhodne testovať bezpečnosť služby (napríklad webovej stránky) s tým, že až v okamihu, keď nájde zraniteľnosť, ktorej využitím získa prístup alebo modifikuje údaje, sa ešte len rozhodne, či bude kontaktovať prevádzkovateľa služby a pokúsi sa s ním dohodnúť.

Trestné právo rozlišuje dva druhy súhlasu poškodeného. Prvým je už vyššie uvedený súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu podľa § 29 Trestného zákona. Uvedené však nemožno v tomto prípade využiť, pretože takýto súhlas musí byť udelený vždy vopred, čo pri rizikovom scenári pochopiteľne splnené nebude.

Do úvahy však prichádza súhlas poškodeného, ktorý ako procesný inštitút je upravený v § 211 Trestného poriadku. Tento súhlas je podmienkou pre trestné stíhanie pri trestných činoch taxatívne uvedených v Trestnom poriadku. Medzi nimi je aj trestný čin podľa § 247 Trestného zákona.³⁵ Začať a v už začatom trestnom stíhaní pokračovať, preto možno iba so súhlasom poškodeného. Ustanovenie § 211 Trestného poriadku prelamuje zásadu, že orgány činné v trestnom konaní stíhajú trestné činy z úradnej povinnosti (§ 2 ods. 5 a 6 Trestného poriadku), okrem v prípadoch, ak by trestným činom bola spôsobená smrť. Rovnako je vylúčená aplikácia aj v prípade, ak je poškodeným štát, obec, vyšší územný celok, právnická osoba s majetkovou účasťou v štáte (napr. štátny podnik) alebo právnická osoba, ktorá hospodári s verejnými financiami (napr. zdravotná poisťovňa).³⁶

Až relatívne donedávna sa právo poškodeného súhlasiť s trestným stíhaním priznávalo len poškodeným fyzickým osobám, a to len ak medzi poškodeným a páchatelom existoval konkrétny vnútorný pomer, teda ak páchatelom je osoba, voči ktorej by mal poškodený ako svedok právo odoprieť výpoveď (teda ide napríklad o príbuzných v priamom rade, súrodencov, manželov atď.). Zákonodarcu výslovne nepriznáva dispozičné právo právnickej osobe.³⁷

V roku 2020 Ústavný súd Slovenskej republiky³⁸ rozšíril aplikáciu tohto ustanovenia aj pre poškodených, ktorými sú právnické osoby (s výnimkou štátu, obcí, vyšších územných celkov, právnických osôb s majetkovou účasťou štátu alebo právnických osôb, ktoré hospodária s verejnými financiami).³⁹ Ústavný súd výslovne uviedol, že „právny záver, podľa ktorého súhlas s trestným stíhaním sa vyžaduje len od takého poškodeného, ktorý je fyzickou osobou majúcou konkrétny vnútorný pomer k páchatelovi (nie teda od právnickej osoby), nie je pri výklade Trestného poriadku ústavne udržateľný.“⁴⁰ Čo je dôležité, nie je teda podstatný vzťah právnickej osoby k osobe potenciálneho obvineného.⁴¹

Vyššie uvedené teda otvára priestor pre zmierlivé urovanie vzťahu medzi etickým hackerom a postihnutým subjektom (právnickou osobou, s výnimkou vyššie uvedených právnických osôb), aj v prípade rizikových scenárov, resp. v prípadoch kedy by bolo otáznave či zvolený postup etického hackera pri nájdení a oznámení zraniteľnosti bol v súlade so zverejnenou politikou koordinovaného postupu oznamovania zraniteľnosti, alebo aspoň v súlade s návodom SK-CERT.

V neposlednom rade, aj keby formálne boli naplnené znaky trestného činu a poškodený by udelil súhlas s trestným stíhaním, musí sa posúdiť či vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela nie je závažnosť konania nepatrná. V takom prípade by nešlo o trestný čin. Uvedené však možno aplikovať len pri menej závažných trestných činoch – prečinoch.⁴²

30 Podľa ods. 1 cit. ustanovenia, čin inak trestný nie je trestným činom, ak ide o výkon práva alebo povinnosti vyplývajúcich okrem iného zo zmluvy, ktorá neodporuje všeobecne záväznému právnomu predpisu ani ho neobchádza; spôsob výkonu práv a povinností nesmie odporovať všeobecne záväznému právnomu predpisu.

31 Podľa ods. 1 cit. ustanovenia, čin inak trestný nie je trestným činom, ak bol vykonaný so súhlasom poškodeného a nesmeruje proti jeho životu alebo zdraviu.

32 SQL injection je typ útoku, ktorý napáda databázovú vrstvu vsunutím (*injection*) kódu prostredníctvom neošetreného alebo nesprávne ošetreného vstupu a umožňuje vykonať vlastný SQL príkaz.

33 Útok typu odoprenia služby (*Denial of Service – DoS*). Pokiaľ sa na takomto útoku podieľa viacero strojov útočiacich súčasne, útok sa nazýva distribuovaný, v skratke DDoS.

34 Útok hrubou silou (*Brute Force*) spočíva v tom, že útočník odošle veľa hesiel alebo prístupových fráž, teda ide o pokus o rozlúštenie šifry bez znalosti jej kľúča na dešifrovanie.

35 Trestný poriadok v ustanovení § 211 ods. 1 uvádza ešte odkaz na pôvodný názov trestného činu podľa § 247 Trestného zákona (*poškodenie a zneužitie záznamu na nosiči informácií*), čo však nepovažujem za prekážku, ktorú by aplikačná prax nevedela preklenúť výkladom.

36 HAMRANOVÁ, Denisa. § 211 [Súhlas poškodeného]. In: ČENTĚŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVIČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. Trestný poriadok II. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2021, marg. č. 3.

37 Ibidem, marg. č. 2

38 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 185/2020

z 27. augusta 2020, publikovaný Zbierke nálezov a uznesení pod č. 30/2020

39 Uvedené ustanovenie Trestného poriadku nemožno použiť ak je poškodeným štát, obec, vyšší územný celok, právnická osoba s majetkovou účasťou štátu alebo právnická osoba, ktorá hospodári s verejnými financiami, nakoľko to Trestný priadok výslovne vylučuje (§ 211 ods. 2 Trestného poriadku).

40 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 185/2020 z 27. augusta 2020, publikovaný Zbierke nálezov a uznesení pod č. 30/2020

41 Ibidem. Ústavný sud v publikovanej právnej vete nálezu výslovne uviedol, že „*To platí bez ohľadu na z povahy veci vyplývajúcu absenciu vzťahu poškodeného (ako právnickej osoby) k osobe potencionalného obvineného, ktorý je vymedzený v naostatok označenom ustanovení (právo poškodeného odmietnuť vypovedať proti dotknutej osobe ako svedok).*“

42 Porov. § 10 ods. 1 a ods. 2 Trestného zákona

Záver (návrhy na zmenu právnej úpravy)

Je pravdepodobné, že v budúcnosti dôjde k podstatnej a najmä harmonizovanej zmene v oblasti programov oznamovania zraniteľnosti v rámci Európskej únie. Podľa môjho právneho názoru sa zatiaľ ako najvhodnejšie riešenie ponúka rozšíriť používanie návodu na oznamovania zraniteľnosti, ktorý je už od roku 2019 prijatý na pôde SK-CERT. Avšak na to, aby bol návod aj efektívnym nástrojom na ochranu etických hackerov bude potrebné urobiť viac. Predovšetkým bude potrebné tento návod legislatívne explicitne upraviť a prepojiť s právnymi predpismi v oblasti kybernetickej bezpečnosti, predovšetkým so zákonom o kybernetickej bezpečnosti. Ako vyplýva z medzinárodných noriem uvedených v tomto článku, ako aj z návrhu smernice NIS 2, je koordinované oznamovanie zraniteľnosti považované za opatrenie v oblasti kybernetickej bezpečnosti. Návod by však podľa môjho názoru mal byť doplnený o usmernenie pri tvorbe programu oznamovania zraniteľnosti, a to po vzore Rámca pre programy oznamovania zraniteľnosti pre online systémy publikovaného americkým ministerstvom spravodlivosti. V prípade schválenia návrhu smernice NIS 2 to bude nevyhnutnosť, ktorá sa pravdepodobne premietne ako zákonná povinnosť pre regulované subjekty v zákone o kybernetickej bezpečnosti. Aj na tomto mieste treba pripomenúť, že prijatie programu koordinovaného oznamovania zraniteľnosti sa týka subjektov súkromného sektora, ako aj verejného sektora. Povinnosť zaviesť takýto program by sa tak mala vzťahovať na subjekty, ktoré sú dnes registrované ako prevádzkovatelia základnej služby a poskytovatelia digitálnej služby, prípadne na subjekty, ktoré sa dobrovoľne rozhodnú pre certifikáciu v oblasti informačnej bezpečnosti (predovšetkým podľa známej normy ISO/IEC 27000). Prijatie programu koordinovaného oznamovania zraniteľnosti podľa môjho názoru bude do značnej miery eliminovať riziko vzniku (nielen) trestnoprávnej zodpovednosti etického hackera, pretože takéto dovolené konanie (konanie so súhlasom), ak nedôjde k prekročeniu nastavených pravidiel, nebude prirodzene možné považovať za protiprávne, resp. neoprávnené.

Na vyššie uvedené zmeny v právnej úprave kybernetickej bezpečnosti by v podmienkach Slovenskej republiky mala nasledovať aj zmena v oblasti trestného práva. Hodnotou inšpiráciou je francúzska právna úprava. V tomto smere si viem predstaviť nielen doplnenie § 3 Trestného poriadku, ktorým by sa stanovila výnimka z povinnosti oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin. Konkrétne v prípade konania osoby, ktorá v dobrej viere odovzdá informácie o existencii zraniteľnosti týkajúcej sa bezpečnosti systému, produktu či služby Národnému centru kybernetickej bezpečnosti SK-CERT.

Pre dostatočnú právnu istotu a povzbudenie etických hackerov by bolo vhodné ďalej aj doplniť základné skutkové podstaty tzv. počítačových trestných činov v Trestnom zákone (prinajmenšom trestný čin neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247 Trestného zákona, trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového systému podľa § 247a Trestného zákona a trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového údajov podľa § 247b Trestného zákona) o nové ustanovenie odseku 2 o beztrestnosti páchatel'a, podľa ktorého ***kto spácha čin uvedený v odseku 1, nie je trestný, ak postupoval pri odhalení a oznámení zraniteľnosti v súlade s programom koordinovaného oznamovania zraniteľnosti.*** Súčasťou tohto postupu, predovšetkým ak sa príjme návrh smernice NIS 2, bude aj informovanie SK-CERT o zistenej zraniteľnosti.

Za súčasného právneho stavu je pre etického hackera vhodné riadiť sa politikou koordinovaného oznamovania zraniteľnosti organizácie, ak je zverejnená. Ak nie je zverejnená, tak aspoň návodom na oznamovanie zraniteľnosti SK-CERT. Je dôležité, aby sa etický hacker čo najviac obmedzoval na používanie najmenej invazívnych prostriedkov, nezáiskaval (osobných) údajov a bezodkladne oznámil zraniteľnosť či únik. To by sa malo robiť obozretne, napríklad so zašifrovanou e-mailovou správou, aby sa tretie strany nemohli dozvedieť o zraniteľnosti. Nie je vhodné ani aktívne si stanoviť vlastné podmienky, ako napríklad odmenu za nájdenú zraniteľnosť. Iniciatíva k tomu bude musieť byť na postihnutom subjekte. Nakoniec je vhodné zverejniť zraniteľnosť až po náprave (tzv. zaplátaní) zraniteľnosti. ■

RESUMÉ

Etický hacking a (ne)oprávnený prístup do počítačového systému

Článok sa venuje aktuálnej téme etického hackingu, predovšetkým z pohľadu trestného práva. Etický hacking a penetračné testovanie je potrebné vnímať predovšetkým ako opatrenie na zvýšenie kybernetickej bezpečnosti digitálnych produktov a služieb. Článok poskytuje analýzu základnej právnej úpravy vrátane relevantných medzinárodných štandardov v oblasti informačnej bezpečnosti a odhaľovania zraniteľností. Autor na základe právnej analýzy formuluje odpoveď na to, ako môže pôsobiť etický hacker bez toho, aby mu hrozilo riziko vzniku trestnoprávnej zodpovednosti, prípadne aby bolo toto riziko bolo minimalizované. Osobitná pozornosť je v tejto súvislosti venovaná konceptu programov koordinovaného oznamovania zraniteľností, a to nielen v súkromnom, ale aj vo verejnom sektore.

SUMMARY

Ethical hacking and (un)authorized access to a computer system

The article deals with the current topic of ethical hacking, especially from the point of view of criminal law. Ethical hacking and penetration testing should be seen primarily as a measure to increase the cyber security of digital products and services. The article provides an analysis of the basic legislation, including relevant international standards in the field of information security and vulnerability detection. Based on the legal analysis, the author formulates an answer to how an ethical hacker can act without the risk of his/her criminal prosecution, or how this risk is minimized. In this context, special attention is paid to the concept of coordinated vulnerability disclosure programs, not only in the private but also in the public sector.

ZUSAMMENFASSUNG

Ethisches Hacken und (un)berechtigter Zugriff auf ein Computersystem

Der Artikel widmet sich dem aktuellen Thema des ethischen Hackens insbesondere vom Sichtpunkt des Strafrechtes. Das ethische Hacken und das Penetrationstesten ist es erforderlich insbesondere als eine Maßnahme zur Erhöhung der kybernetischen Sicherheit von digitalen Produkten und Dienstleistungen wahrzunehmen. Der Artikel bietet eine Analyse der grundlegenden Rechtsregelung mit relevanten internationalen Standards im Bereich der Informationssicherheit und der Schwachstellenenthüllung. Der Autor formuliert aufgrund der Rechtsanalyse die Antwort darauf, wie ein ethischer Hacker ohne drohendes Risiko der strafrechtlichen Verantwortlichkeit wirken kann, bzw. derart wirken kann, damit dieses Risiko minimiert wird. Besondere Aufmerksamkeit wird in diesem Zusammenhang dem Konzept der Programme für koordinierte Meldung von Schwachstellen nicht nur im privaten, sondern auch im öffentlichen Sektor, gewidmet.

Dôvodnosť vznesenia obvinenia v trestnom konaní v kontexte uplatnenia inštitútu väzby¹

Mgr. Ivana Mokrá

Nedávne udalosti poznamenané trestnými stíhaniaми vysokopostavených osôb a ich následné vzatie do väzby rozprúdili nepochybne početné polemiky dotýkajúce sa dodržiavania základných práv a slobôd v trestnom konaní najmä s dôrazom na právo na osobnú slobodu. Osobitne aktuálnou problematikou sa stala právna úprava zaisťovacieho inštitútu väzby, ktorá sa dočkala v pomerne krátkej dobe legislatívnej zmeny. V tejto súvislosti však nemožno opomenúť aj inštitút vznesenia obvinenia, ktorý si po nedávnych udalostiach zasluhuje osobitnú pozornosť a v kontexte väzby zohráva kľúčovú úlohu. Uvedená skutočnosť sa odzrkadlila aj v legislatívnej zmene, ktorá poukázala na potrebu posudzovania materiálnej podmienky väzby v podobe tzv. dôvodnosti vznesenia obvinenia, na ktorú v tejto súvislosti upozornil aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom nedávnom náleze. Z uvedeného dôvodu je hlavným cieľom predkladaného príspevku nielen vymedziť zákonné podmienky vznesenia obvinenia, ale upozorniť aj na potrebu posudzovania dôvodnosti zmieneného inštitútu ako materiálnej podmienky vedúcej k možnému obmedzeniu práva na osobnú slobodu.

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0050.

This work was supported by Slovak Research and Development Agency under the Contract No. APVV-19-0050.

Úvod

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej tiež „ESLP“) v článku 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd definuje nasledovne: „Každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd **urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.**“

Rýchlosť a zákonnosť sú atribúty, ktoré zaznievajú našou právnou spoločnosťou v posledných mesiacoch tak často, že sa ich význam míňa účinku a stávajú sa len nevedomou súčasťou tzv. trestnoprocesnej rutiny. Je možné, že s postupujúcim časom by skutočne upadli do zabudnutia a stali by sa len domnelými zárukami, ale našťastie existujú zákonné prostriedky, ktoré podmienku dodržania zmienených zásad opätovne nastolia. A tak, poznamenaní menším otrasom v základných zásadách trestného konania, sme si mohli po nedávnom náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej tiež „ÚS SR“) pripomenúť opätovne ich význam.

Je nepochybné, že problematika obmedzovania osobnej slobody v trestnom konaní je previazaná s početnými problémami vyskytujúcimi sa v aplikačnej praxi. Avšak s narastajúcim napätím v spoločnosti rastie nielen požiadavka na zákonnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdov, ale aj na jeho rýchlosť s dôrazom na to, ak ide o veci dotýkajúce sa zásahu do osobnej slobody. V tomto kontexte sa nami načrtnuté prívlastky nepochybne spájajú najmä s oblasťou zaisťovacích inštitútov v trestnom konaní, ktoré predstavujú jeden z najzávažnejších zásahov do ľudskoprávnej sféry osôb. V tejto súvislosti ide najmä o inštitút väzby, ktorý si po nedávnych udalostiach vyžiadal vyššiu dávku pozornosti nielen v oblasti laickej verejnosti, ale čo je zásadnejšie, aj tej odbornej, čoho výsledkom bola následná legislatívna zmena, spočívajúca v skrátení dĺžky trvania kolúznej väzby



Mgr. Ivana Mokrá je absolventkou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave (2021), kde aj v súčasnosti pôsobí ako interná doktorandka na Katedre trestného práva a kriminológie.

vo vybraných prípadoch. Napriek tomu je však vhodné upozorniť aj na udalosti z nedávnych dní a týždňov, ktoré reflektujú stupňujúcu sa problematiku iného inštitútu, ktorý však v kontexte väzby zohráva osobitne dôležitú úlohu, a to vznesenie obvinenia. Z uvedeného dôvodu sa predkladaný príspevok vo svojej podstate zameria nielen na podrobnú analýzu zákonných dôvodov jeho uplatnenia, ale nahliadne naň aj v zmysle jeho posudzovania ako materiálnej podmienky väzby.

1. Úvod do vznesenia obvinenia

Slovami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „NS SR“): „vznesenie obvinenia je najdôležitejším procesným úkonom prípravného konania, od ktorého sa odvíja ďalší procesný postup vo veci predovšetkým s ohľadom na zásahy do osobnej slobody obvineného.“²

Uznesením o vznesení obvinenia je možné rozumieť procesný úkon policajta prípadne prokurátora o stíhaní konkrétnej osoby, ktorú týmto momentom označujeme „obvineným“ s právami nadväzujúcimi na toto procesné postavenie. Od tejto chvíle je možné pristúpiť k procesným úkonom, ktoré sa s osobou obvineného spájajú či už ide o jeho zadržanie, vzatie do väzby, vyšetrovanie duševného stavu a iné.³ Odhliadnuc od vyššie uvedeného, nemožno opomenúť aj práva, viažuce sa na osobu obvineného, ktoré sú obsiahnuté nielen v Trestnom poriadkom, ale aj v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 5 až čl. 7, Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach čl. 9 až čl. 15 či v Ústave Slovenskej republiky čl. 17 prípadne čl. 50. Z dôvodu významu tejto právnej úpravy je potrebné klásť dôraz na ich dodržiavanie v trestnom konaní.

S ohľadom na recentnú prax podopretú relevantnými zákonnými ustanoveniami Trestného poriadku (ďalej tiež „TP“) možno vysloviť konštatovanie o existencii troch základných kumulatívnych podmienkach, od splnenia ktorých sa odvíja následná zákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia a to:

- a) začatie trestného stíhania,
- b) odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba,
- c) dodržanie obsahových náležitostí.

Právo rozhodnúť o vznesení obvinenia prináleží len policajtovi prípadne prokurátorovi. Napriek tomu, že novelizáciou TP a prijatím zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, prišlo k posilneniu postavenia osôb poškodených trestnou činnosťou, ktoré majú zákonný nárok na to, aby bolo podozrenie zo spáchania trestnej činnosti voči nim náležite objasnené a páchatelia spravodlivo potrestaní, nemajú právnym poriadkom zaručené „právo na vznesenie obvinenia.“ Posúdenie, či existuje dôvod na začatie trestného stíhania s následnou potrebou vzniesť obvinenie je vo výlučnej právomoci orgánov činných v trestnom konaní (ďalej tiež „OČTK“). V tomto ohľade nevznesenie obvinenia nepredstavuje porušenie základného práva a slobody poškodeného.⁴ Inými slovami, poškodený, ako subjekt trestného konania a tiež procesná strana v konaní pred súdom má síce právo aktívne vystupovať pri zisťovaní skutkového stavu veci a uplatniť nárok na náhradu škody (tzv. adhézne konanie), ale nedisponuje oprávnením „uplatňovať trestné obvinenie.“⁵

Opravným prostriedkom proti uzneseniu o vznesení obvinenia je sťažnosť, ktorej však zákonodarca s poukazom na § 185 ods. 6 TP nepriznal odkladný účinok. Inými slovami, uznesenie o vznesení obvinenia je účinné od jeho vydania, resp. je okamžite vykonateľné. Vykonateľnosť znamená aj okamžitú záväznosť uvedeného rozhodnutia, ktoré je automaticky spôsobilé byť ďalej použité ako základ pre realizáciu ďalších procesných úkonov podľa TP, vrátane rozhodovania o väzbe.⁶

2. Záonné podmienky vznesenia obvinenia

2.1. Začatie trestného stíhania

Začatím trestného stíhania sa dosiaľ vedené trestné konanie tzv. „predprípravné“⁷ mení na konanie „prípravné“ a s ohľadom na skúmanú problematiku dochádza k naplneniu prvej podmienky pre vznesenia obvinenia.

2 Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 4 Tdo 26/2016 zo 14. 7. 2016

3 ČENTÉŠ, J. a kol. 2019. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4. akt. vyd. Žilina: EUKODÉX, s. r. o., 2019. str. 488

4 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 228/2013-10 zo 17. 4. 2019

5 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 258/2014 z 28. 4. 2014

6 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 303/2014-14 z 18. 6. 2014

7 Predstavuje fakultatívne štádium trestného konania aj z toho dôvodu, môže

byť opomenuté. Ide najmä o prípady realizácie zaisťovacích, neopakovateľných a neodkladných úkonov, uplatnením ktorých OČTK pristúpi ihneď k začatiu trestného stíhania. (§ 199 TP)

Vychádzajúc z aktuálne platných ustanovení TP predstavuje začatie trestného stíhania priamnu podmienku, ktorej dodržanie predchádza samotnému vzneseniu obvinenia či už v podobe začatia trestného stíhania vo veci (§ 199 ods. 1 TP), a to na podklade trestného oznámenia prípadne podnetu, či zaisťovacím, neodkladným prípadne neopakovateľným úkonom, alebo následne kombináciou so vznesením obvinenia (§ 206 ods. 2 TP) tzv. začatím trestného stíhania voči konkrétnej osobe.

Je na mieste zhodnotiť, že uvedená podmienka reflektuje tzv. akcesoritu vo vzťahu k vzneseniu obvinenia, inými slovami, opomenutie začatia trestného stíhania pri vznesení obvinenia predstavuje závažné procesné pochybenie, ktorého vplyv je v trestnom konaní koncipovaný v § 241 ods. 1 písm. f) TP, resp. v § 244 ods. 1 písm. h) TP, ktoré uvádza, že súd pri predbežnom prejednaní obžaloby smie obžalobu odmietnuť a vrátiť vec prokurátorovi, ak zistí závažné procesné chyby, najmä, že boli porušené ustanovenia zabezpečujúce práva obhajoby. Okrem iného, ide taktiež o dôvod pre zrušenie napadnutého rozsudku odvolacím súdom podľa § 321 ods. 1 písm. a) TP pre existenciu podstatných chýb, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä, že boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby.

2.2. Odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba

„Na rozdiel od začatia trestného stíhania sa pri vznesení obvinenia vyžaduje záver, že trestný čin spáchala určitá osoba, pričom tento záver musí byť dostatočne odôvodnený a musia mu predchádzať konkrétnejšie a presvedčivejšie zistenia než tie, ktoré sú potrebné na začatie trestného stíhania.“⁸

Zatiaľ čo pri začatí trestného stíhania „vo veci“ zákonodarca výslovne ustanovil povinnosť neuvádzať odôvodnenie,⁹ pri vznesení obvinenia sme svedkami opačného prístupu v podobe zakotvenia povinnosti odôvodniť, že trestný čin spáchala určitá osoba. Uvedená podmienka tak predstavuje záruku, aby nikto nebol neopodstatnene stíhaný a jej nedodržanie predstavuje nielen porušenie zásady riadneho zákonného procesu, ale aj možný dôvod uplatnenia náhrady škody v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Potreba vznesenia obvinenia tak musí vychádzať z presvedčivejších zistení, než z tých, ktoré postačovali na začatie trestného stíhania.¹⁰ Inými slovami, dosiaľ zabezpečené dôkazy musia zodpovedať vyššej miere podozrenia, že dotknutý trestný čin spáchala uvedená osoba.

Slovami ESLP, ktoré si osvojil aj NS SR: „Dôvodné podozrenie (reasonable suspicion) predpokladá existenciu faktov alebo informácií, ktoré by objektívnemu pozorovateľovi umožnili úsudok o tom, že konkrétna osoba mohla spáchať trestný čin, pričom jeho „dôvodnosť“ závisí vždy od všetkých okolností každého konkrétneho prípadu.“¹¹ Pričom je potrebné zdôrazniť, že až po vznesení obvinenia sa OČTK otvára priestor na potrebné procesné úkony spojené s dokazovaním v prípravnom konaní, ktoré buď „dôvodné podozrenie“ potvrdia alebo vyvrátia.¹² Napriek tomu je potrebné mať na zreteli, že vznesenie obvinenia predstavuje len akési čiastkové rozhodnutie OČTK, nie je teda možné sa nazdávať, že odôvodnenie bude zodpovedať rovnakej kvalite ako napr. úroveň odôvodnenia obžaloby.¹³

2.3. Dodržanie obsahových náležitostí

Vzhľadom na predchádzajúce podmienky, ktoré boli vo vyššie uvedených vetách predostreté, nemožno opomenúť aj obsahové náležitosti uznesenia o vznesení obvinenia. Vzhľadom na § 206 ods. 3 TP ide o označenie osoby, voči ktorej sa obvinenie vznáša, opis vyšetrovaného skutku s uvedením miesta, času, prípadne iných okolností, za ktorých k nemu došlo tak, aby skutok nemohol byť zamenený s iným skutkom, a to aj s jeho zákonným pomenovaním s uvedením príslušného ustanovenia Trestného zákona (ďalej iba „TZ“), ako aj skutočnosti, ktoré obvinenie odôvodňujú.

Na precízne dodržanie jednotlivých obsahových náležitostí následne nadväzujú aj práva obvineného, či už ide o právo byť od vznesenia obvinenia oboznámený so skutkom, ktorý sa mu kladie za vinu a jeho právnou kvalifikáciou, právo nebyť stíhaný dvakrát za ten istý skutok (*ne bis in idem*), právo vyjadriť sa ku všetkým okolnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu a k vykonávaným dôkazom prípadne právo zvoliť si obhajcu a iné, ktorých uplatnenie zodpovedá efektívnej realizácii práva na obhajobu.

8 Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 4 Tdo 26/2016 zo 14. 7. 2016

9 Pozri bližšie § 199 ods. 2 druhá veta zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

10 ČENTĚŠ, J. a kol. 2019. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4. akt. vyd. Žilina: EUKÓDEX, s. r. o., 2019. str. 488

11 Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Fox, Cammbell a Hartley v. Veľká Británia č. 12244/86, č. 12245/86, č. 12383/36 z 30. 8. 1990 tiež v Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 1Tost 24/2014 z 9. 7. 2014

12 Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3 Tost 3/2010 z 17. 2. 2010.

13 Pozri bližšie <http://www.pravnelisty.sk/-clanky/a605-trestnoprapny-formalizmus-nas-kazdodenny-no-3> navštívené dňa 21. 9. 2021

3. Dôvodnosť vznesenia obvinenia ako materiálna podmienka väzby

Väzbu možno na podklade odborných publikácií definovať ako jeden z trestnoprocesných inštitútov plniacich zaisťovacia funkciu. V zmysle účelu trestného konania však platí, že k jej uplatneniu možno pristúpiť len v poslednom rade, ak sa predchádzajúce alternatívy minuli účinku. Ide teda o krajný prostriedok, výnimočné opatrenie (*ultima ratio*) trestného konania, ktorým sa intenzívne zasiahne do práva na osobnú slobodu jednotlivca.¹⁴

Avšak o väzobnom stíhaní osoby je možné rozhodnúť len v prípade, ak jej bolo vznesené obvinenie. Aj z tohto dôvodu, je vznesenie obvinenia jednou z podmienok *sine qua non* regularnosti vzatia do väzby a držania vo väzbe. Aby však bolo možné obvineného vziať do väzby, musí existovať tzv. dvojitý materiálny predpoklad, a to nie len dôvodnosť väzby (§ 71 TP), ale aj dôvodnosť obvinenia (§ 72 TP). Pri rozhodovaní o väzbe je teda tiež potrebné dostatočne preukázať podozrenie, že obvinený spáchal skutok, ktorým naplnil znaky skutkovej podstaty príslušného trestného činu.¹⁵

V nadväznosti na uvedené je povinnosťou súdov preskúmať pri rozhodovaní či už o vzatí obvineného do väzby alebo o jej predĺžení, dva typy hmotných podmienok (*substantive requirement*), a to dôvody svedčiace za a proti väzbe a odôvodnenosť podozrenia zo spáchania trestného činu, na podklade ktorej bolo obvinenie vznesené. Slovom Ústavného súdu Slovenskej republiky je povinnosťou súdu rozhodujúcim o väzbe v akomkoľvek kontexte skúmať, či „dôvodnosť vznesenia obvinenia naďalej trvá a či nedošlo k oslabeniu dôvodov do takej miery, že by to malo za následok absenciu jedného z materiálnych predpokladov väzby.“¹⁶

Vznesenie obvinenia tak v zmysle predmetného inštitútu nepredstavuje len formálny akt predchádzajúci rozhodnutiu o vzatí obvineného do väzby, ale aj materiálny a to v podobe odôvodneného predpokladu, že dotknutý trestný čin obvinený aj skutočne spáchal. Zmienená dôvodnosť vznesenia obvinenia sa stala aj predmetom diskusií dotýkajúcich sa legislatívnej zmeny právnej úpravy väzby, ktorá bola v nedávnej dobe prijatá. Napriek tomu, že Ústavný súd Slovenskej republiky opakovane vo svojich rozhodnutiach zdôrazňoval potrebu skúmania materiálnej podmienky väzby spočívajúcej v dôvodnosti vznesenia obvinenia ako aj prípadných prekážok, ktoré by vedenému trestnému stíhaniu mohli prekážať,¹⁷ je na mieste zhodnotiť, že nedávne udalosti v právnej oblasti predznamenali opakovanú absenciu zmieneného posudzovania. Z uvedeného dôvodu nebolo prekvapivé ani prijatie nedávneho nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý ako jeden z mála rozpútal nosnú diskusiu nielen v oblasti posudzovania väzobných dôvodov, ale tiež dôvodnosti vznesenia obvinenia s poukazom na právne záruky osôb pozbavených osobnej slobody.

3.1. Nález ÚS SR sp. zn. III. ÚS 33/2021-80 z 13. 5. 2021

V predmetnom náleze bol posudzovaný prípad sťažovateľa, ktorý sa domáhal konštatovania porušenia svojich základných práv a zodpovedajúcej nápravy podľa čl. 17 ods. 2 a 5, čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Napriek tomu, že zmienený nález ÚS SR výrazným spôsobom zarezoval v spoločnosti a stal sa aj jednou z nosných príčin prijatia legislatívnych zmien v oblasti väzby, a to z dôvodu, že ÚS SR rozhodol v prospech sťažovateľa, dovolíme si zúžiť našu pozornosť na posudzovanie v poradí prvej podmienky, a to v úvode zmienenej dôvodnosti vznesenia obvinenia a v tejto spojitosti aj potreby správnej právnej kvalifikácie skutku ako predpokladu naplnenia zákonnosti vzatia, ale aj následného držania vo väzbe.

Sťažovateľovi bolo v predmetnej veci okrem iného vznesené obvinenie aj pre obzvlášť závažný zločin vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 4 písm. c) TZ s poukazom na § 140 písm. a) a na § 141 písm. a) TZ pričom následne bol vzatý do väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) a písm. c) TP. Skutočnosť vznesenia obvinenia pre obzvlášť závažný zločin tak predznamenala, že v tomto prípade súd nepovolil nahradenie väzby aj z dôvodu, že nemal za preukázanú existenciu výnimočných okolností prípadu (§ 80 ods. 2 TP). Jedna z nosných námietok, ktorú sťažovateľ predostrel ÚS SR spochybovala existenciu prvého materiálneho dôvodu väzby. V tejto

14 ŠIMOVČEK, I. a kol. 2019. *Trestné právo procesné*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 112

15 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky IV. ÚS 375/08-16 zo 16. 12. 2008

16 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. 29/2015-68 z 18. 2. 2015

17 Tamže

súvislosti poukázal na to, že o absencii materiálneho dôvodu je možné hovoriť nielen v prípade, ak je z dôkazov zrejmé, že sa obvinený skutku nedopustil, ale aj vtedy, ak takýto skutok nie je správne právne kvalifikovaný a dochádza k jeho tzv. nadkvalifikácii, čím je zároveň podstatne sťažená možnosť obvineného byť prepustený z väzby, prípadne žiadať o jej náhradu. V tejto spojitosti sťažovateľ súdom vyčítal najmä nedostatočnú odôvodnenosť naplnenia kvalifikačného znaku trestného činu vydierania, v kontexte ktorého nebol uvedený žiadny relevantný dôkaz odôvodňujúci naplnenie kvalifikačného znaku predmetného trestného činu. Kriticky zhodnotil aj vyjadrenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý len odkázal na odôvodnenie naplnenia zmienenej znaku v rozhodnutí Špecializovaného trestného súdu, ktoré sa však javí viac než nedostatočné.

18 Sťažovateľ bol väzobne stíhaný od 30. 10. 2019 do 13. 5. 2021 (temer 20 mesiacov).

Ústavný súd Slovenskej republiky v predmetnej veci okrem iného zdôraznil, že v prípade dlhšie trvajúcej väzby¹⁸ je v kontexte zabezpečenia zákonnosti potrebné posudzovať dodržanie štyroch podmienok a to, že po formálnej stránke musí existovať uznesenie o vznesení obvinenia, po materiálnej stránke sa vyžaduje existencia kvalifikovaného podozrenia zo spáchania skutku, musí existovať niektorý z väzobných dôvodov podľa § 71 ods. 1 TP a v neposlednom rade musí byť splnená požiadavka rýchlosti a osobitnej starostlivosti zo strany OČTK.

Súčasne pripomenul, že povinnosťou súdu rozhodujúceho o väzbe je zaoberať sa otázkou dôvodnosti vzneseného obvinenia vrátane preskúmania vzneseného obvinenia zo spáchania skutku obvineným podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty. A to z dôvodu, že práve obvinenie sťažovateľa z obzvlášť závažného zločinu vydierania bolo v početných prípadoch zdôrazňované ako dôvod jeho preventívnej väzby [§ 71 ods. 1 písm. c)]. V tejto súvislosti sa preto javilo viac než diskutabilným, z akého dôvodu mal byť sťažovateľ naďalej držaný v preventívnej väzbe, ak súd v uznesení uviedol, že sa stav veci prebiehajúcim dokazovaním nezmenil a k dôvodnosti podozrenia, že by obvinený pokračoval v trestnom konaní nepristúpili žiadne okolnosti, ktoré by túto skutočnosť potvrdzovali.

ÚS SR síce na jednej strane vyjadril pochopenie, že vymedzenie skutku tvoriaceho podklad pre vedenie trestného stíhania väzobným spôsobom sa v závislosti od prebiehajúceho dokazovania môže meniť, ale na strane druhej kriticky zhodnotil konanie OČTK, ktorí zmienený čin v uznesení o vznesení obvinenia popísali neurčito, čoho následkom došlo k spochybneniu kvality väzobného stíhania sťažovateľa s dôrazom na zákonnosť a opodstatnenosť obmedzenia práva na osobnú slobodu.

V závere zhodnotil, že pri rozhodovaní o väzbe je povinnosťou súdu, aby skúmal prioritne opodstatnenosť vznesenia obvinenia resp. skutočnosti, ktoré vyplývajú z doposiaľ vykonaného dokazovania. Inými slovami „súd nesmie vychádzať iba formálne z uznesenia o vznesení obvinenia, ale musí skúmať a hodnotiť dôkazy, ktoré k vzneseniu obvinenia viedli.“ V tejto spojitosti tiež pripomenul, že zmienené posudzovanie má zároveň slúžiť k zamedzeniu tzv. účelového nadkvalifikovania skutku, čoho následkom je prísnejšie posudzovanie podmienok prepustenia obvineného z väzby na slobodu, a tiež zníženie pravdepodobnosti jej úspešného nahradenia. Preto ak bol nosným dôvodom, pre ktorý nebolo možné väzbu v analyzovanom prípade nahradiť, obvinenie sťažovateľa z obzvlášť závažného zločinu, ktorého vymedzenie sa však javilo nedostatočné a neurčité, nie je akceptovateľné, aby bol sťažovateľ vylúčený z prostriedkov nahradenia väzby z dôvodu nesprávneho postupu OČTK.

Potreba dotknutej legislatívnej zmeny tak vyvstala aj z nedostatočného posudzovania dodržania vyššie zmienenej podmienky a odzrkadlila sa najmä v zmene ustanovenia § 72 ods. 2 TP, dotýkajúceho sa rozhodovania o ne/vzatí do väzby. Z uvedeného dôvodu zákonodarcia zmenil predchádzajúce znenie ustanovenia, ktoré ponímalo vznesenie obvinenia len ako formálny atribút rozhodovania o väzbe a nahradil ho explicitne formulovanou požiadavkou pozostávajúcou z povinnosti súdov skúmať dôvodnosť vzneseného obvinenia. Uvedenú skutočnosť dotýkajúcu sa kladenia dôrazu na kvalitu vznesených obvinení, bolo možné sledovať aj pri ich nedávnych početných zrušovaní rozhodnutí z dôvodu ich nezákonnosti, nedostatočnej objasnenosti, ako aj predčasnosti, dotýkajúcej sa obmedzenia efektívneho uplatnenia práva na obhajobu.

Možno konštatovať, že sme svedkami opätovného, avšak postupného, nastoľovania povinnosti rešpektovať základné zásady trestného konania predovšetkým s poukazom na §§ 2 ods. 1 TP a 2 ods. 2 TP a v tejto súvislosti najmä práva, ktoré sa v kontexte zmienenej inštitúty javí o to viac podstatnejšie, a to práva na osobnú slobodu.

Záver

Je nespochybniteľné, že ochranu hodnoty osobnej slobody kladie právny poriadok na jedno z popredných miest. Atribút priority jej ochrany v tomto kontexte potvrdil aj zákonodarca, keď trestné činy namierené proti už zmienenej hodnote zaradil do druhej hlavy osobitnej časti TZ, hneď po trestných činoch proti životu a zdraviu. Týmto konaním jej tak vymedzil pomyselnú druhú priečku z hľadiska významu objektov, ktorým sa poskytuje ochrana prostriedkami trestného práva. Z uvedeného dôvodu nie je prekvapením, že problematiku väzby dotýkajúcu sa jedného z najzávažnejších zásahov do osobnej integrity osoby možno označiť za jednu z najdiskutovanejších tém odvetvia trestného práva procesného, ktorá si zasluhuje neustále osobitnú pozornosť. Napriek tomu nie je možné opomenúť aj oblasť, ktorá je so zmieneným inštitútom neodmysliteľne previazaná, a to vznesenie obvinenia. Nosným dôvodom je najmä skutočnosť, že práve dotknutá legislatívna zmena poukázala na potrebu kladenia dôrazu na posudzovanie v poradí prvej materiálnej podmienky možného vzatia do väzby, a to dôvodnosti vzneseného obvinenia. Aj v súvislosti s nedávnymi početnými zrušovaniami obvinení je tak na mieste konštatovať, že OČTK ako aj súdy sa budú musieť so zmienenou legislatívnou zmenou vysporiadať v podobe kladenia zvýšenej pozornosti posudzovania odôvodnenosti vzatia obvineného do väzby najmä v kontexte dôvodnosti vzneseného obvinenia a s ním spojennej správnej právnej kvalifikácie skutku. ■

RESUMÉ

Dôvodnosť vznesenia obvinenia v trestnom konaní v kontexte uplatnenia inštitútu väzby

Autorka v predkladanom článku analyzuje materiálnu podmienku väzby spočívajúcu v posudzovaní dôvodnosti vznesenia obvinenia a zároveň za pomoci nedávnej legislatívnej zmeny Trestného poriadku približuje potrebu dodržiavania zmienenej podmienky, aj s ohľadom na jej výrazný vplyv dotýkajúci sa možného zásahu do práva na osobnú slobodu. Okrem iného autorka približuje aj nedávny nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý v kontexte načrtnutej problematiky ako jeden z mála rozpútal nosnú diskusiu o rešpektovaní základných zásad trestného konania to najmä zákonnosti trestného stíhania.

SUMMARY

Justification of accusation in criminal proceedings in the context of the application of custody

Author analyzes the material condition of custody consisting in assessing the merits of the accusation and at the same time, with the help of a recent legislative amendment to the Criminal Procedure Code, approaches the need to comply with this condition. Among other things, the author also describes the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic, which in the context of the outlined issue was one of the few to start a fundamental debate on respecting the basic principles of criminal procedure, especially the legality of criminal prosecution.

ZUSAMMENFASSUNG

Begründung der Anklageschrift im Strafverfahren im Rahmen der Beantragung der Haftanstalt

Im vorliegenden Artikel analysiert der Autor die materielle Haftbedingung, die darin besteht, die Begründetheit der Anklage zu prüfen, und nähert sich gleichzeitig mit Hilfe einer kürzlich erfolgten Gesetzesänderung der Strafprozessordnung der Notwendigkeit der Einhaltung dieser Bedingung. Der Autor beschreibt unter anderem auch das jüngste Urteil des Verfassungsgerichts der Slowakischen Republik, das im Rahmen der skizzierten Fragestellung als eines der wenigen eine grundsätzliche Debatte über die Achtung der Grundprinzipien des Strafverfahrens, insbesondere der Rechtmäßigkeit, angestoßen hat der Strafverfolgung.

Na počiatku bol ľud, a ten sa uzniesol na spoločenskej zmluve

(v kontexte Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky
sp. zn. PL. ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021)

Mgr. Erik Tóth

Princíp demokracie spolu s princípom suverenity ľudu nepochybne patria k základným ideovým východiskám nášho ústavného poriadku. Rovnako ako ostatné ústavné princípy aj tieto treba vykladať a aplikovať v kontexte celého ústavného poriadku a nie izolovane. V nadväznosti na to sa článok zaoberá aktuálnou otázkou ústavného práva, či môže byť predmetom referenda skrátenie volebného obdobia Národnej rady Slovenskej republiky. Predkladaný text získal tretie miesto v súťaži Cena Ernesta Valka 2021, ktorú každoročne vyhlasuje Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika.

1 PRUŽINSKÝ, Š.: Evanjelium podľa Jána (Kapitola 1), Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2007

2 CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky (štátoveda), Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2013, str. 18

3 POLLMANN, A. a LOHMANN, G.: Ľudské práva. Interdisciplinárna príručka, Bratislava : Kalligram, 2017, str. 27 – 28

4 Tamtiež str. 36 – 39.

5 COLE, G. D. H.: *The Social Contract and Discourses by Jean-Jacques Rousseau*, translated with an Introduction by G. D. H. Cole, Londýn a Toronto : J. M. Dent and Sons, 1923, str. 24

6 GODULOVÁ, I.: Jean-Jacques Rousseau: svoboda jednotlivce versus autorita štátu, Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2015, str. 22

1. Na počiatku bol ľud

Na počiatku bol ľud, všetko povstalo skrze neho a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo. Štylisticky sa inšpirujúc Evanjelium podľa Jána¹ a právne zmluvnou teóriou vzniku štátu² považujeme takéto konštatovanie za adekvátne pre deskripciu vzniku každého demokratického štátu.

Thomas Hobbes ako zakladateľ kontraktualistickej teórie vnímal štát (Leviatana) ako absolútneho a neobmedzeného vládcu bez viazanosti právom, ktorý vznikol z vôle ľudí v prirodzenom stave, ktorí uzatvorili spoločenskú zmluvu.³

Zmluvnú teóriu vzniku štátu následne rozvíjal a korigoval John Locke, ktorý obdobne tvrdil, že spoločenské zriadenie (štát) odvodzuje svoju legitimitu od ľudí, ktorí sa v jeho prospech vzdali časti svojich práv na zabezpečenie „spoločných potrieb“.

Uvedené dopĺňal možnosťou ľudí vziať si odovzdané práva za určitých okolností späť. V spisbe Johna Locka možno identifikovať zdôvodnenie legitimity štátu vôľou väčšiny. Štát má zverenú moc užívať k všeobecnému prospechu ľudí, inak majú títo právo na odpor, právo na vzdanie sa príslušnosti k štátu. „Legislatíva má síce najvyššie miesto v štátnej moci (§ 150), ale keďže jej moc závisí od nariadenia národa, najvyššia moc zostáva práve v národe.“⁴

Francúzsky filozof Jean-Jacques Rousseau sa vo svojich dielach taktiež zaoberal zmluvnou teóriou vzniku štátu, ktorej ústredným prvkom je spoločenská zmluva. Podľa niektorých autorov táto Rousseau-ova spoločenská zmluva nemusí byť jav nevyhnutne statický, ale v nadväznosti na jeho pojem všeobecnej vôle môže byť spoločenská zmluva vnímaná ako dynamická, stále sa rozvíjajúca, pulzujúca vôľa,⁵ ktorá sa prejavuje v občianskej angažovanosti a od ktorej štátna moc odvodzuje legitimitu svojich rozhodnutí.⁶

Mgr. Erik Tóth absolvoval štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2021), kde v súčasnosti pôsobí ako externý



doktorand na Katedre ústavného práva. Počas štúdia bol členom viacerých orgánov akademickej samosprávy, pričom dosiaľ je členom Správnej rady UK v Bratislave.

V praxi pôsobí na pozícii advokátskeho koncipienta v advokátskej kancelárii HAVLÁT & PARTNERS, kde sa zameriava najmä na problematiku občianskeho, obchodného a insolvenčného práva.

Stručným poukazom na zopár známych filozofov kontraktualizmu demonštrujeme, v nadväznosti na názov tejto časti (*Na počiatku bol ľud*), spoločného menovateľa tohto filozofického učenia, ktorým je podľa nášho názoru ľud. Ľud ako hybná sila, počiatočný dôvod a zároveň prostriedok vzniku štátu. Postavenie ľudu ako suveréna bolo explicitne vyjadrené už vo francúzskej Deklarácii práv človeka a občana z roku 1789, ktorá v Čl. 3 v prvej vete označovala vo voľnom preklade národ ako pôvodného nositeľa každej suverenity.⁷

Práve štátotvorca – personálny substrát, ktorý je vyjadrený aj v preambule Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) v znení: „... my, občania Slovenskej republiky, uznášame sa prostredníctvom svojich zástupcov na tejto ústave...“ je tou príčinou i dôvodom, prečo existuje určitá vysoká forma organizovaného a inštitucionalizovaného ľudského spoluzitia v slovenskom jazyku označovaná pojmom „štát“. Táto pravda, od ktorej štát odvodzuje svoju legitimitu, ako zlatá niť pretkáva Ústavu, či už vo forme princípu suverenity ľudu alebo princípu demokratického štátu.

Pojem demokracia má grécky pôvod a vychádza zo slov demos (ľud) a kratos (vláda)⁸ teda vláda ľudu. Podľa aténskeho štátnika Kleóna je demokracia vláda ľudu, prostredníctvom ľudu a pre ľud.⁹ Jean-Jacques Rousseau identifikoval podstatu demokracie v dvojakej úlohe ľudí (občanov, obyvateľov) – vládnuť i byť ovládaní.¹⁰ Ak by sme si mali pomôcť výrokom francúzskeho absolutistického panovníka Ľudovíta XIV.: „L'Etat c'est moi“ („Štát som ja“), povedali by sme, že v demokracii je štátom ľud. Demokraciu tiež možno označiť ako prostriedok, akým sa môže rečnícky povedané ľud „dostať k slovu“ aj po vzniku štátu.

2. Spoločenská zmluva a výkon verejnej moci

To, čo filozofi nazvali spoločenskou zmluvou vidíme my v podmienkach Slovenskej republiky v jej Ústave ako základnom zákone. Ústavu vnímame ako výsledok konsenzu, všeobecnej vôle, ako dohodu na tom, aký štát chceme mať, čo nám má garantovať a ako má fungovať. Ústava je z nášho pohľadu garanciou slobody a rovnako tak legitímnym obmedzením suverenity ľudu cez princíp právneho štátu deklarovaný v Čl. 1 ods. 1 Ústavy.¹¹

Vychádzajúc z teórie kontraktualizmu, občania ako suverén prostredníctvom Čl. 2 ods. 1 v spojení s Čl. 2 ods. 2 Ústavy splnomocňujú štátne orgány na výkon štátnej (verejnej) moci v medziach Ústavy a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanovia príslušné zákony.¹²

Uvedené však neznamená, že by sa ľud ako suverén v celom rozsahu vzdával možnosti rozhodovať o verejných záležitostiach aj priamo. Explicitne je táto skutočnosť vyjadrená v Čl. 2 ods. 1 Ústavy v znení: „Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov **alebo priamo.**“¹³

Citovanú ústavnú normu by sme mohli charakterizovať ako teleologickú, teda takú normu, ktorá sama neurčuje pravidlo správania sa, ale iba cieľ.¹⁴ Konkrétne prostriedky a pravidlá výkonu štátnej moci štátnymi orgánmi alebo priamo občanmi upravuje Ústava vo svojich ďalších normách. Preto nie je možné napríklad ľudovým hlasovaním zrušiť individuálne rozhodnutie súdu alebo správneho orgánu, pretože taký nástroj priameho výkonu verejnej moci ľuďom Ústava neobsahuje.

Prostriedkom výkonu štátnej (verejnej) moci priamo občanmi je napríklad inštitút referenda, prostredníctvom ktorého môžu občania priamo a nespomedkované rozhodovať o dôležitých otázkach verejného záujmu, samozrejme, podľa pravidiel a v medziach stanovených Ústavou.¹⁵

Za prostriedok priamej demokracie možno taktiež považovať inštitút miestneho referenda a referenda na území vyššieho územného celku, ktorými môžu obyvatelia obcí a vyšších územných celkov uskutočňovať územnú samosprávu priamo, opäť podľa pravidiel a v medziach stanovených Ústavou, resp. osobitným zákonom,¹⁶ na ktorý Ústava odkazuje.

Uvedené by sme mohli s určitou dávkou zjednodušenia zhrnúť tak, že my občania Slovenskej republiky sme sa prostredníctvom svojich zástupcov uzniesli na spoločenskej zmluve, ktorou splnomocňujeme na výkon verejnej moci štátne orgány¹⁷, čím ale nevyklúčujeme výkon verejnej moci aj priamo nami – občanmi¹⁸ (Čl. 2 ods. 1 Ústavy za spojku „alebo“). Zároveň sme v spoločenskej zmluve stanovili záväzné pravidlá a limity¹⁹ pre obe tieto formy výkonu verejnej moci.²⁰ Preto možno o Slovenskej republike s plnou vážnosťou povedať, že je zastupiteľskou demokraciou s prvkami priamej demokracie.²¹

7 https://avalon.law.yale.edu/18th_century/rightsof.asp, zo dňa 23. 10. 2021

8 https://www.minv.sk/-swift_data/source/-rozvoj_obcianskej_spolocnosti/aktuality/participacia/2018/-z_dennikov_analytiky/-december_2018/Slovenska%20zakladnych%20pojmov_FINAL.pdf, str. 21, dňa 23. 10. 2021

9 CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky (štátoveda), Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2013, str. 124

10 Tamtiež.

11 Čl. 1 ods. 1 Ústavy SR: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.“

12 *pouvoir constitué* – moc ustanovená

13 K tomu pozri aj: „Občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.“

14 K pojmu teleologická norma bližšie pozri: OTTOVÁ, E.: Teória práva. 3. vydanie, Šamorín: Heuréka, 2010, str. 233

15 K tomu pozri napríklad Čl. 93 ods. 3 Ústavy SR

16 zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v platnom a účinnom znení, zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v platnom a účinnom znení

17 V prípade územnej samosprávy aj samosprávné orgány.

18 Ako jeden z nástrojov proti Hobbesovmu mýtickému Leviatanovi, ktorý má prirodzenú tendenciu absolutizovať moc.

19 princíp právneho štátu v Čl. 1 ods. 1 Ústavy SR

20 K tomu pozri aj: Nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 42/95 zo dňa 2. 5. 1996, Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 24/2014 zo dňa 28. 10. 2014

21 DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, str. 269 – 281

22 Nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021

23 Čl. 125b ods. 1 Ústavy SR

24 <https://www.prezident.sk/article/prezidentka-sa-v-suvilosti-s-referendom-obrat-na-ustavny-sud-sr/>

25 GIBA, M.: *Referendum o predčasných voľbách je protiústavné*. In: Právny obzor, roč. 104, 2021, č. 3, str. 201

26 K tomu pozri aj: bod 11. a 12. Odlišného stanoviska sudcu Miroslava Duriša k Nálezu US SR sp. zn. PL. ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021

27 Nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 42/95 zo dňa 2. 5. 1996: „V teoretickej polohe je referendum určitou ‚poistkou‘ občana voči parlamentu, aby si v zásadných otázkach nechal ‚poradiť‘ od občanov alebo aby občania v referende hlasovaním zobrali na seba zodpovednosť, ktorú parlament nechce, nemôže, nevie alebo nedokáže uniesť.“

3. Referendum a jeho limity – alebo inak – od všeobecného ku konkrétnemu

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd“) vo svojom nedávnom rozhodnutí²² uviedol, že pri riešení otázok v súvislosti s priamou účasťou občanov na výkone verejnej moci a jej limitmi treba brať na zreteľ najmä princíp suverenity ľudu, princíp demokratického štátu a princíp právneho štátu.

In medias res, pre opis kontextu uvádzame, že Ústavný súd v predmetnom konaní rozhodoval o súlade predmetu referenda (referendovej otázky) s Ústavou a ústavnými zákonmi.²³

Konanie prezieravo iniciovala ako aktívne legitimovaný subjekt prezidentka Slovenskej republiky (ďalej len „Prezidentka“), nakoľko mala odôvodnenú pochybnosť o súlade referendovej otázky v znení: „*Súhlasíte s tým, aby sa skrátilo VIII. volebné obdobie Národnej rady Slovenskej republiky tak, aby sa voľby do Národnej rady Slovenskej republiky vykonali do 180 dní odo dňa vyhlásenia výsledkov tohto referenda?*“²⁴ s Ústavou a ústavnými zákonmi.

Ústavný súd sa vo svojom rozhodnutí neobmedzil iba na posudzovanie súladu danej referendovej otázky s Ústavou a ústavnými zákonmi, ale „utrúsil“ zopár myšlienok aj k inštitúte referenda ako takému a k jeho miestu v našom ústavnom systéme. Avšak, nie vždy konzistentne.

Napríklad, v bode 75 odôvodnenia Ústavný súd uviedol: „*Občania totiž v referende vykonávajú zákonodarnú právomoc popri národnej rade bezprostredne, teda nie vo forme alebo cestou štátneho orgánu*“, s uvedeným sa v zásade stotožňujeme. Občania pri priamom výkone verejnej moci podľa nášho názoru nie sú štátnym orgánom v zmysle Čl. 2 ods. 2 Ústavy a nespádajú ani pod zámeno „Každý“ v zmysle Čl. 2 ods. 3 Ústavy. Jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom je Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „NR SR“).

Občania (ľud) sú pri priamom výkone verejnej moci nehmatateľný, abstraktný subjekt,²⁵ subjekt *sui generis* – suverén, ktorého konanie nespadá pod Čl. 2 ods. 2 ani ods. 3 Ústavy.²⁶ Jeho konanie dovoľujú a zakazujú iné normy Ústavy, napríklad Čl. 93 alebo Čl. 95 ods. 2 v spojení s Čl. 125b ods. 1 Ústavy.

V kontradikcii s uvedeným Ústavný súd v bode 151 predmetného nálezu uvádza: „*Ani v prípade referenda však nie je principiálne prípustné prekročiť hranicu právomoci pri výkone ustanovenej zákonodarnej moci (aj keď nie štátnym orgánom), čo pre štátne orgány patriace do príslušných druhových mocenských sústav platí z dikcie čl. 2 ods. 2 ústavy priamo...*“. Je nepochybné, že ani priamy výkon štátnej moci ľuďom nie je bez obmedzení, ale tieto obmedzenia podľa nášho názoru nevyplývajú z Čl. 2 ods. 2 Ústavy, pretože ten sa vzťahuje iba na orgány verejnej moci a ľud nie je orgánom verejnej moci, čo priznáva aj Ústavný súd, preto ľud nie je adresátom Čl. 2 ods. 2 Ústavy.

Výkon štátnej (verejnej) moci priamo občanmi v referende nie je absolútny, naopak, obmedzenie vyplýva z Čl. 1 ods. 1 Ústavy *in concreto* z princípu právneho štátu v spojení so všetkými tými právnymi normami, ktoré regulujú prostriedky priamej demokracie v Slovenskej republike. Priamy výkon verejnej moci ľuďom ako „zadné dvierka“²⁷ taktiež podlieha pravidlám spoločenskej zmluvy, tak, ako sa na nich ľud prostredníctvom svojich zástupcov uzniesol.

Z toho následne vyplýva, že v konaní o súlade predmetu referenda s Ústavou a ústavnými zákonmi sa má Ústavný súd vždy ťažiskovo zameriavať práve na tie právne normy, ktoré explicitne regulujú resp. obmedzujú predmet referenda a až následne, v prípade nevyhnutnosti „aktivovať“ materiálne jadro Ústavy a implicitné ústavné princípy.²⁸

Tým sa dostávame podľa nášho názoru ku kľúčovému ústavnému obmedzeniu inštitúty referenda, ktoré je vyjadrené v Čl. 93 ods. 3 Ústavy v znení: „*Predmetom referenda nemôžu byť základné práva a slobody, dane, odvody a štátny rozpočet.*“.

Hoci, možno medzi riadkami rozhodnutia Ústavného súdu²⁹ badať inšpiráciu rozhodnutím Ústavného súdu Českej republiky v „kauze Melčák“,³⁰ avšak predmetom konania pred naším Ústavným súdom bola skutkovo odlišná situácia – nástroj priamej demokracie a nie právny akt parlamentu (štátneho orgánu).

4. Pasívne volebné právo ako predmet referenda

Explicitná norma regulujúca predmet referenda uvedená v Čl. 93 ods. 3 Ústavy sa môže na prvý pohľad zdať jednoznačná, avšak nemusí to tak nevyhnutne aj byť.

Identifikovať pojmy ako dane, odvody alebo štátny rozpočet nie je až tak náročné, avšak identifikovať fenomén, akým sú základné práva a slobody a ustáliť ich obsah a rozsah, najmä v kontexte inštitútu referenda ako priameho nástroja rozhodovania ľuďom je naozaj úloha neľahká. Obzvlášť, ak si uvedomíme, že základné práva a slobody sú ochranou ľudu (jednotlivcov) pred štátom.

Vo svojej podstate ide o kolíziu normu, ktorá rieši stret princípu demokracie a základných práv a slobôd, pričom dáva odpoveď aj na otázku, čo má prednosť. Ústavný súd vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 24/2014 riešenie tejto kolízie „dovysvetlil“ tak, že základné práva a slobody v zásade môžu byť predmetom referenda, avšak nie s cieľom zníženia štandardu ich ochrany vyplývajúcej z vnútroštátnej a medzinárodnej úpravy. K tomu možno dodať, že základné práva a slobody nie sú iba limitom pre štát, ale aj pre tyranu väčšiny.³¹

Pod pojem základné práva a slobody možno subsumovať nielen tie explicitne garantované vnútroštátnym právom, ale aj tie, ktoré garantujú medzinárodné záväzky Slovenskej republiky.³² Ústavný súd už v roku 1998 uviedol, že Ústavu nemožno vysvetľovať spôsobom zakladajúcim porušenie medzinárodnej zmluvy o ľudských právach, ak je Slovenská republika účastníkom takejto zmluvy.³³

S poukazom na Nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2021 a z toho plynúcu aktuálnosť problematiky základných práv a slobôd ako predmetu referenda by sme chceli uviesť zopár poznámok *in concreto* aj k pasívnemu volebnému právu ako predmetu referenda.

Pasívne volebné právo (právo byť volený) patrí k základným politickým právam, ktoré zabezpečuje v zmysle spoločenskej zmluvy jednotlivcom rovnakú možnosť uchádzať sa o verejné funkcie a následne sa osobne zúčastňovať na správe vecí verejných. Ťažiskovo možno vychádzať z Čl. 30 Ústavy.

Právo byť volený v sebe významovo obsahuje aj právo na výkon funkcie (účasti na správe vecí verejných). Ide o dve funkčne k sebe patriace a nerozlučné práva, pretože inak niet logickej odpovede na otázku, prečo sa uchádzať o funkciu, pokiaľ následne (po splnení zákonom stanovených podmienok) nemá zvolený/menovaný/vylosovaný kandidát právo na jej výkon.³⁴

Uvedené korešponduje aj s rozhodovacou činnosťou Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci porušení práva na slobodné voľby v zmysle Čl. 3 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorým je viazaná aj Slovenská republika.³⁵

Právo na výkon funkcie, samozrejme, nie je absolútne a neobmedzené. Napríklad v prípade poslanca NR SR možno v Ústave nájsť hneď niekoľko dôvodov a situácií, kedy je funkčné obdobie poslanca kratšie, ako mohol on a jeho voliči v deň volieb legitímne očakávať. Ide napríklad o dôvody zániku mandátu poslanca v zmysle Čl. 81a Ústavy alebo o možnosť rozpustiť NR SR prezidentom v zmysle Čl. 102 ods. 1 písm. e) Ústavy.

Avšak, možnosť skrátiť funkčné obdobie poslancom NR SR platným výsledkom referenda Ústava neupravuje.³⁶ Možno preto s plnou vážnosťou povedať, že referendum smerujúce k takémuto cieľu znižuje štandard ochrany práva byť volený a s tým spojeného práva na výkon funkcie, a preto v zmysle Čl. 1 ods. 1 Ústavy v spojení s Čl. 93 ods. 3 Ústavy a v spojení s nálezom Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 24/2014 nemôže byť skrátenie volebného obdobia NR SR predmetom referenda.³⁷

Uvedené je v súlade s nosnou myšlienkou tohto odborného príspevku – priamy výkon verejnej moci občanmi v súlade so spoločenskou zmluvou. To však do budúcnosti automaticky nevylučuje zavedenie mechanizmu s takýmto účelom priamo do textu Ústavy.³⁸

5. Záver – demokracia podľa pravidiel

Za hlavný argument pre zastupiteľskú demokraciu v súčasnosti možno označiť „je to tak praktickejšie“ alebo možno dokonca „iba tak je to realizovateľné“. Asi je naivné myslieť si, odhliadnuc od podmienok v gréckych *polis*, že by sa ľudia v 21. storočí zhromažďovali na námestiach a priamo hlasovali o všetkých otázkach verejného záujmu.

Možno by sa mohli „zhromažďovať“ online, avšak vtedy prichádza ďalší argument o súčasnej hypertrofii práva a komplikovanosti otázok verejného záujmu. Skutočne by sme v dnešnej dobe dokázali všetci kvalifikovane a najmä vo verejnom záujme rozhodovať napríklad o otázke opatrení v príprave niektorých stavieb diaľnic a ciest pre motorové vozidlá, alebo o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi?³⁹

S ohľadom na to možno konštatovať, že zastupiteľská forma demokracie síce nie je ideálna, ale v súčasnosti, v podmienkach dnešných štátov jediná možná.

28 Bod 44. Odlišného stanovisko sudcu Petra Straku k Nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021: „Ďalej považujem za nebezpečné aj to, že prešlo od 30. januára 2019 (sp. zn. PL. ÚS 21/2014) ani nie dva a pol roka a opäť aktivujeme materiálne jadro. Ako poukázal Jan Musil vo svojom disente v kauze Melčák, nemecký ústavný súd materiálne jadro od roku 1949 neaktivoval ani raz, čo je jednoznačne vecou na zamyslenie.“

29 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021

30 Poukaz na princíp generality právnych noriem.

31 POLLMANN, A. a LOHMANN, G.: Ľudské práva. Interdisciplinárna príručka, Bratislava: Kalligram, 2017, str. 431 – 437

32 DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, str. 1245 – 1257

33 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 48/97 zo dňa 7. 1. 1998

34 K tomu pozri: <https://www.postoj.sk/-72745/preco-skratenie-volebneho-obdobia-referendom-nie-je-ustavne>

35 Napríklad: G. K. proti Belgicku alebo Selahattin Demirtaş proti Turecku

36 Na rozdiel napríklad od „skrátenia“ funkčného obdobia prezidenta ľudovým hlasovaním v zmysle Čl. 106 ods. 1 Ústavy SR.

37 bod 169. Nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 7/2021 zo dňa 7. 7. 2021: „V dôsledku uvedeníh skutočností predmet referenda znižuje štandard ochrany základného politického práva garantovaného čl. 30 ods. 4 ústavy, preto je zároveň v nesúlade s čl. 93 ods. 3 ústavy.“; obdobne sa vyjadril aj Mgr. Vincent Bujňák, PhD.: <https://www.postoj.sk/-/72745/preco-skratenie-volebneho-obdobia-referendum-nie-je-ustavne>

38 V tejto súvislosti je však nevyhnutné sa zamyslieť nad zákazom imperatívneho mandátu poslancu NR SR v zmysle čl. 73 ods. 2 Ústavy SR: „Mandát vykonávajú osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi.“

39 Demonštratívny výber z programu 48. schôdze NR SR.

Zároveň vychádzame z presvedčenia, že zmyslom a účelom nástrojov priamej demokracie v modernom, demokratickom štáte nemá byť len „drahý prieskum verejnej mienky“, ale reálny prostriedok, prostredníctvom ktorého môže ľud vykonávať štátnu (verejnú) moc priamo – nesprostredkovane. Je pozitívnym záväzkom štátu, aby uvedené nezostalo len v teoretickej a filozofickej rovine.

Slovenská republika je zastupiteľskou demokraciou s prvkami priamej demokracie. Odkazov na „zadné dvierka“ občanov, aby sa v prípade potreby mohli prihlásiť k slovu pri správe vecí verejných je v Ústave niekoľko, na niektoré sme aj v tomto príspevku poukázali.

Je však nevyhnutné vždy myslieť na to, že Slovenská republika nie je len demokratickým štátom, ale je aj štátom právnym, v ktorom má vládnuť právo, pozostávajúce z vopred určených pravidiel so všeobecnou pôsobnosťou, ktoré platia vždy a pre každého rovnako.

Základné pravidlá upravujúce výkon verejnej moci sú obsiahnuté v Ústave ako spoločenskej zmluve, ako základnom zákone štátu, ktorý prežaruje celý právny poriadok a má najvyššiu právnu silu. Tieto pravidlá sú záväzné po dobu ich platnosti a účinnosti aj pre ľud samotný.

„Štát nie je povolán na to, aby zmenil život na raj, ale aby mu nedovolil zmeniť sa na naozajstné peklo.“ (výrok filozofa N. A. Berďajeva) ■

RESUMÉ

Na počiatku bol ľud, a ten sa uzniesol na spoločenskej zmluve

Nosnou myšlienkou autora predkladaného článku je pohľad na ľud ako subjekt ústavnoprávnych vzťahov, ktorý je rovnako ako ostatné subjekty ústavnoprávnych vzťahov, pokiaľ nevykonáva pôvodnú ústavodarnú (ustanovujúcu) moc, viazaný normami ústavného textu, na ktorom sa sám pri vzniku štátu uzniesol. V kontexte uvedeného autor uvádza, že prostriedky priamej demokracie, medzi ktoré zaraďuje aj referendum nie sú prostriedkom svojvôle suveréna, ale len nástrojom na priamy výkon verejnej moci občanmi v súlade s platnými a účinnými ústavnými normami. Na základe tejto premisy sa autor domnieva, že skrátenie volebného obdobia Národnej rady Slovenskej republiky podľa súčasného právneho stavu nemôže byť predmetom referenda.

SUMMARY

In the Beginning Were the People, and They Agreed on a Social Contract

The author's main idea is to view the people as the subject of constitutional relations, who, like other subjects of constitutional relations, are bound by the norms of the Constitution they themselves agreed on upon the state formation, unless they exercise the original constitutional (constituent) power. In the context of the above, the author argues that a means of direct democracy including referenda is not a means of a sovereign's arbitrary power, but only an instrument to exercise public power by the citizens directly in accordance with the effective constitutional norms in force. On the basis of this premise, the author believes that shortening the term of the Slovak Parliament cannot be under the existing legislation the subject of a referendum.

ZUSAMMENFASSUNG

Am Anfang war das Volk und es hat ein Gesellschaftsvertrag beschlossen

Die tragende Idee des Autors des unterbreiteten Artikels ist die Ansicht auf das Volk als Subjekt von verfassungsrechtlichen Beziehungen, das ebenso wie sonstige Subjekte verfassungsrechtlicher Beziehungen, solange es die ursprüngliche verfassungsgebende (konstituierende) Gewalt nicht ausübt, an die Normen des Verfassungsrechtes, die es selbst bei der Entstehung des Staates beschlossen hat, gebunden ist. Im Kontext des angeführten wird vom Autor angeführt, dass die Mittel der direkten Demokratie, unter die auch das Referendum eingeordnet wird, nicht nur ein Mittel für die Willkür eines Souveräns, sondern ein Mittel für eine direkte Ausübung der öffentlichen Gewalt durch die Bürger in Übereinstimmung mit den geltenden und wirksamen Verfassungsnormen, sind. Auf Grundlage dieser Prämisse kann dem Ermessen des Autors nach die Verkürzung der Wahlperiode des Nationalrates der Slowakischen Republik nach dem derzeitigen Rechtszustand nicht der Gegenstand eines Referendums sein.

Z JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

**Cloudové úložisko
a autorské práva**

1. Článok 5 ods. 2 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti sa má vykladať v tom zmysle, že výraz „rozmnožovanie na akomkoľvek médiu“ uvedený v tomto ustanovení zahŕňa vyhotovenie záložných kópií diel chránených autorským právom na súkromné účely na serveri, na ktorom poskytovateľ služby cloud computingu sprístupňuje užívateľovi úložný priestor.
2. Článok 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorou sa prebrala výnimka uvedená v tomto ustanovení, ktorá poskytovateľom služieb ukladania dát v rámci cloud computingu neukladá povinnosť zaplatiť primeranú kompenzáciu za vyhotovovanie – na ktoré nebolo dané povolenie – záložných kópií diel chránených autorským právom fyzickými osobami, ktoré sú používateľmi týchto služieb, na súkromné použitie a na účely, ktoré nie sú priamo ani nepriamo komerčné, za predpokladu, že táto právna úprava stanovuje zaplatenie primeranej kompenzácie nositeľom týchto práv.

Rozsudok Súdneho dvora z 24. marca 2022 vo veci C-433/20,
Austro-Mechana – ECLI:EU:C:2022:217

V spore pred rakúskym súdom ide o poplatky, ktoré má spoločnosť Strato so sídlom v Nemecku zaplatiť organizácii Austro-Mechana, ktorá zabezpečuje kolektívnu správu autorských práv. Dôvodom poplatkov má byť skutočnosť, že spoločnosť Strato poskytuje svojim zákazníkom službu, prostredníctvom ktorej sprístupňuje úložný priestor v rámci cloud computingu.

V súvislosti s týmto sporom potrebuje rakúsky súd výklad smernice 2001/29/ES o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv informačnej spoločnosti (ďalej len „smernica 2001/29“). Konkrétne ide o výklad článku 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29, ktorý umožňuje členskému štátu zabezpečiť výnimky alebo obmedzenia práva rozmnožovania vo vzťahu k rozmnožovaniu diela na akomkoľvek médiu vykonanému fyzickou osobou na súkromné použitie a s cieľom, ktorý nie je priamo ani nepriamo komerčný, za podmienky, že nositelia práv rozmnožovania dostanú primeranú kompenzáciu.

Prvá otázka rakúskeho súdu smeruje k zisteniu, či vyhotovenie záložných kópií diel chránených autorským právom na súkromné účely na serveri, na ktorom poskytovateľ služby cloud computingu sprístupňuje užívateľovi úložný priestor, spadá pod výraz „rozmnožovanie na akomkoľvek médiu“ obsiahnutý v článku 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29.

Súdny dvor najprv objasnil, že vyhotovenie záložných kópií v úložnom priestore v cloude predstavuje „rozmnožovanie“ v zmysle článku 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29. Vychádzal z toho, že pojem rozmnožovanie je potrebné vykladať široko s ohľadom na bod 21 odôvodnenia smernice 2001/29 a s tým súvisiaci článok 2 tejto smernice a tiež s ohľadom na hlavný cieľ smernice, ktorým je snaha zabezpečiť vysokú úroveň ochrany pre autorov.¹ Podľa Súdneho dvora služba cloud

¹ Rozsudok Súdneho dvora zo 16. júla 2009 vo veci C-5/08, Infopaq International, EU:C:2009:465, body 40 až 43.

- 2 Rozsudok Súdneho dvora z 19. decembra 2019 vo veci C-263/18, Nederlands Uitgeversverbond a Groep Algemene Uitgevers, EU:C:2019:1111, bod 47.
- 3 Rozsudok Súdneho dvora z 9. júna 2016 vo veci C-572/14, EGEDA a i., EU:C:2016:418, bod 20.
- 4 Rozsudok Súdneho dvora z 22. septembra 2016 vo veci C-110/15, Microsoft Mobile Sales International a i., EU:C:2016:717, bod 33.
- 5 Rozsudok Súdneho dvora z 27. júna 2013 vo veci C-457/11 až C-460/11, VG Wort a i., EU:C:2013:426, bod 78.
- 6 Návrhy generálneho advokáta Gerarda Hogana vo veci C-433/20, prednesené 23. septembra 2021, EU:C:2021:763, bod 66.

computingu spočíva najmä v uložení rozmnoženiny diela v cloude, čo nevyhnutne predpokladá vyhotovenie rozmnoženiny tohto diela.

Následne sa Súdny dvor venoval pojmu „akékoľvek médium“ a skúmal, či tento pojem zahŕňa server, na ktorom poskytovateľ služieb cloud computingu sprístupňuje používateľovi úložný priestor pre záložné kópie diel chránených autorským právom. V tejto súvislosti je nutné si uvedomiť, že ide o autonómny pojem práva Únie, keďže smernica v súvislosti s ním neobsahuje odkaz na právo členských štátov. Výklad tohto pojmu musí zohľadňovať znenie dotknutého ustanovenia, jeho kontext a cieľ sledovaný dotknutou právnou úpravou. Podobne ako pri pojme „rozmnožovanie“, aj pri pojme akékoľvek médium nástojí Súdny dvor na širokom výklade. Má teda zahŕňať aj také servery, ako sú tie, ktoré sa používajú v rámci služby cloud computingu. Podľa Súdneho dvora je v tomto kontexte irelevantné, že rozmnoženiny chráneného diela sú vyhotovené fyzickou osobou pomocou zariadenia, ktoré patrí tretej osobe. Nie je potrebné rozlišovať, či sa rozmnožovanie chráneného diela uskutočňuje na serveri, na ktorom poskytovateľ služieb cloud computingu sprístupňuje užívateľovi úložný priestor, alebo či sa takéto rozmnožovanie uskutočňuje na fyzickom pamäťovom médiu patriacom užívateľovi. Takýto výklad zodpovedá jednému z cieľov smernice, ktorým je úprava právnych predpisov v oblasti autorského práva tak, aby zodpovedali technologickému rozvoju, ktorý priniesol nové formy využívania chránených diel.² Tým sa má zabrániť tomu, aby sa ochrana autorského práva v Únii stala prekonanou alebo zastaranou z dôvodu technologického vývoja a nástupu nových foriem využívania obsahu chráneného autorským právom.

Druhá otázka rakúskeho súdu sa týka požiadavky primeranej kompenzácie pre nositeľa práv k chránenému dielu, ktorou je podmienená výnimka rozmnožovania na súkromné použitie predpokladaná v článku 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29.

Ako vyplýva zo skoršej judikatúry Súdneho dvora, členský štát zavádzajúci výnimku predpokladanú článkom 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29 má povinnosť v rámci svojej územnej jurisdikcie zabezpečiť účinný výber primeranej kompenzácie pre nositeľov výlučného práva rozmnožovania.³ Táto kompenzácia súvisí s povinnosťou odškodniť nositeľov výlučného práva na rozmnožovanie chráneného diela, ktorá vzniká v okamihu, keď nositeľom týchto práv vznikne ujma.

Keďže systém kompenzácie nie je v smernici 2001/29 bližšie určený, vzniká tak priestor pre širokú mieru voľnej úvahy pre členské štáty pri definovaní týchto systémov. V tejto súvislosti je úlohou členských štátov určiť najmä osoby, ktoré majú kompenzáciu zaplatiť, a stanoviť formu, podrobnosti a výšku tejto kompenzácie.

Pokiaľ ide o osobu povinnú zaplatiť kompenzáciu, má ísť o osobu, ktorá vyhotoví rozmnoženinu na súkromné použitie. V prípade služieb ukladania dát v rámci cloud computingu pôjde v zásade o používateľa týchto služieb. Členské štáty však môžu systém nastaviť aj tak, že poplatok za rozmnoženinu na súkromné použitie nemajú zaplatiť dotknuté súkromné osoby, ale tie, ktoré majú zariadenia slúžiace na digitálne rozmnožovanie,⁴ ktoré majú následne možnosť preniesť výšku tohto poplatku za rozmnoženie do ceny za sprístupnenie týchto zariadení. Zavedenie takéhoto systému však musí byť zo strany štátu odôvodnené praktickými ťažkosťami spojenými s identifikáciou konečných používateľov alebo s inými podobným ťažkosťami.

Čo sa týka formy, podrobnosti a výšky primeranej kompenzácie, tie musia prispieť k zachovaniu primeranej rovnováhy medzi nositeľmi práv a používateľmi predmetov ochrany a musia zabezpečiť primeranú kompenzáciu ujmy spôsobenej nositeľom práv vyhotovením rozmnoženín na súkromné účely. Súdny dvor už rozhodol, že primeranou kompenzáciou môže byť aj kompenzácia platená len za prístroje alebo média, ktoré sú podstatnou súčasťou procesu vyhotovovania rozmnoženiny.⁵ Tento záver odpovedá na otázku, ktorú položil generálny advokát Gerard Hogan v svojich návrhoch v tejto veci, či sa musí platiť samostatný poplatok za každý krok v procese rozmnožovania vrátane rozmnožovania alebo ukladania do cloudu vzhľadom na to, že používateľ už mohol zaplatiť primeranú kompenzáciu za prístroje a médiá použité v tomto procese.⁶ Nie je teda v rozpore s článkom 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29, ak členský štát nastaví systém kompenzácií nositeľom výlučných autorských práv tak, že poskytovatelia služieb ukladania dát v rámci cloud computingu nemajú povinnosť zaplatiť poplatok za vyhotovenie záložných kópií chránených diel fyzickými osobami, ktoré sú užívateľmi týchto služieb, a to za predpokladu, že systém zabezpečuje primeranú kompenzáciu nositeľov výlučných práv.

Rozhodnutie spracovala: **doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D.**

Ústav medzinárodného práva a európskeho práva
UPJŠ v Košiciach, Právnická fakulta

Z ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU ČESKEJ REPUBLIKY

Porušenie základných práv advokáta odopretím odmeny za zastupovanie v nezanedbateľnej sume



Porušením kogentného ustanovenia právneho predpisu, v dôsledku ktorého je advokátovi odopretá odmena za zastupovanie v nezanedbateľnej sume, môže dôjsť k porušeniu vlastníckeho práva podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v zmysle legitímneho očakávania jeho nadobúdania, práva získavať prostriedky pre svoje životné potreby prácou podľa článku 26 ods. 3 Listiny a tiež práva na súdnu ochranu podľa článku 36 ods. 1 Listiny, ak sa dopustí tohto porušenia samotný súd.

Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 19. januára 2021
sp. zn. III. ÚS 3315/2020

Dotknuté ustanovenia:

- čl. 11 ods. 1, čl. 26 ods. 3, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd

Sťažovateľ (advokát) v ústavnej sťažnosti namietal, že súd určil nesprávne jeho odmenu za zastupovanie poškodeného v trestnom konaní, keď základnú sadzbu odmeny stanovil na sumu 960 Kč, hoci správne mala byť určená v sume 4 000 Kč podľa vyhlášky č. 177/1996 Sb. o odmenách advokátov a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „advokátska tarifa“). Žiadal, aby Ústavný súd Českej republiky vyslovil porušenie jeho základných práv a napadnuté rozhodnutie zrušil. Sťažovateľ zdôraznil, že postup všeobecného súdu, ktorý neaplikuje ustanovenia príslušného právneho predpisu, ktorý na daný prípad jasne dopadá, bez presvedčivého odôvodnenia, je svojvoľný a nemôže požívať právnu ochranu. Uviedol pritom, že v jeho prípade nejde o tzv. bagateľnú vec, ktorá by nepodliehala preskúmaniu Ústavného súdu, pretože rozdiel medzi uplatneným nárokom na odmenu a priznanou odmenou je viac ako 74 000 Kč.

Ústavný súd Českej republiky preskúmal napadnuté rozhodnutie aj priebeh konania, ktorý mu predchádzal, a dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je dôvodná.

Ústavný súd Českej republiky už v náleze sp. zn. I. ÚS 146/20 pripomenul, že k otázke náhrady trov konania vo svojej rozhodovacej praxi pristupuje rezervovane, pretože spor o náhradu trov konania, aj keď sa môže dotknúť niektorého z účastníkov konania, spravidla nedosahuje intenzitu opodstatňujúcu indikáciu porušenia základných práv a slobôd. Ústavný súd pri posudzovaní problematiky trov konania preto postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne, najmä ak zistí extrémny rozpor s princípmi spravodlivosti, alebo zasiahnutie aj iného základného práva (porov. napr. nález sp. zn. I. ÚS 653/03 alebo uznesenie sp. zn. IV. ÚS 303/02 alebo II. ÚS 2135/12).

- 1 Podľa § 7 položky 6 advokátskej tarify č. 177/1996 Sb.:
Sadzba mimozmluvnej odmeny za jeden úkon právnej služby činí z tarifnej hodnoty cez 200 000 Kč do 10 000 000 Kč čiastku 9 100 Kč a 40 Kč za každých začatých 10 000 Kč, o ktoré hodnota prevyšuje 200 000 Kč.
- 2 Čl. 11 ods. 1 Listiny (obdobne čl. 20 ods. 1 Ústavy SR):
Každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.
- 3 Čl. 26 ods. 3 Listiny (obdobne čl. 35 ods. 3 Ústavy SR):
Každý má právo získavať prostriedky na svoje životné potreby prácou. Občanov, ktorí toto právo nemôžu bez vlastnej viny vykonávať, štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje; podmienky ustanoví zákon.
- 4 Čl. 36 ods. 1 Listiny (obdobne čl. 46 ods. 1 Ústavy SR):
Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne.

Práve to sa stalo v teraz posudzovanom prípade, keď ústavný súd zistil zjavné porušenie kogentného znenia ustanovenia právneho predpisu (§ 7 položky 5 advokátskej tarify), svojimi dopadmi zasahujúcimi vlastnícke právo sťažovateľa a jeho právo získavať prostriedky pre svoje životné potreby prácou. Zatiaľ čo u zvyšných dvoch poškodených výška priznaného odškodnenia presahovala 200 000 Kč, čo umožňovalo postup podľa § 7 položky 6 advokátskej tarify,¹ v posudzovanej veci bolo potrebné u poškodenej správne vychádzať z priznanej sumy odškodného vo výške 200 000 Kč v súlade s § 7 položka 5 advokátskej tarify.

Podľa § 7 položky 5 advokátskej tarify činí sadzba mimozmluvnej odmeny za jeden úkon právnej služby z tarifnej hodnoty cez 10 000 Kč do 200 000 Kč čiastku „1 500 Kč a 40 Kč za každých začatých 1 000 Kč, o ktoré hodnota prevyšuje 10 000 Kč“, čo v danom prípade činilo (pred následnou redukciou podľa § 12a a § 12 advokátskej tarify) súčet čiastok 1 500 a 7 600 Kč, teda 9 100 Kč. Súd teda zjavne opomenul pripočítať zodpovedajúci násobok sumy 40 Kč, a z tohto dôvodu dospel k nesprávnej sume.

Z vyššie uvedeného dôvodu preto Ústavný súd Českej republiky ústavnej sťažnosti vyhovel a napadnuté rozhodnutie zrušil.

Napadnutým uznesením totiž súd porušil vlastnícke právo sťažovateľa podľa článku 11 ods. 1 Listiny² v zmysle legitímneho očakávania jeho nadobudnutia a právo získavať prostriedky pre svoje životné potreby prácou podľa článku 26 ods. 3 Listiny,³ keď sťažovateľovi odoprel priznať odmenu za zastupovanie v nie nevýznamnej sume. Týmto pochybením, keď sa samotný všeobecný súd dopustil porušenia týchto základných práv sťažovateľa, bolo porušené aj právo na súdnu ochranu podľa článku 36 ods. 1 Listiny.⁴

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala: **JUDr. Zuzana Fabianová, Ph.D.**
advokátka

Aktuálne udalosti

Pripomienky SAK k Civilnému mimosporovému poriadku

Slovenská advokátska komora si uplatnila v marci zásadné a obyčajné pripomienky v medzirezortnom pripomienkovom konaní k novele Civilného mimosporového poriadku. Zásadné pripomienky sa týkali lehoty v konaniach vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti a lehoty na rozhodnutie o nariadení/ zamietnutí návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, použitiu pojmu maloletý a nedostatočnej právnej úpravy spoločnej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Komora vyjadrila pochybnosti o možnosti realizácie povinnosti sudcu byť prítomný pri každom odnimaní maloletého dieťaťa pri pravidelnom styku. SAK privítala ustanovenie, v zmysle ktorého nesúhlas rodiča s formou starostlivosti nemôže byť rodičovi na ťarchu a podporila zjednotenie formy rozhodnutia vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti.

Tematické stretnutia k reforme právnej úpravy právnických osôb

Ministerstvo spravodlivosti SR, konkrétne pracovná skupina pre rekodifikáciu občianskeho práva a pracovná skupina pre rekodifikáciu práva obchodných spoločností a družstiev, organizuje tematické diskusie o všeobecnej právnej úprave právnických osôb (PO), na ktorých participujú aj zástupcovia SAK. Do diskusie boli prizvaní aj zástupcovia odbornej právnickej obce, katedry občianskeho práva a obchodného práva, Ústav štátu a práva SAV. Komora víta prístup, ktorý v tejto oblasti ministerstvo zvolilo, ako aj možnosť poskytnúť konštruktívnu spätnú väzbu v tejto etape prípravy legislatívnych zmien. Ide o šesť tematických stretnutí, ktoré sa uskutočnia od marca do júla 2022 a venujú sa rozhodnutiam orgánov právnických osôb, postaveniu orgánov právnických osôb, právam a povinnostiam člena právnických osôb, likvidácii právnických osôb, nadáciám, systematike právnických osôb a ďalším teoretickým a praktickým otázkam.

Justičné reformy by sa nemali prijímať neštandardnými legislatívnymi postupmi

Slovenská advokátska komora vydala vyjadrenie v súvislosti s rozhodovaním NR SR o súdnej mape, keďže na základe politických vyjadrení sa javilo, že poslanci pri jej schvaľovaní zvažujú aj využitie neštandardných legislatívnych prostriedkov, ktorými by sa obišli výsledky hlasovania z predchádzajúcej schôdze. Zásadná justičná reforma by sa tak namiesto riadneho legislatívneho procesu prijala formou prílepkov. Skrátene legislatívne konania či rozličné formy obchádzania štandardnej normotvorby boli jedným z vedľajších negatív-

nych javov núdzového stavu počas pandémie. Ak existovali argumenty na „ohýbanie“ niektorých legislatívnych pravidiel počas pandémie, dalo sa hovoriť o nutnosti prijímať rýchle riešenia v záujme ochrany života a zdravia. Ťažko však možno obhájiť, ak by sa takouto formou mali prijímať aj systémové justičné reformy. Slovenská advokátska komora predpokladá, že ak by bola reforma prijatá formou rozsiahlych legislatívnych „prílepkov“, ktorých obsah navyše poslanci na minulej schôdzi nepodporili, mohlo by to viesť k jej následnému spochybňovaniu z ústavnoprávneho hľadiska, a v konečnom dôsledku aj k ešte nižšej akceptácii reformy právnou praxou. Riadenie sa pravidlom „účel, ktorý svätí prostriedky“, zatiaľ v justícii podľa nášho názoru vždy prinieslo viac škody ako osohu. Z odborného hľadiska preto považujeme za lepšie, aby bola schválená radšej menšia časť reformy, no kvalitne, ako za každú cenu presadzovať aj tie časti, voči ktorým existujú najväčšie odborné výhrady.

Prejav predsedu SAK na Hlavnom zhromaždení Združenia sudcov Slovenska

Predseda SAK Viliam Karas sa zúčastnil 7. apríla na Hlavnom zhromaždení Združenia sudcov Slovenska pri príležitosti 30. výročia fungovania združenia, ktorého centrom aktivít je ochrana nezávislosti súdnictva. Ako vo svojom prejave predseda SAK pripomenul, *„faktom je, že aj uplynulý rok bolo nevyhnutné znova a znova hovoriť o elementárnych veciach nezávislosti justície a o základných predpokladoch fungovania právneho štátu“*. Následne predseda poďakoval za to, že v čase, keď advokácia bola vystavená mediálnemu a politickému tlaku pre nepochopenie zmyslu obhajoby, justícia tieto princípy účinne chránila, nielen v podobe nálezu Ústavného súdu SR, ktorý v tejto téme jasne vyzdvihol hodnotu práva na obhajobu pre fungovanie právneho štátu. Pripomenul, že *„advokácia čelia snahám o oslabenie advokátskej samosprávy, avšak na druhej strane zaznel jasný a rozumný hlas Benátskej komisie v prospech ochrany práva a nezávislosti advokácie.“* Vyzdvihol, že SAK a justičné orgány dokázali viesť otvorený a transparentný dialóg na aktuálne témy a v podstatných otázkach formulovať aj spoločné stanoviská – k reforme súdnej mapy, k zmenám v trestných kódexoch a tiež v téme neštandardného návrhu na zavádzanie poskytovania právnych služieb formou živnosti. Je nepochybné, *„že tak súdnictvo, ako aj advokácia budú aj naďalej čeliť rozličným návrhom, pri ktorých mám niekedy dojem, že o čo viac sú hnané dobrými úmyslami, o to menej sú domyslené“*. Združenie sudcov Slovenska ako najväčšia stavovská organizácia sudcov má mať nepochybne pevné miesto v justičnom prostredí a je *„nesmierne dôležité, aby v procese potrebnej modernizácie a očisty justície zaznieval jasný a zrozumiteľný hlas jej legitímnych zástupcov, ktorý je založený na úcte k faktom, právu a pravidlám“*.

Potvrdil pripravenosť Slovenskej advokátskej komory podporiť všetky iniciatívy, ktoré smerujú k posilňovaniu právneho štátu, nezávislosti justície a jej modernizácie založenej na úcte k právu, sudcom a sudcovskému stavu, lebo *„niet nez-*



vislej advokácie bez nezávislej justície, niet nezávislej justície bez nezávislej advokácie“.

Sprostredkovávanie práce pre ukrajinských advokátov na Slovensku

Slovenská advokátska komora chce podporiť spoluprácu s ukrajinskými advokátkami a advokátmi, ktorí sa v súčasnosti nachádzajú na Slovensku. Po dohode so zástupcami ukrajinskej advokácie SAK zriadila osobitný zoznam, do ktorého sa majú možnosť prihlásiť ukrajinské kolegyně a kolegovia so záujmom o pozície odborných zamestnancov advokátskych kancelárií. Zákon o advokácii predpokladá, že advokát môže okrem koncipientov zamestnávať aj odborných a iných zamestnancov, ktorých je možné poveriť vykonaním niektorých právnych úkonov. „Napriek rozdielom medzi ukrajinským a slovenským právom si myslíme, že ide o zaujímavú možnosť. Stretli sme sa so vzdelanými a vysokokvalifikovanými ukrajinskými advokátmi, o ktorých si myslíme, že ich znalosti by mohli byť prínosom aj pre činnosť našich advokátov. Zároveň tým, samozrejme, vytvárame podmienky, aby mohli dôstojne uplatňovať svoje znalosti práva aj počas ich pobytu na Slovensku,“ povedal predseda SAK Viliam Karas.

Prosíme advokátske kancelárie, ktoré majú možnosť zamestnať ukrajinských kolegov, aby nám napísali e-mail na adresu pomoc@sak.sk.

Sekcia Medzinárodné vzťahy na webe SAK

Radi by sme vám dali do pozornosti novú sekciu *Medzinárodné vzťahy*, ktorú nájdete po prihlásení sa do privátnej časti stránky. Obsahuje informácie o medzinárodných organizáciách, s ktorými SAK spolupracuje, niektoré z nich umožňujú advokátom individuálne členstvo. Na jednom mieste tiež nájdete zhromaždené kontakty na advokátske komory v Európe a praktické informácie v prípade, že chcete pôsobiť v zahraničí (Voľný pohyb advokátov v EÚ). Na stránke sme tiež uverejnili dokumenty CCBE, OSN a Rady Európy, ktoré súvisia s advokátskou praxou (nielen) na medzinárodnej úrovni (Užitočné dokumenty). Doplnený bol zákon o advokácii a základné interné predpisy SAK preložené do anglic-

kého jazyka. Na základe dopytov sme taktiež doplnili sekciu **Stáže a semináre v zahraničí**, kde nájdete základné informácie o programoch ponúkaných SAK v spolupráci so zahraničnými partnermi. Po pauze súvisiacej s pandemiou sa možnosti zahraničných stáží opäť otvárajú. V tejto súvislosti tiež odporúčame sledovať sekciu **Aktuality a sociálne siete**, kde budeme uverejňovať aktuálne ponuky.

Stretnutie zástupcov NS SR, GP SR a SAK k návrhu noviel trestných kódexov

Zástupcovia Najvyššieho súdu SR, Generálnej prokuratúry SR a Slovenskej advokátskej komory sa 11. apríla 2022 stretli na pôde SAK, aby rokovali o aktuálnych návrhoch zmien trestných kódexov. Dohoda na potrebe vytvorenia spoločnej odbornej platformy – skupiny pre trestné právo s účelom formulovať spoločnú odbornú pozíciu, ktorá by prispela ku kvalitnej rekonštrukcii trestných kódexov, bola komunikovaná na stretnutí najvyšších justičných predstaviteľov 28. januára 2022. Cieľom tohto úvodného stretnutia bolo najmä vzájomné oboznámenie sa s pripomienkami k prebiehajúcim legislatívnym procesom k trestným kódexom a dohoda o pokračovaní odborného dialógu.

Zľava: podpredseda SAK doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD., JUDr. Adam Petrovič a JUDr. Peter Sepeši za GP SR, predseda Trestnoprávneho kolégia NS SR JUDr. František Mozner a podpredseda SAK JUDr. Martin Puchalla, PhD.



Zo zasadnutí Predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa stretlo na **riadnych rokovaníach 10. – 11. februára a 10. – 11. marca 2022**. Na **mimoriadnom rokovaní** sa P SAK stretlo **30. marca 2022**.

Na februárovom rokovaní predseda SAK JUDr. Karas, PhD. informoval o **záveroch okrúhleho stola najvyšších justičných činiteľov k reforme súdnej mapy**, o novelizácii **trestných kódexov** a o návrhu **novely živnostenského zákona**.

V rámci informácií o súčasných **legislatívnych aktivitách** sa P SAK venovalo rozporovému konaniu k **návrhu zákona o správnych súdoch** a k novele **zákona o slobodnom prístupe k informáciám**, návrhu **nariadenia EÚ o zriadení Úradu proti praniu špinavých peňazí** a správe zo stretnutia **pracovnej skupiny MS SR k rodinnoprávnej agende**.

Predsedníctvo SAK prerokovalo správu zo zasadnutia **komisie na ochranu spotrebiteľov právnych služieb**, ktorá aktívne pôsobí v oblasti **boja proti pokútnictvu**, a správu zo zasadnutia **komisie pre veci koncipientске**, ktorá ustálila proces nominácie kandidátov po uplynutí súčasného mandátu členov komisie. Súhlasilo so spoluprácou so spoločnosťou ŠKODA AUTO v rámci **zvýhodneného predaja vozidiel advokátom**. Zájemca – advokát – sa pri návšteve auto dílera odvolá na **cieľovú skupinu advokáti** a dostane cenovú ponuku s uplatnenou cieľovou zľavou.

Predsedníctvo SAK schválilo **úpravu uznesenia o poradných orgánoch v časti upravujúcej činnosť regionálnych zástupcov**. Vzalo na vedomie **prvé skúsenosti nových skúšobných senátov**, súhlasilo s vytváraním poznatkového indexu z činnosti nových senátov formou dotazníka adresovaného absolventom advokátskej skúšky a členom skúšobnej komisie (**dotazník k spokojnosti s organizačnou a obsahovou štruktúrou advokátskej skúšky**) a vzalo na vedomie informácie o príprave **nového skúšobného poriadku na advokátsku skúšku**. Schválilo zriadenie **osobitnej elektronickej schránky pre Rozhodcovský súd SAK** a návrh zmeny **Rokovacieho poriadku Rozhodcovského súdu SAK**.

V rámci ekonomických otázok Predsedníctvo SAK schválilo predložené žiadosti, vzalo na vedomie **finančné vyhodnotenie regionálnych vzdelávacích podujatí** vrátane webinárov za rok 2021, **upozornenia revíznej komisie k prijatým uzneseniam P SAK** a informácie o **zvýšení cien za služby od dodávateľov** v roku 2022.

Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie správu zo **záverečného seminára HELP** Rady Európy v rámci projektu HELP v EÚ II s návrhmi nových kurzov a o **stave projektov s medzinárodným prvkom**.

Na riadnom marcovom zasadnutí Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie informácie o **rokovaní s Európskou komisiou o správe o stave právneho štátu**, o rokovaní s **eurokomisármi** a o **krokoch SAK v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine** vrátane doplnenia uznesenia o vedení zoznamu odborných zameraní advokátov o zameranie *pro bono* **právna pomoc Ukrajine**. Súhlasilo s realizáciou projektu **poskytovania bezplatných právnych porád občanom** v regiónoch s tým, že projekt budú koordinovať regionálni zástupcovia.

V rámci informácií o vývoji v **oblasti elektronizácie** členovia P SAK vzali na vedomie prvú **analýzu kvalifikovaných mandátnych certifikátov**, informáciu o **nasadení automatizovanej telefónnej ústredne** a informáciu o **nových stránkových hodinách kancelárie komory**.

V kontexte informácií o **legislatívnych aktivitách** komory sa P SAK sústredilo na zámer **novely Trestného poriadku**, rozporové konanie k **novele Trestného zákona** a odborné diskusie MS SR o **právnej úprave právnických osôb**.

Predsedníctvo SAK sa podrobne venovalo príprave **nového skúšobného poriadku** a príprave **otázok na advokátsku skúšku**. Za novú členku komisie na ochranu spotrebiteľov právnych služieb vymenovalo **JUDr. Andreu Havelkovú**.

V rámci ekonomických otázok P SAK vzalo na vedomie **čerpanie rozpočtu za rok 2021**, porovnanie **výnosov a nákladov seminárov advokátskych koncipientov** a **seminárov advokátov** za obdobie september až december 2021, **dopadovú štúdiu v súvislosti s možnosťami vydávania Bulletinu slovenskej advokácie** s pokynom na dopracovanie a zoznam advokátov, ktorí do 28. februára 2022 **nezaplatili príspevok na vzdelávanie advokátskych koncipientov**.

Členovia P SAK vzali na vedomie personálnu zmenu v kancelárii komory s tým, že od 1. apríla 2022 nie je aktívne obsadený **post hovorca komory**.

Na oboch riadnych rokovaní P SAK schválilo stanoviská s úpravami na základe diskusie vo veci dopytov súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktoré spadajú do pôsobnosti pracovnej skupiny pre veci advokátske a komisie pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami. Rozhodovalo o žiadostiach súvisiacich s matrikou advokátskych koncipientov, advokátov a usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností vrátane prehodnotenia rozhodnutí o pozastavení výkonu advokácie. Vzalo na vedomie informácie o mediálnych aktivitách SAK a informácie o stave konaní v statusových veciach, v ktorých je komora účastníkom.

Na mimoriadnom rokovaní sa P SAK venovalo **výsledkom auditu IT systémov komory**, ktorého predmetom bola analýza súčasného stavu, zmapovanie biznis požiadaviek SAK a koncepcia rozvoja IT

Konciipientske okienko

Započítanie inej právnej praxe

Jednou z podmienok úspešného zápisu do zoznamu advokátov je absolvovanie zákonom predpokladanej najmenej trojročnej praxe advokátskeho koncipienta, ktorej priebeh sa vyznačuje vo výkaze praxe.

Advokátsky koncipient, ktorý nevykoná povinnú prax v celom rozsahu, môže požiadať Predsedníctvo SAK o započítanie inej právnej praxe.

Inú právnu prax možno definovať ako odbornú prax nadobudnutú v rámci inej právnickej profesie (sudca, prokurátor, notár), alebo prax, ktorá má rovnaký alebo obdobný charakter ako znalosti a skúsenosti, ktoré možno získať po nadobudnutí praxe advokátskeho koncipienta.

SAK podľa § 6 ods. 2 prvej vety zák. o advokácii obligatorne započíta do praxe advokátskeho koncipienta prax

- sudcu,
- prokurátora,
- asistenta sudcu Najvyššieho súdu SR,
- asistenta sudcu Najvyššieho správneho súdu SR,
- vyššieho súdneho úradníka,
- justičného čakatela,
- právneho čakatela prokuratúry a
- notársku prax (prax notárskeho koncipienta, notárskeho kandidáta alebo notára);

v plnom rozsahu na základe individuálnej žiadosti.

Podľa § 6 ods. 2 druhej vety môže SAK do praxe advokátskeho koncipienta započítať v rozsahu maximálne dvoch rokov aj inú právnu prax, ak ňou advokátsky koncipient získal skúsenosti potrebné na výkon činnosti advo-

káta; podmienky započítania inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta určí predpis komory.

Vykonávacím predpisom je Uznesenie Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 13/3/2019 z 21. februára 2019 o podmienkach započítania inej právnej praxe do povinnej praxe advokátskeho koncipienta (ďalej len „uznesenie“).

Inou právnou praxou na účely uznesenia je potrebné rozumieť právnu prax, ktorá bola vykonávaná najmenej 24 mesiacov nepretržite po absolvovaní vysokoškolského štúdia druhého stupňa v odbore právo v pracovnom pomere, služobnom pomere, štátnej službe alebo vo verejnej službe.

Predsedníctvo SAK prihliada pri rozhodovaní o započítaní inej právnej praxe do povinnej praxe advokátskeho koncipienta najmä na nadobudnuté znalosti a skúsenosti, ktoré majú rovnaký alebo obdobný charakter ako znalosti a skúsenosti, ktoré by uchádzač získal po nadobudnutí praxe advokátskeho koncipienta. Podľa článku 4. uznesenia do praxe advokátskeho koncipienta môže byť započítaná iná právna prax najviac v rozsahu 6 mesiacov.

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory súčasne s rozhodnutím o započítaní inej právnej praxe určí aj počet seminárov v rámci cyklického vzdelávania, na ktorých je advokátsky koncipient povinný zúčastniť sa.

Prílohu individuálnej žiadosti adresovanej Predsedníctvu SAK by mali tvoriť listinné doklady preukazujúce dĺžku, povahu a obsahovú náplň praxe, ktorá je predmetom započítania.

Vážené konciipientky, vážení konciipienti,

dovoľujem si Vás osloviť ako predsedníčka komisie pre veci konciipientske s možnosťou stať sa členom tohto poradného orgánu Predsedníctva SAK. Hlavnou úlohou Komisie je zlepšenie komunikácie medzi advokátskymi konciipientmi a Predsedníctvom SAK.

Vyplnením formulára na webovej stránke SAK, po prihlásení sa v časti **Pre členov – Konciipienti – Komisia pre veci konciipientske**, môžete prejavíť **najneskôr do 1. júna 2022** záujem so zaradením do zoznamu konciipientov,

ktorí môžu byť oslovení/vybraní za účelom členstva v komisii pre veci konciipientske Predsedníctvom SAK.

Slovenská advokátska komora uvíta každú aktivitu a činnosť smerujúcu k zachovaniu hodnotám nezávislej a slobodnej advokácie, ku ktorej máte možnosť svojou účasťou na aktivitách SAK prispieť.

JUDr. Zuzana Čížová

členka Predsedníctva SAK

predsedníčka komisie pre veci konciipientske

7 dobrých dôvodov pre voľbu Rozhodcovského súdu SAK

1. JEDNODUCHÉ A ZROZUMITEĽNÉ PRAVIDLÁ

Rozhodovanie sporov pred RS SAK sa riadi jasne formulovanými pravidlami. Vychádzajú zo základných dlhodobo overených praktík medzinárodne uznávaných arbitrážnych inštitúcií. Ponechávajú stranám priestor nastaviť priebeh konania podľa potreby, vrátane výberu rozhodcov a voľby angličtiny alebo nemčiny ako jazyka konania.

2. RÝCHLE A SPRAVODLIVÉ ROZHODOVANIE

Základným poslaním RS SAK je slúžiť stranám v spravodlivom riešení sporov pri dôslednom rešpektovaní rovnosti strán konania. Rozhodcovský súd nie je zaťažovaný „reštančnými“ vecami, spotrebiteľskými spormi či exekúciami. RS SAK od obnovenia činnosti úspešne viedol viac ako 60 rozhodcovských konaní (doposiaľ ani jeden jeho rozsudok nebol pred všeobecným súdom úspešne napadnutý v konaní o zrušenie).

3. KONEČNÉ ROZHODNUTIE NA JEDNOM STUPNI

Rozhodnutie rozhodcovského senátu je právoplatné a vymožiteľné ako rozhodnutie všeobecného súdu. Výška poplatku za vedenie konania je porovnateľná s bežnými súdnymi poplatkami. Na rozdiel od všeobecného súdu, voči rozhodcovskému rozsudku nie je možné podať odvolanie (ibaže by sa strany dohodli inak) a predlžovať tak konanie.

4. VYSOKÁ PRAKTICKÁ KVALIFIKÁCIA ROZHODCOV

Strany si za rozhodcu môžu nominovať kohokoľvek s dlhoročnou právnu praxou (napr. advokáta s aspoň 5-ročnou praxou). Pri absencii dohody strán (alebo ak strana svojho rozhodcu nenominuje) Predsedníctvo ustanoví za rozhodcu osobu zapísanú vo zverejnenom Zozname rozhodcov RS SAK. RS SAK dbá na to, aby boli do Zoznamu rozhodcov zapisovaní výlučne rešpektovaní odborníci s relevantnými skúsenosťami a znalosťou obchodnej arbitráže.

5. NEZÁVISLOSŤ A NESTRANNOSŤ ROZHODCOV

Potenciálny rozhodca je povinný vopred vyplniť formulár o skutočnostiach, ktoré by mohli spochybňovať jeho nezávislosť a nestrannosť. Strany tak majú možnosť overiť si nezávislosť a nestrannosť rozhodcu ešte pred jeho ustanovením do funkcie. O prípadnej námietke proti potenciálnemu rozhodcovi rozhodne predsedníctvo RS SAK dbajúc, aby spory rozhodovali iba nezávislí a nestranní arbitri. Podobné princípy sa vzťahujú aj na osoby vystupujúce v spore ako znalci.

6. ŠPECIALIZÁCIA A MEDIÁCIA

Okrem všeobecnej rozhodcovskej agendy sa RS SAK postupne špecializuje aj na jednotlivé podnikateľské odvetvia. Príkladom je rozvíjajúca sa spolupráca so Slovenskou komorou stavebných inžinierov pri odborných vyjadreniach potrebných na rozhodovanie sporov súvisiacich so stavebníctvom. Podľa Pravidiel môže po začatí rozhodcovského konania prebehnúť zmierovacie konanie s cieľom ukončiť spor strán zmierom.

7. TRANSPARENTNOSŤ A SILNÉ ZÁZEMIE

Zriaďovateľom súdu je Slovenská advokátska komora ako nezávislá samosprávna organizácia, ktorá je najväčšou stavovskou organizáciou v Slovenskej republike. Správu súdu ako nezávislej organizačnej zložky komory vykonáva trojčlenné predsedníctvo RS SAK a tajomník. Členovia predsedníctva RS SAK nemôžu prijať funkciu rozhodcu ani právneho zástupcu v konaní pred RS SAK. RS SAK je príkladom transparentnosti. O svojej činnosti a plánoch pravidelne informuje na odborných fórach a v každoročných správach o činnosti.

Kontakt:

Rozhodcovský súd Slovenskej advokátskej komory
Kolárska 4
813 42 Bratislava
rssak@sak.sk, <https://sud.sak.sk>

Vzorová rozhodcovská doložka

„Všetky spory vyplývajúce z tejto zmluvy alebo s ňou súvisiace (vrátane sporov o mimozmluvných nárokoch) budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní podľa Rokovacieho poriadku Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory“

Vzorové fakultatívne dodatočné doložky

„Počet rozhodcov je [1 alebo 3].“
„Jazykom rozhodcovského konania je [slovenčina, čeština, angličtina a/alebo nemčina].“
„Rozhodcovská doložka sa riadi právom Slovenskej republiky.“
„Rozhodcovský rozsudok, ktorý nie je kontrolným rozhodcovským rozsudkom, môže preskúmať iný rozhodcovský senát.“
„Ustanovením rozhodcu je poverené predsedníctvo Rozhodcovského súdu SAK.“

Predsedníctvo RS SAK

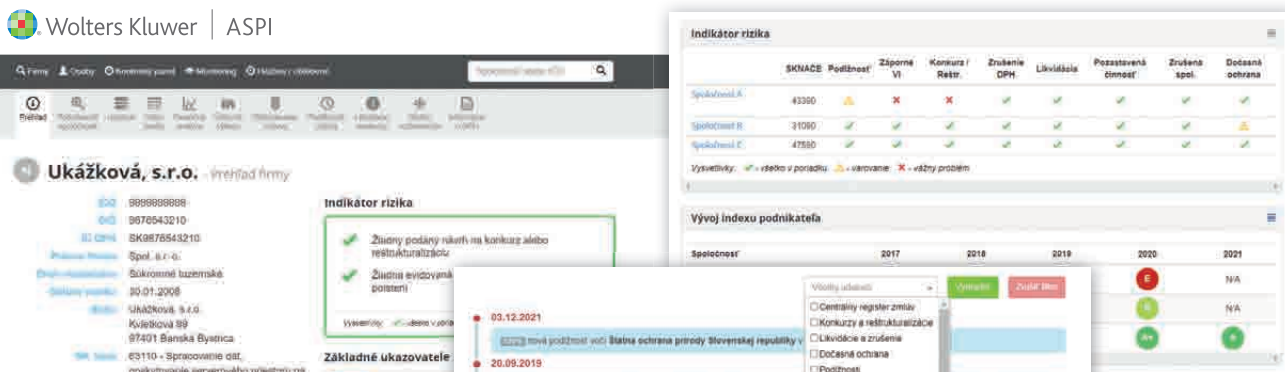
JUDr. Karol Šiška,
predseda RS SAK
Mgr. Martin Magál,
člen predsedníctva RS SAK
Mgr. Roman Prekop,
člen predsedníctva RS SAK

Tajomník RS SAK

Mgr. Pavol Kubík

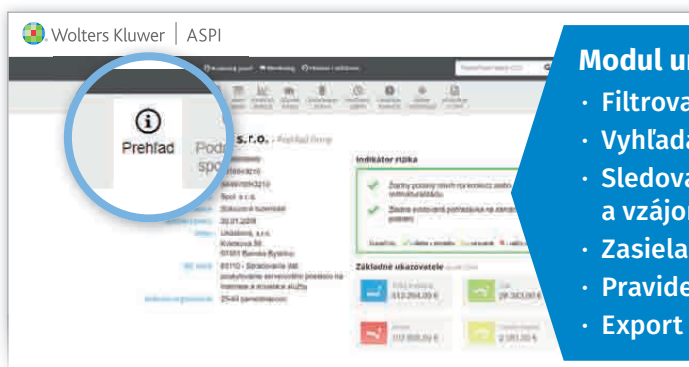
Rozhodcovia RS SAK

JUDr. Imrich Torma LL.M.
JUDr. Mária Galandová, LL.M.
JUDr. Andrej Leontiev
JUDr. Miroslav Németh
doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.
JUDr. Peter Kubina
Mgr. Tomáš Kamenec
JUDr. Ján Šinkovic
JUDr. Ľudovít Mičinsky
JUDr. Peter Štrpka, PhD.
JUDr. Branislav Jablonka, PhD.
Mgr. ICLic. Pavol Poláček, LL.M., M.A.
Mgr. Peter Serina
Mgr. Vladimír Kordoš, LL.M.
Mgr. Beáta Doláková, PhD.
JUDr. Tatiana Prokopová
JUDr. Peter Kotvan
JUDr. Pavel Lacko, LL.M.



Tip ASPI – Monitor firiem

Monitor firiem v ASPI prináša pre vaše rozhodovanie výraznú úsporu času, prehľadné informácie a zjednodušenie práce.

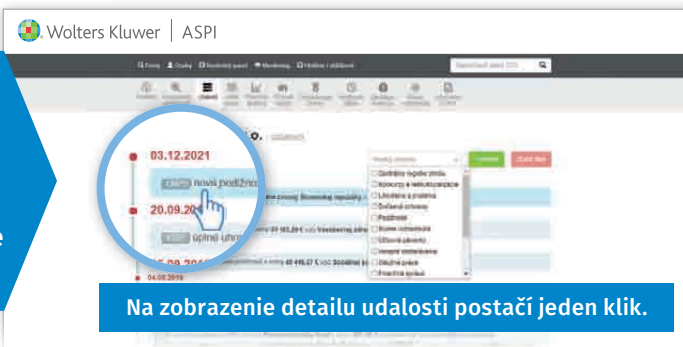


Modul umožňuje:

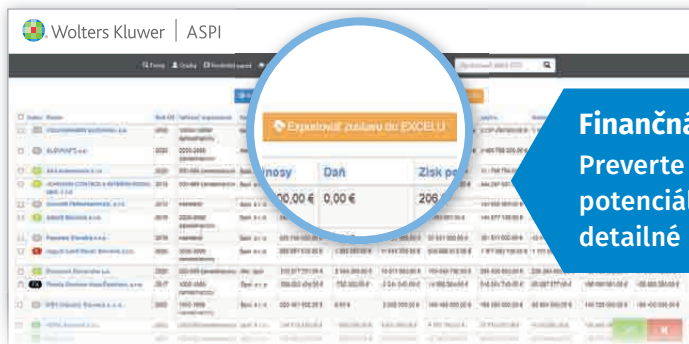
- Filtrovať spoločnosti na základe rôznych kritérií
- Vyhľadať fyzickú osobu – podnikateľa podľa priezviska
- Sledovať viaceré dôležité ukazovatele spoločnosti a vzájomné porovnávanie
- Zasielanie notifikácií pri zmenách spoločnosti
- Pravidelnú a rýchlu aktualizáciu
- Export dát (do Excelu, PDF)

Monitoring:

Zbavte sa namáhavého sledovania subjektov. Budeme ich sledovať za vás a o zmenách vás budeme informovať mailovou notifikáciou. Navyše, všetky udalosti sú prehľadne zoradené priamo po rozkliknutí danej firmy.



Na zobrazenie detailu udalosti postačí jeden klik.



Finančná kondícia:

Preverte si finančnú kondíciu vašich existujúcich či potenciálnych obchodných partnerov. Nájdite si o nich detailné informácie vďaka množstvu filtrov a kritérií.

Viac informácií u Vášho obchodného zástupcu.

+421 2 58 10 20 14 | +421 911 360 782 | obchod@aspi.sk

Wolters Kluwer SR s. r. o., Mlynské nivy 48, 821 09 Bratislava, www.aspi.sk

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

**Nečinnosť advokáta
po prevzatí zastupovania**

Advokát, ktorý po prevzatí zastupovania klienta v dedičskom konaní je po dobu viac ako šesť mesiacov nečinný a prvý úkon vo veci uskutoční až po právoplatnom skončení dedičského konania, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 18 ods. 1, 2 ZoA.

*Rozhodnutie III. disciplinárneho senátu SAK z 10. marca 2021,
sp. zn. DS III.-33/2020:2533/2019*

**Dotknuté ustanovenia:**

- § 18 ods. 1, 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v platnom znení (ďalej len „ZoA“)

Rozhodnutím III. disciplinárneho senátu SAK z 10. marca 2021, sp. zn. DS III.-33/2020:2533/2019 bola disciplinárne obvinená advokátka (ďalej len „DO advokátka“)

uznaná za vinnú

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože zavinené závažným spôsobom porušila povinnosti advokáta podľa § 18 ods. 1, 2 ZoA

tým, že

napriek tomu, že dňa 24. 10. 2018 prevzala na základe písomného splnomocnenia zastúpenie svojej klientky A. B., na zastupovanie v dedičskom konaní po poručiteľovi C. D., vrátane zastupovania vo všetkých právnych veciach, na všetky úkony a na celé konanie, prvý právne významný úkon vo veci urobila až vo forme písomného podania na okresný súd, ktoré bolo uložené do dátovej schránky súdu dňa 10. 5. 2019, ktorým sa na súd obrátila so žiadosťou o poskytnutie informácie, ktorý notár bol súdom poverený ako súdny komisár viesť konanie o dedičstve po zosnulom C. D., pričom na základe písomnej odpovede súdu bolo predmetné dedičské konanie ku dňu 25. 6. 2019 už právoplatne skončené, a teda DO advokátka napriek prevzatiu zastúpenia v predmetnej veci dňa 24. 10. 2018 bola po dobu viac ako 6 mesiacov vo veci nečinná,

za čo jej bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. a) ZoA disciplinárne opatrenie – **písomné napomenutie.**

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola DO advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet SAK paušálne náklady disciplinárneho konania vo výške 623 eur v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia:

Disciplinárny senát po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že DO advokátka sa dopustila spáchania disciplinárneho previnenia v zmysle § 18 ods. 1 ZoA, pretože nepresadzovala práva a záujmy klienta a neriadila sa jej pokynmi a ďalej v zmysle § 18 ods. 2 ZoA, nakoľko advokátka nepostupovala s odbornou starostlivosťou, keďže prvý relevantný právny úkon, ktorý bol riadne preukázaný, bolo písomné podanie na okresný súd, uložené do dátovej schránky súdu dňa 10. 5. 2019, teda až po vyše 6 mesiacov odo dňa prevzatia právneho zastúpenia, čo je v dedičskom konaní, vzhľadom na jeho charakter a predpokladanú dĺžku trvania samotného konania neskoro, kedy sa naozaj dalo očakávať, že už bude právoplatne skončené a tým znemožnené klientke vykonať akýkoľvek právny úkon v samotnom dedičskom konaní. Disciplinárny senát musel zobrať do úvahy, že klientke mohla byť práve nečinnosťou disciplinárne obvinenej spôsobená peňažná škoda sťažovateľke pozostávajúca zo zvyšku sumy neuhradenej pôžičky zosnulého.

Vzťah advokáta a klienta je založený na dôvere. Klient si ho vyberá preto, aby chránil a presadzoval jeho práva a oprávnené záujmy. Klient si volí takého advokáta, o ktorom si myslí, že bude najlepšie chrániť jeho práva a oprávnené zá-

ujmy. Advokát je pri výkone svojho povolania povinný dbať na dôstojnosť advokátskeho stavu a je povinný konať čestne a svedomito.

DO advokátka sa bezpochyby dopustila vyššie opísaného disciplinárneho previnenia. Skutok vykazuje znaky disciplinárneho previnenia – porušenia vyššie uvedených ustanovení advokátskych predpisov. Preto disciplinárny senát rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Disciplinárny senát pri úvahe o druhu disciplinárneho opatrenia prihliadol na rozsah a povahu porušenej povinnosti ako aj na to, že DO advokátka svojím konaním, resp. opomenutím konania porušila povinnosti vyplývajúce jej zo zákona o advokácii ako aj povinnosti vyplývajúce z Advokátskeho poriadku, pričom svojím konaním (nekonaním) porušila aj povinnosti vyplývajúce z profesijnej etiky. DO advokátka svojím konaním, resp. nekonaním vo vzťahu ku skutku spôsobila sťažovateľke ujmu na jej právach. V tomto prípade išlo zo strany DO advokátky o nedbanlivosť. V prospech DO advokátke vyhodnotil disciplinárny senát skutočnosť, že DO advokátka nebola dosiaľ disciplinárne stíhaná.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala
Mgr. Tatiana Frištiková
advokátka

Martina Gajdošová – Peter Kerecman

Prvé ženy v slovenskej advokácii

Pred stopäťdesiatimi rokmi bolo slovo *advokátka* neznáme. Na Slovensku sa stalo realitou až v období Československa. Advokácia bola mužskou doménou.

*Ako sa advokácia zmenila,
keď do súdnych siení vstúpili ženy?
Aké to bolo, keď sa prvý advokát v krajine
rozhodol zamestnať prvú ženu ako osnovníčku,
čo ho k tomu viedlo a koľko to vydržal?
Ako a prečo sa pridávali ďalší?*

Od zápisu prvej ženy – advokátskej osnovníčky do zoznamu osnovníkov advokátskej komory uplynie v roku 2015 práve 90 rokov. Dnes je v advokácii približne rovnako veľa mužov ako žien. Čo ženy do advokácie priviedlo, ako vykonávali osnovníčku a advokátsku prax, ako sa im darilo, ako a prečo sa postupne rozširovali a znižovali ich počty – práve o tom je táto kniha.

Cena: 9 eur Kontakt: PhDr. Ondrišová,
tel.: 0903 600 805, ondrisova@sak.sk



Pýta(j)te sa predsedníctva

Po ukončení zastúpenia ma klient vyzval na vrátenie spisu. Žiadnymi originálmi listín alebo súdnych rozhodnutí však nedisponujem (pretože mi neboli odovzdané) zároveň odmietam klientovi odovzdať môj advokátsky spis, ktorý obsahuje fotokópie dokumentov, poznámky advokáta a elektronickú komunikáciu s klientom. Žiadam o usmernenie, aké doklady som povinný klientovi v tomto prípade vrátiť.

Klientsky spis advokáta obsahuje všetky dokumenty týkajúce sa rovnakej veci (čl. 1 ods. 4 uznesenia Predsedníctva SAK o odporúčanom spôsobe vedenia spisovej agendy) a advokát je povinný založiť ho pre každý prípad, v ktorom poskytuje právnu službu (čl. 6 rovnakého uznesenia Predsedníctva SAK).

Advokát klientovi nikdy neodovzdáva klientsky spis ako celok. Klientsky spis však môže obsahovať listiny (iné doklady), ktoré je advokát povinný klientovi vydať. Advokát je z klientskeho spisu povinný klientovi po skončení zastúpenia (poskytovania právnej služby) vrátiť všetky doklady, ktoré mu klient zveril, alebo ktoré advokát v mene klienta počas zastupovania prevzal; táto povinnosť sa nevzťahuje na vzájomnú elektronickú komunikáciu klienta a advokáta (§ 13 Advokátskeho poriadku).

Túto povinnosť advokáta je potrebné vykladať tak, že sa vzťahuje na všetky originály listín, ktoré advokát od klienta prevzal, a na všetky písomnosti, ktoré advokát v mene klienta prevzal od tretích osôb (najmä štátnych orgánov).

Pokiaľ sa preto advokát a klient nedohodli inak, kópie listín, ktoré klient advokátovi odovzdal, nie je advokát povinný po skončení zastupovania klientovi vrátiť.

Už vám neuniknú žiadne informácie!

Dôležité informácie a aktuality z diania v advokácii a na komore nájdete na našich sociálnych sieťach:



www.facebook.com/advokatinavasejstrane

pridajte sa do uzavretej skupiny pre advokátov
Advokáti spolu - SAK

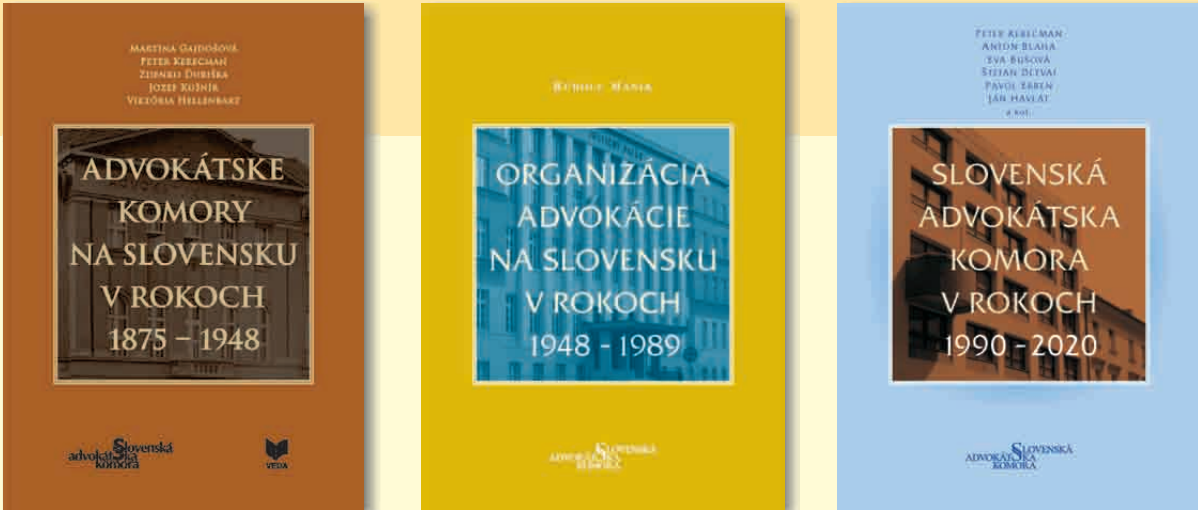


www.linkedin.com/company/sak-sk

sledujte aj našu oficiálnu stránku na profesnej
sieti LinkedIn

Tri zväzky o histórii advokátskych komôr

Slovenská advokátska komora vydala reprezentatívnu sériu troch publikácií v pevnej väzbe, ktoré mapujú históriu advokácie na území Slovenska. Ide o prvé komplexné spracovanie tejto témy u nás doplnené množstvom fotografií, faksimilií a prehľadných tabuliek. Súčasťou je aj biografický slovník osobností advokácie.



24,- vrátane DPH

20,- vrátane DPH

25,- vrátane DPH

Všetky tri publikácie spolu ako balík za zvýhodnenú cenu!

59,- vrátane DPH

Záujemcovia o kúpu kontaktujte: PhDr. Ondrišová 02 204 227 28 ondrisova@sak.sk Darina Stračinová 02 204 227 26 stracinova@sak.sk



UPOZORNENIE

Automatická spojovateľka

Od **14. marca 2022** pri volaní na všeobecné kontakty kancelárie SAK (02/204 227 42 alebo 02/204 227 14) vás sprevádza automatická spojovateľka, čo v praxi znamená, že ušetríme váš čas pri hľadaní osoby, ktorá vám bude vedieť zodpovedať váš dopyt alebo vyrieši vašu požiadavku. Novinkou je **možnosť zanechania hlasovej správy** v prípade, že sa s volaným pracovníkom nepodarí spojiť, a to vždy v čase od 7:00 do 18:00.

Zmena stránkových hodín kancelárie SAK

Stránkové hodiny kancelárie je vhodné vnímať ako čas, kedy vám vieme garantovať našu dostupnosť. Z pôvodného nastavenia dvoch nestránkových dní tak bol ponechaný iba jeden, ktorým je piatok. Obvyklý čas, kedy na komore zastihnete väčšinu pracovníkov, je od 9:00 h do 15:00 h (okrem obeda v čase 12:00 h – 13:00 h). **Podateľňa a pracovisko pre vydávanie certifikátov sú dostupné denne v čase od 8:00 h do 15:00 h.** Tieto časy sa netýkajú podujatí organizovaných komorou.

Letný seminár advokátov POZVÁNKA

Slovenská advokátska komora organizuje **od 2. do 4. júna 2022** letný seminár advokátov v priestoroch **hotela Partizán na Táľoch** s nasledovným programom:

Piatok 3. 6. 2022

Vplyv pandémie na vybrané inštitúty súkromného práva

doc. JUDr. Zuzana Mlkvová Illýová, PhD.

Aktuálna situácia v oblasti trestného práva hmotného a procesného

doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD., JUDr. Martin Puchalla, PhD.

Novinky v oblasti obchodného registra a obchodných spoločností

doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.

Sobota 4. 6. 2022

Čas inak ako právnický – (fyzikálne) zákony času od počiatku vesmíru až po jeho zánik

RNDr. Roman Nagy, PhD.

Súčasťou seminára je: ■ **advokátsky golfový turnaj** 2. júna na Táľoch (organizátor Mgr. Ján Kutan),
■ **futbalové seminárové advokátske zápolenie** 3. júna v Hronci (organizátor Mgr. Ján Kutan),
■ **advokátska cyklistika** 2. júna (organizátor JUDr. Martin Krakovský).

Viac informácií nájdete na www.sak.sk v sekcii *Vzdelávanie a podujatia*.

Výber z aktuálneho diania na európskej a medzinárodnej úrovni

Delegácia SAK na stálom výbore CCBE v Bruseli

Dňa **1. apríla 2022** sa uskutočnilo v Bruseli zasadnutie stáleho výboru Rady advokátskych komôr Európy (CCBE), na ktorom sa zúčastnili podpredseda SAK Ondrej Laciak, vedúci delegácie Michal Bužek a riaditeľka medzinárodných vzťahov SAK Michaela Chládeková.

Na rokovaní vystúpil ako hosť eurokomisár pre spravodlivosť Didier Reynders, s ktorého kabinetom udržiava CCBE priebežne komunikáciu ohľadom aktuálnych tém a možností spolupráce. Uistil delegácie, že potvrdil, že Komisia sa venuje téme ochrany nezávislosti advokácie, mlčanlivosti a prístupu k advokácii. Vyzdvihol prácu advokátov v kontexte naplnenia princípov právneho štátu a zapojenie advokátskych komôr a CCBE do rôznych prieskumov a štúdií, ktoré realizuje Európska komisia.

Delegácie diskutovali o vývoji príprav Európskeho dohovoru o povolání advokáta, o návrhoch Európskej komisie v oblasti informačných technológií, európskych vzdelávacích projektoch pre advokátov a o situácii na Ukrajine – vyhodnotiteľnosti sankcií a dokazovaní pred Medzinárodným trestným súdom. Delegáciám sa dištančne prihovorila predsedníčka Ukrajinskej národnej advokátskej komory Lydia Izovitova, prezenčne prítomný bol podpredseda Valentyn

*Predsedsníctvo CCBE a predsedníčka UNAK Lydia Izovitova
Foto Michal Bužek*



Gvozdiy. CCBE vytvorila osobitnú podstránku venovanú informáciám o právnej pomoci osobám z Ukrajiny v jednotlivých členských štátoch EÚ: www.ccbe.eu/actions/ukraine/.

Delegácie prijali stanovisko CCBE k DPH uplatňovanej na právne služby, stanovisko k návrhu zmeny nariadenia o stanovení rámca pre európsku digitálnu identitu (e-ID) a k plánovaným alebo navrhovaným zmenám fungovania Súdneho dvora EÚ.

CCBE tiež organizovala konferenciu spojenú s prezentáciou **príručky pre advokátske kancelárie o využívaní umelej inteligencie**, ktorú nájdete na <https://ai4lawyers.eu>.



HELP kurz Azyl a ľudské práva v slovenskom jazyku

Pripomíname možnosť sledovať priebežne kurz na platforme HELP (*Human Rights Education for Legal Professionals*) o medzinárodnej ochrane utečencov, odídených a vysídlených osôb, ktorý Slovenská advokátska komora v spolupráci s Radou Európy ponúka advokátom a koncipientom.

V reakcii na prebiehajúci konflikt a príchod ukrajinských a iných občanov na územia susediacich krajín Rada Európy zadala preklad základného vzdelávacieho materiálu do slovenského, poľského, rumunského a maďarského jazyka a tieto budú už v apríli k dispozícii. Stačí, ak navštívite stránku <http://help.elearning.ext.coe.int>, zaregistrujete sa a v ponuke si vyberiete *Asylum/Migration HELP e-Desk - Slovakia*. Kancelária komory priebežne dopĺňa informácie týkajúce sa dočasného útočiska. V prípade otázok alebo podnetov na doplnenie vzdelávacích materiálov na platforme kontaktuje odbor medzinárodných vzťahov SAK (chladekova@sak.sk)

Mgr. Michaela Chládeková, PhD.
Odbor medzinárodných vzťahov SAK



LAWYEREX II

Ponuka krátkodobej stáže v zahraničí pre advokátov



Slovenská advokátska komora sa opätovne zapojila do projektu **medzinárodnej výmeny advokátov** (LAWYEREX II), ktorého cieľom je realizácia stáží začínajúcich mladých advokátov v Európskej únii. Advokáti získajú príležitosť oboznámiť sa s právnym systémom vybranej krajiny, s fungovaním advokátskej kancelárie a nadviazať kontakty s kolegami v zahraničí. Koordinátorom projektu je **Nadácia európskych advokátov (ELF – European Lawyers Foundation)** a projekt je z veľkej časti spolufinancovaný **Európskou komisiou**.

■ Výmenné stáže v trvaní **dvoch týždňov** sa uskutočnia počas **trojročného** obdobia **od septembra 2022 do júna 2025**.

Hostiteľskými inštitúciami v 9 partnerských krajinách (**Česko, Francúzsko, Španielsko, Taliansko, Grécko, Cyprus, Poľsko, Rumunsko a Slovensko**) sú advokátske kancelárie a národné advokátske komory.

Stáže sú určené pre mladých a začínajúcich advokátov a advokátky s advokátskou praxou menej ako 7 rokov. Podmienkou je znalosť anglického jazyka, prípadne jazyka krajiny hostiteľskej inštitúcie.

Advokátom, ktorí sa na stáži zúčastnia, budú hradené cestovné náklady a poskytnutý finančný príspevok na ubytovanie a stravu.

Záujemcovia si v žiadosti môžu určiť priority, kde by chceli stáž uskutočniť, o mieste stáže však definitívne rozhodne koordinátor projektu a hostiteľská advokátska komora po vyhodnotení všetkých žiadostí a podľa aktuálnych možností.

■ **Slovenská advokátska komora má pre záujemcov vyhradených 5 miest.**

Záujemcovia spĺňajúci uvedené podmienky sa môžu prihlásiť e-mailom na strecanska@sak.sk. K žiadosti pripojte životopis a motivačný list v anglickom jazyku.

Bližšie informácie Vám ochotne poskytne odbor medzinárodných vzťahov kancelárie SAK.



LAWYEREX

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosť advokáta riadne a včas informovať klienta – nečinnosť advokáta

Je disciplinárnym previnením, ak advokát po prevzatí zastupovania klienta, žalobu v jeho právnej veci nepodá, nereaguje na urgencie klienta ani na žiadosť klienta o vydanie všetkých písomností, týkajúcich sa jeho veci.

Rozhodnutie disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie ČAK z 29. septembra 2021, *sp. zn. K 117/2020*¹



Dotknuté ustanovenia:

- § 16 ods. 1, 2, § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 1, 2 a čl. 9 ods. 1, 4 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „etický kódex“),
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 18 ods. 1, 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v platnom znení; § 2 ods. 2, § 6 ods. 1 písm. a), § 13 Advokátskeho poriadku SAK z 10. júna 2021

Disciplinárne obvinený advokát bol uznaný za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

potom, čo mu M. S. udelil plnú moc na zastupovanie jeho osoby a jeho maloletej dcéry Z. Z. S. v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci nesprávnym rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom v konaní proti Ministerstvu práce a sociálnych vecí ČR, žalobu na náhradu škody nepodal, na urgencie M. S. nereagoval a nereagoval ani na žiadosť M. S. o vydanie všetkých pre jeho vec významných písomností.

Uložené disciplinárne opatrenie – pokuta 70 000 Kč.

Z odôvodnenia:

Na základe vykonaných dôkazov bolo spoľahlivo preukázané, že disciplinárne obvinený porušil disciplinárnu žalobou vytýkané ustanovenia všeobecne záväzného i stavovského právneho predpisu. Ani k jednej z listín relevantných v právnej veci sťažovateľa (uplatnenie nároku na náhradu škody voči orgánu verejnej moci – štátu, žaloby na náhradu škody proti orgánu verejnej moci – štátu) disciplinárne obvinený sťažovateľovi – svojmu klientovi nepredložil žiadny dôkaz potvrdzujúci, že nároky boli u príslušných orgánov verejnej moci uplatnené, napr. kópiu doručeny dátovej správy odoslanej dátovou schránkou príslušnému adresátovi. V prípade listín, ktorými sú žaloba na náhradu škody proti štátu – Ministerstvu spravodlivosti ČR a Ministerstvu práce a sociálnych vecí ČR. Navyše prima facie ani nejde o hotový originál podania, ale o koncept právneho podania doteraz neobsahujúci ani dátum, ani podpis advokáta (zástupcu klienta).

Disciplinárne obvinený využil svoje právo nevypovedať a ani raz sa k svojim disciplinárnym previneniam nevyjadril. Nedá sa však prehliadnuť, aj keď to nie je predmetom disciplinárnej žaloby, že zvoleným spôsobom vlastnej obhajoby disciplinárne obvinený porušil svoju zákonnú povinnosť podľa § 46 ods. 4 zákona o advokácii, teda predložil členom Kontrolnej rady ČAK všetky nimi požadované písomnosti alebo dokumenty vzniknuté v súvislosti s poskytovaním právnych služieb, aby Kontrolná rada ČAK ako kompetentný orgán k dohľadu nad dodržiavaním zákona o advokácii mohla preveriť oprávnenosť sťažnosti sťažovateľa M. S. (klienta disciplinárne obvineného). Za stavu advokátovho trvalého mlčania v disciplinárnom konaní, kedy ani sťažnosť sťažovateľa, ani

tvrdenia proti nemu obsiahnuté v disciplinárnej žalobe disciplinárne obvinený nikdy nepoprel, a s prihliadnutím na to, že negatívne tvrdenie o nesplnení pokynov klienta mohol disciplinárne obvinený spoľahlivo vyvrátiť predložením dôkazu o ich splnení, čo neučinil, mal disciplinárny senát oprávnenosť sťažnosti sťažovateľa a dôvodnosť disciplinárnej žaloby za preukázané.

Chrániť a presadzovať práva a oprávnené záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi, pri výkone advokácie konať čestne a svedomite, pritom využívať dôsledne všetky zákonné prostriedky a v ich rámci uplatniť v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia pokladá za prospešné, sú základné a úplne zásadné zákonné povinnosti advokáta. Práve ich striktné dodržiavanie vytvára všeobecný a profesijne chcený obraz dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu. Kontrolné a disciplinárne orgány ČAK preto na ich dodržiavanie striktné trvajú. To sa prejavuje predovšetkým vedením disciplinárnych konaní, v ktorých sú disciplinárne obvinení advokáti volaní na zodpovednosť za vlastné konanie, ktorým svoje profesijné povinnosti porušili.

Informačná povinnosť advokáta voči klientovi, ako je stanovená v pravidle článku 9 ods. 1. Etického kódexu, je jedna z najdôležitejších profesijných povinností advokáta, pretože jej riadne plnenie sa priamo odráža vo vzájomnej dôvere –

conditio sine qua non vzťahu medzi klientom a advokátom. Každé opodstatnené ukončenie vzťahu s advokátom, ktoré klient urobí z dôvodu straty dôvery v advokáta, v konečnom dôsledku vrhá temný tieň na celý advokátsky stav preto, že každé také porušenie Pravidiel profesionálnej etiky a pravidiel súťaže, ktorého sa advokát dopustí, je útokom z vlastných radov na dôstojnosť a vážnosť advokátskeho stavu; nie je pochyb, že na tom česká advokácia nemá ani v najmenšom žiadny záujem. Preto každé porušenie tejto informačnej povinnosti advokáta, ktoré bolo orgány ČAK advokátovi preukázané, nemôže preňho zostať bez právnych následkov prejavovaných v disciplinárnom konaní.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámka

1 Preložené a spracované podľa Vrábliková, P.: *Z kárné praxe*. In: Bulletin advokácie, č. 1-2/2022, s. 82 – 83.

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištková
advokátka



Vyhlásenie publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre rok 2022

Redakčná rada *Bulletinu slovenskej advokácie*
v spolupráci s Predsedníctvom Slovenskej advokátskej komory
vyhlásila pre rok 2022

XXI. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov.

Konkrétnu **tému si účastníci súťaže zvolia** sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter. Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier, literatúry, CV aj textu pod čiarou) treba poslať e-mailom na adresu **ondrisova@sak.sk** alebo **darina.stracinova@sak.sk**.

Termín uzávierky je **30. novembra 2022**.

Článok bude zaradený do súťaže v tom roku, v ktorom bude publikovaný. Porota zložená z členov redakčnej rady *Bulletinu slovenskej advokácie* publikované príspevky vyhodnotí do konca decembra 2022. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudelíť, resp. zvýšiť odmenu. Ceny prvým trom autorom budú odovzdané na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v januári 2023.

Poviedky o advokátoch a spravodlivosti

Kniha prináša **23 poviedok** z pera známych slovenských spisovateľov

Jednotliví autori v nich ukazujú prácu advokáta, vyzdvihujú význam čestnosti a obetavosti advokáta pre naplnenie jeho poslania. Advokátov v týchto poviedkach stretáme pred súdom, v ich súkromí, v situáciách, keď pomáhajú svojim klientom, ale aj ako ľudí až príliš tvrdých k svojim zamestnancom, či klientom. Ukazujú čitateľovi, akým by advokát byť mal a akým byť nesmie. To všetko na pozadí hľadania spravodlivosti v konkrétnom prípade.

V knihe sú zaradené poviedky humorné i vážne, ktoré oslovia nielen advokátov, ale aj širšiu čitateľskú verejnosť, pre ktorú je literárne spracovanie práce advokáta tradične príťažlivé.

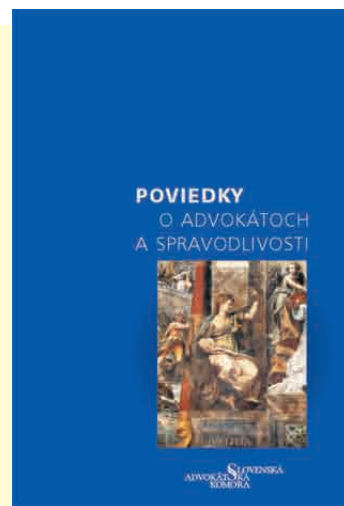
Kniha ponúka obraz advokáta a spravodlivosti v našej modernistickej literatúre v jej umelecky najhodnotnejších poviedkach. Obsahuje poviedky **Janka Jesenského, Tida J. Gašpara, Mila Urbana, Jána Čajaka, Jozefa Gregora Tajovského, Ladislava Nádaši-Jégeho, Alberta Martiša, Gustáva Maršalla-Petrovského, Petra Jilemnického, Jána Poničana a Ivana Horvátha.**

Slovenská advokátska komora vydaním tejto knihy v roku 2021 priniesla prvú tematickú zbierku poviedok venovaných advokácii v našej literatúre. Postavy advokátov v nich privádzajú čitateľa k zamysleniu nad významom advokácie v spoločnosti, konanie ich hrdinov nastavuje zrkadlo aj samotným advokátom.

Kniha je doplnená **esejom prof. Pavla Holländera** nazvanou *Umenie advokácie a advokácia v umení*, predslovom predsedu Slovenskej advokátskej komory a dvoma doslovmi – *Advokát v slovenskej literatúre* (Peter Kerecman), ktorý približuje niektoré ďalšie diela slovenskej literatúry, v ktorých vystupujú advokáti a doslovom PhDr. Jany Kuzmíkovej z Ústavu slovenskej literatúry SAV, ktorá výber poviedok i spoluzostavila (*Obraz advokáta v modernistickej literatúre*).

Cena 8 eur

Kontakt: ondrisova@sak.sk



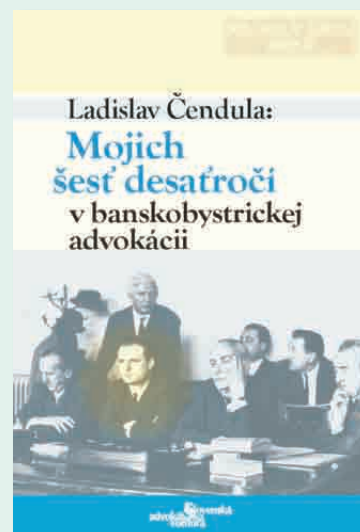
Ladislav Čendula: Mojich šesť desaťročí v banskobystrickej advokácii

Slovenská advokátska komora nadväzuje na už skôr vydané knihy o niektorých významných slovenských advokátoch pôsobiacich v dávnejšej minulosti, či v druhej polovici 20. storočia. Vydala ďalšiu knihu spomienok, tentoraz banskobystrického advokáta Ladislava Čendulu.

Kniha Mojich šesť desaťročí v banskobystrickej advokácii vznikla v spolupráci s banskobystrickým redaktorom Jozefom Habočíkom. Spomienky Ladislava Čendulu približujú čitateľovi nielen jeho život v advokácii, ale aj život banskobystrickej advokácie. Súčasťou knihy sú aj spomienkové texty viacerých súčasných advokátov z Banskej Bystrice a Zvolena, ktorých profesijný život bol so životom staršieho kolegu úzko spätý.

Publikácia je k dispozícii za 5 eur.

V prípade záujmu kontaktujte: ondrisova@sak.sk



DO VAŠEJ KNIŽNICE

Zákon o samosprávnych krajoch. Komentár



Tekeli J., Tomaš L., Hoffmann M.: **Zákon o samosprávnych krajoch. Komentár.**

Prvé vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR a. s., 2021, 575 s.

V roku 2021 uplynulo 20 rokov od prijatia zmeny výkonu územnej samosprávy v Slovenskej republike realizovanej ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. a s ním súvisiacej právnej úpravy samosprávnych krajov. V súlade s novým čl. 64a Ústavy SR sa stal popri obci druhou úrovňou územnej samosprávy vyšší územný celok. Podrobnosti základných ústavných noriem následne upravil zákon č. 301/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch), ktorý nadobudol účinnosť 1. 12. 2001, dňom prvých volieb do samosprávnych krajov.

Pri príležitosti okrúhleho výročia prijatia tejto právnej úpravy sa jeho prvý komentár podujal spracovať osvedčený autorský kolektív v zložení **doc. JUDr. Jozef Tekeli, PhD., JUDr. Lukáš Tomaš** a **JUDr. Marian Hoffmann, PhD.** Rovnaký autorský kolektív sa venoval otázkam územnej samosprávy aj v komentári k zákonu č. 369/1991 Zb. o obecnom zriadení, ktorý vyšiel v roku 2021 v druhom, prepracovanom vydaní. (Anotácia prvého vydania komentára – Mitterpachová J.: Tekeli J., Hoffmann M.: Zákon o obecnom zriadení. Komentár. Bulletin slovenskej advokácie č. 7-8/2015, s. 71 – pozn. aut.) Členovia autorského kolektívu sa cielene venujú otázkam územnej samosprávy vo svojej akademickej činnosti a v praxi. Doc. JUDr. Jozef Tekeli, PhD. pôsobí ako dlhoročný člen katedry správneho práva Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a na komunálne a správne právo sa zameriava aj pri výkone advokácie. JUDr. Lukáš Tomaš pôsobí na Ústave teórie práva Gustava Radbrucha Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach so zameraním na kontrolu právnych noriem správnymi súdmi a prieniky teórie štátu a práva a územnej samosprávy. JUDr. Marian Hoffmann, PhD. je sudcom a predsedom správneho kolégia Krajského súdu v Prešove. Predtým pôsobil v advokácii aj ako prokurátor netrestného úseku prokuratúry na okresných a krajských prokuratúrach aj na Generálnej prokuratúre SR, kde sa oboznámil s rôznymi problémami obecnej samosprávy. Vďaka rozmanitým oblastiam pôsobenia autorov každý z nich prináša do komentovanej problematiky unikátny pohľad. Pri písaní komentára tak autori zhodnotili nielen teoretické vedomosti, ale aj praktické skúsenosti.

Komentár obsahuje precízny výklad jednotlivých ustanovení zákona o samosprávnych krajoch aj v nadväznosti na súvisiace právne predpisy a judikatúru. Autori akcentujú aj

na systémové súvislosti, preto jednotlivé ustanovenia interpretujú vo vzájomnej podmienenosti a interdisciplinárne. Pritom nezohľadňujú iba aktuálny stav *de lege lata* a prax súdov, ale interpretujú ich kriticky a upozorňujú na odklony v jednotlivých rozhodnutiach. Ponúkajú aj návrhy *de lege ferenda*, komparatívny pohľad na podobné inštitúty v zahraničných právnych úpravách, úniové súvislosti a reflektujú na výsledky českej ústavnej a správnej súdnej praxe. Aj keď je výklad jednotlivých ustanovení na odborne vysokej úrovni, jednotlivé inštitúty sú vysvetlené zrozumiteľne, so zameraním na možnosť efektívnej aplikácie a praktického riešenia jednotlivých situácií. Autori sa osobitne zamerali na problematiku orgánov samosprávneho kraja, ich pôsobnosti a všeobecne záväzných nariadení, vrátane súdneho prieskumu. V otázkach pôsobnosti orgánov samosprávneho kraja sa autori dôsledne a podrobne venovali každej kompetencii jednotlivých orgánov aj v nadväznosti na súvisiace právne predpisy. Tým ponúkajú podrobný návod pri praktickej aplikácii konkrétnej normy. Neopomenuli ani problematiku referenda samosprávneho kraja (napriek tomu, že sa doposiaľ v podmienkach SR nekonalo), kde pri výklade čerpajú z prameňov a rozhodnutí o „celoštátnom“ referende a z českej súdnej praxe. Aktuálne a prakticky sa zamerali aj na výklad k § 23b zákona, ktorý rieši prechodné ustanovenia súvisiace s fungovaním jednotlivých orgánov samosprávneho kraja počas mimoriadnej situácie, ktorá bola spôsobená ochorením COVID-19.

Okrem podrobného výkladu a dôsledne spracovanej judikatúry zaujme aj vyčerpávajúci prehľad súvisiacich právnych predpisov a literatúry ku každému ustanoveniu zákona, v ktorom môžu čitatelia nájsť ďalšie informácie k skúmanej problematike.

Komentár tak možno odporúčať nielen predstaviteľom vyšších územných celkov a s nimi spolupracujúcich orgánov, ale aj sudcom, prokurátorom a odbornej verejnosti, ktorá prichádza do kontaktu s týmto orgánom verejnej správy. V neposlednom rade poslúži aj advokátom, ktorí poskytujú právne služby klientom, ktorých činnosť je úzko spätá alebo ovplyvnená pôsobnosťou orgánov samosprávnych krajov.

JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.
advokátka

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE platný od 1. januára 2022

Charakteristika

Bulletin slovenskej advokácie je **odborný recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax** vydávaný Slovenskou advokátskou komorou.

V tlačenej podobe je distribuovaný do všetkých advokátskych kancelárií na Slovensku, poslancom NR SR, na súdy a ďalšie inštitúcie.

V elektronickej podobe je zasielaný advokátom s pozastavenou činnosťou, ako aj budúcim advokátom – advokátskym koncipientom.

Mesačný náklad je 5 000 ks, spolu s elektronickej podobou **zasahuje takmer 8 000 osôb**. Z marketingového hľadiska je *Bulletin slovenskej advokácie* **najväčším právnickým médiom s dobre definovanou cieľovou skupinou**.

Špecifikácia

Periodicita: mesačník (8 čísel + 2 dvojčísla)

Náklad: mesačne 5 000 ks výtlačkov + 3 000 ks zasielaných elektronickej

Formát: A4 (210 × 297 mm)

Rozsah: 64 – 96 strán + obálka

Ceny inzercie

Vnútorne strany

– vid' obrazové schémy

2./3. strana obálky – 1 000 eur

rozмеры: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

4. strana obálky – 1 400 eur

rozмеры: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

Vkladaná inzercia – 0,15 eura/ks

Ide o distribúciu inzerentom dodaných tlačovín spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je A4.

Špeciálny inzerát – 17 eur

Výlučne pre advokátov a advokátske kancelárie, ktorého účelom

je ponuka práce pre koncipienta/koncipientku, má jednotnú úpravu a rozmer štvrtiny strany (kvadrant).

Inzerát pre koncipientov/ky,

ak si hľadajú prácu v AK – zadarmo

Riadková inzercia sa neuvěřňuje.

Zľavy z opakovania

Ceny sú uvedené bez DPH 20 %

a sú zmluvné, pre množstevné zľavy sa informujte na ondrisova@sak.sk alebo telefonicky: **02 204 227 28**.

Podklady

v elektronickej podobe musia byť definitívne spracované pre tlač vo formátoch EPS, PDF, JPG, TIF... a spĺňať **technické parametre**:

nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť CMYK, texty v krivkách. Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok.

Materiál na vkladajú inzerciu si zabezpečí inzerent a doručí ho na adresu, ktorú mu oznámi redakcia. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu podkladov.

Osmina strany
83 x 58 mm (š x v)

čb 50 eur
cmyk 100 eur

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
174 x 58 mm (š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 400 eur
cmyk 800 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 400 eur
cmyk 800 eur

A photograph of two women standing on a cobblestone street. The woman on the left is wearing a bright red, short-sleeved, knee-length dress with a dark brown belt. The woman on the right is wearing a taupe, short-sleeved, knee-length dress with a ruffled collar and is holding a light-colored handbag. In the background, a blue car is parked on the street. The overall mood is professional and stylish.

ZIK

NA MIERU
OSOBNOSTI

Predstavujeme vám pôvodnú slovenskú značku business casual odevov pre ženy v biznisovom a profesionálnom prostredí.

Nájdite si tie svoje na www.zik.sk

beck-online

rýchlosť | spoľahlivosť | kvalita



JUDr. Ján Azud

Advokát a konateľ

RUŽIČKA
AND PARTNERS

„ Beck-online je vynikajúcim nástrojom s bohatou právnou materiálou. Komentáre vydavateľstva C. H. Beck, ktoré považujeme za špičku v slovenskom právnom prostredí, spolu s prehľadnou judikatúrou, robia z Beck-online mimoriadne užitočnú pomôcku. “

Jednoducho si to vyskúšajte

na www.beck-online.sk